

UTLÅTANDE OCH FÖRSLAG

BETRÄFFANDE

INFÖRANDE AV POSTCHECK-
RÖRELSE

AVGIVET AV KOMMITTERADE,
TILLSATTA ENLIGT KUNGL. MAJ:TS BESLUT
DEN 9 OKTOBER 1917

STOCKHOLM 1919
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Skrivelse till Konungen	Sid. v
Förslag till Kungl. Förordning angående postcheckrörelsen	vii
Förslag till Kungl. Förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 19 juni 1917 om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften	xi
Utlåtande och förslag beträffande införande av postcheckrörelse	1
Kap. I. Postverket såsom förmedlare av betalningsrörelsen	3
Kap. II. Postcheckrörelsen i dess allmänna drag, dess ändamål och fördelar	9
Postcheckkonto	9
Inbetalning	10
Grundplåt	13
Utbetalning	13
Girering	15
Kontant utbetalning vid postcheckkontor	16
Utbetalning genom postanstalt	17
Exempel på betalningar genom postcheckrörelsen	22
Postcheckrörelsens inflytande på bankernas rörelse	25
Nationalekonomiska synpunkter	33
Postcheckrörelsens ekonomiska resultat	37
Kap. III. Förutsättningarna för postcheckrörelsens införande i vårt land	40
Det ekonomiska livets behov av nya betalningsmedel	40
Postverket	45
Nationalekonomiska synpunkter	49
Kap. IV. Specialmotivering	52
Öppnande av postcheckkonto	53
Postcheckkontor	54
Postanstalters och lantbrevbärarens medverkan i postcheckrörelsen	54
Grundplåt	56
Inbetalningars verkställande	57
Telegrafisk inbetalning	58
Andra sätt att verkställa inbetalningar	58
Postchecken	59
Girocheck	61
Telegrafisk girering	62
Namncheck	62
Telegrafisk utbetalning	63
Debiteringsbesked	64
Kassacheck	64

	Sid.
Avgifterna	67
Ränta	72
Stämpelfrihet	75
Portofrihet	76
Kontoinnehavares skiljande från rörelsen	77
Förtegenhet angående kontoinnehavares mellanhavande med postverket	78
Postverkets ansvarighet gentemot kontoinnehavare	78
Förvaltningen av i postcheckrörelsen innestående medel	79
Ändring av bestämmelserna i förordningen	80
Postcheckrörelse med utlandet	81
Postcheckstadga	81
Kap. V. Postcheckrörelsens organisation	82
Postanstalternas medverkan i postcheckrörelsen	82
Postcheckkontoren	83
Antal postcheckkontor	83
Postcheckkontorens personal	85
Postcheckkontorens ställning i administrativt hänseende	88
Checkbyrå i generalpoststyrelsen	89
Av postcheckrörelsen föranledda utgifter	92
Reservation	94
Redogörelse över postcheckrörelsen i vissa främmande länder	97
<i>Österrike:</i> Historik och organisation	99
Statistiska uppgifter	100
Om rörelsen	101
<i>Schweiz:</i> Historik	104
Nuvarande organisation	106
Statistiska uppgifter	106
Om rörelsen	108
<i>Tyskland:</i> Historik och organisation	112
Statistiska uppgifter	113
Om rörelsen	115
<i>Frankrike:</i> Organisation	118
Statistiska uppgifter	119
Om rörelsen	119
Bil. 1. (Diagr.) Beloppet av inrikes postanvisningar och assurerade försändelser	125
Bil. 2. (Diagr.) Beloppet av postcheckkundernas i vissa länder tillgodohavanden	127
Bil. 3. (Diagr.) Antal kontoinnehavare, totala omsättningen och totala antalet transaktioner i Österrike, Schweiz och Tyskland	129
Bil. 4. (Diagr.) Jämförelse mellan avgifterna för försändande av penningbelopp genom postanvisningar och värdebrev samt genom postcheckrörelsen	131

TILL KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 9 oktober 1917 har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt undertecknade att såsom kommitté verkställa utredning beträffande införande i vårt land av så kallad postcheckrörelse.

Omedelbart efter kommitténs tillsättande företog undertecknad Juhlin, åtföljd av notarien hos generalpoststyrelsen Gunnar Lager, vilken fungerat som kommitténs sekreterare, en resa till Österrike, Schweiz och Tyskland i och för studier av postcheckrörelsen i dessa länder. I avsikt att vid uppgörande av förslag till rörelsens införande i Sverige i möjligaste mån äga tillgång till de beträffande postcheckrörelsen i främmande länder gjorda erfarenheter, har kommittén jämväl sedermera under kommittéarbetets fortgång underhållit förbindelser med de för postcheckrörelsen i dessa liksom i andra länder ansvariga myndigheter.

Redan vid kommittéarbetets början uppdrog kommittén åt de postala ledamöterna att verkställa erforderliga detaljutredningar samt att utarbeta och kommitténs prövning underställa preliminära förslag till de författningar, som ansetts bära reglera postcheckrörelsen. Genom denna anordning har antalet sammanträden, i vilka kommittén i sin helhet deltagit, kunnat avsevärt begränsas.

Dessa postala ledamöter hava härförutom förberedelsevis behandlat de reglementariska föreskrifter beträffande själva posttjänsten, vilka i och med postcheckrörelsens införande torde bliva erforderliga.

Kommitterade hava jämväl utarbetat förslag till postcheckstadga, vilken vore avsedd att innehålla närmare bestämmelser angående postcheckrörelsen. Detta förslag har av kommittén samtidigt härmed överlämnats till generalpoststyrelsen.

En av undertecknad Grönwall avgiven reservation bifogas.

Stockholm den 20 oktober 1919.

Underdånigst
JULIUS JUHLIN.

FREDR. GRÖNWALL.
WALTER PHILIPSON.

EDVARD LITHANDER.
THORE WENNQVIST.

Gunnar Lager.

Förslag

till

Kungl. Förordning angående postcheckrörelsen.

§ 1.

Postcheckrörelsens ändamål är att genom postverket förenkla och underlätta betalningsrörelsen och därvid befrämja sådana betalningsmetoder, som äro ägnade att minska användandet av kontanta penningar.

§ 2.

För varje deltagare i rörelsen öppnas räkning hos postverket (*postcheckkonto*).

Räkningarna föras vid särskilda kontor (*postcheckkontor*), som inrättas å orter, vilka Konungen bestämmer.

Rörelsen förmedlas av de fasta postanstalterna i riket samt, i viss utsträckning, av lantbrevbärare.

§ 3.

På varje konto skall alltid innestå en viss summa (*grundplåt*), varöver kontoinnehavaren icke äger förfoga, förrän kontot upphör.

Grundplåtens storlek bestämmes av Konungen.

§ 4.

Å postcheckkonto kan såväl kontoinnehavaren själv som envar annan verkställa inbetalningar.

§ 5.

Av det å postcheckkonto innestående tillgodohavande kan belopp, enligt kontoinnehavarens förfogande, överföras till annat konto (*girering*) eller utbetalas genom postcheckkontor eller postanstalt.

Kontoinnehavare förfogar över sitt tillgodohavande medelst *postcheck*.

Å postchecken äger gällande checklag icke tillämpning.

§ 6.

I postcheckrörelsen utgå följande avgifter:

- 1) för varje inbetalning

för belopp av högst 50 kronor	10 öre,
» » överstigande 50 kronor	20 » ;
- 2) för varje utbetalning

en grundavgift av 5 öre samt
en tilläggsavgift av 2 öre för varje påbörjat hundratal kronor
av det belopp, som skall utbetalas.

För girering utgår ingen avgift.

Inbetalningsavgiften redovisas med frimärken. Utbetalningsavgiften debiteras det konto, från vilket beloppet avföres.

Inbetalningsavgift utgår icke för belopp, som med posten försänts till kontoinnehavaren för att kontant utbetalas till honom av postanstalt, men som, på hans begäran, gottskrives hans postcheckkonto. Dylik avgift utgår ej heller för belopp, som kontoinnehavare medelst av annan kontoinnehavare utställd postcheck inbetalar å kontot.

§ 7.

Å medel, som innestå å postcheckkonto, gottgöres kontoinnehavare ränta enligt bestämmelser, som Konungen utfärdar.

Ränta utgår dock icke å medel, som innestå å konto tillhörande statsinstitution, såvida icke Konungen i särskilda fall annorlunda bestämmer.

§ 8.

Brev från kontoinnehavare till postcheckkontor är portofritt, då för ändamålet användes särskilt, genom postverkets försorg tillverkat kuvert.

Användes annat kuvert erlägges vanligt brevporto.

§ 9.

Kontoinnehavare, som utställer postcheck på högre belopp än det, vartill hans tillgodohavande lämnar tillgång, eller som i övrigt använder sitt konto på ett för postcheckrörelsen menligt sätt, kan av postverket skiljas från rörelsen.

§ 10.

Meddelande angående kontoinnehavares mellanhavande med postverket må icke i oträngt mål lämnas.

§ 11.

Postverket svarar gentemot kontoinnehavare för utförandet i enlighet med gällande bestämmelser av de till postcheckkontor ingångna uppdrag.

Ersättning för skada eller förlust, förorsakad genom försenad expedition, utgår icke.

§ 12.

I postcheckrörelsen inestående medel förvaltas av generalpoststyrelsen.

De medel, å vilka enligt § 7 ränta gottgöres kontoinnehavare, skola, i den mån de icke omedelbart behöva tagas i anspråk för utbetalningar, placeras

1) i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svenska staten,

2) i Sveriges allmänna hypoteksbanks eller konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer,

3) i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svensk kommun, som till lånets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd,

4) i skuldförbindelser, för vilka säkerheten utgöres av inteckning i fast egendom inom femtio procent av senast fastställt taxeringsvärde eller inom sextio procent av sådant värde, som efter särskild värdering fastställles,

5) i skuldförbindelser, utfärdade av centralkassa för jordbrukskredit, vilken i enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar, vunnit godkännande från det allmännas sida,

6) i sådana andra värdehandlingar, vilka Konungen i särskilda fall efter framställning prövar erbjuda fullgod säkerhet,

7) å depositions- eller annan räkning hos enskild bankinrättning, vars bolagsordning blivit av Konungen fastställd samt vars grund- och reservfonder uppgå till ett sammanlagt belopp av minst tio miljoner kronor.

Frågor rörande placering av dessa medel avgöras av särskilda fullmäktige, bestående av

generalpostdirektören eller vid förfall för honom hans ställföreträdare såsom ordförande,

chefen för den byrå inom generalpoststyrelsen, som har att handlägga ärenden angående postcheckrörelsen,

en av Konungen särskilt förordnad ledamot samt

Postcheckkommittéer.

en av fullmäktige i riksbanken och en av fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka båda sistnämnda ledamöter bankofullmäktige respektive riksgäldsfullmäktige var för sig utse.

Närmare bestämmelser rörande handläggning hos ovannämnda särskilda fullmäktige av frågor rörande placering av medel utfärdas av Konungen.

§ 13.

Ändras bestämmelserna i denna förordning, gälla de nya bestämmelserna även för de vid dessas ikraftträdande bestående konton.

§ 14.

Bestämmelser angående postverkets deltagande i postcheckrörelsen med främmande länder utfärdas av Konungen.

§ 15.

Postcheckstadga, innehållande närmare föreskrifter angående postcheckrörelsen, utfärdas av generalpoststyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den — — — — —.

Förslag

till

Kungl. Förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 19 juni 1917 om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

Härigenom förordnas, att 8 § i förordningen den 19 juni 1917 om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften skall erhålla följande ändrade lydelse:

Följande — — — — — stadgas.

— — — — —

Depositionsräkning, — — — — —

— — — — — belopp.

Vad sålunda är stadgat — — — — — innestå
och icke heller å medel, som innestå å postcheckkonto.

Sökes betalning — — — — — sökes.

— — — — —

UTLÅTANDE OCH FÖRSLAG
BETRÄFFANDE INFÖRANDE AV
POSTCHECKKRÖRELSE

KAPITEL I.

Postverket såsom förmedlare av betalningsrörelsen.

Allt ifrån den tid, då ett ordnat postväsen inrättades, har postens viktigaste uppgift varit att befordra *brev och annan korrespondens* människorna emellan. Till denna uppgift var postverkets verksamhet också under äldre tider begränsad. Redan tidigt framträdde emellertid behovet att taga postinrättningen i anspråk för andra, för postverkets ursprungliga uppgift främmande verksamhetsgrenar. Kravet på bättre anordningar för varuutbytet medförde sålunda inrättandet av *postpaket-rörelsen* och genom mottagande av *abonnemang å tidningar* ökade postverket ytterligare sitt verksamhetsfält. Handelns utveckling medförde kravet på postens medverkan i betalningsrörelsen.

Till en början försiggick postverkets medverkan för verkställande av likvider utan att öva egentlig inverkan å postverkets egen kassarörelse, i det att postverket härutinnan inskränkte sig till att lämna allmänheten tillfälle att under betryggande former och på postverkets ansvar befordra penningar. Genom möjligheten att *rekommendera och assurera* försändelser kunde sålunda likvid i kontanta penningar utan risk för avsändare eller adressat med posten försändas från en ort till en annan. Ansvarigheten för i postförsändelser inneslutna penningar åtog sig postverket mot en viss mindre försäkringsavgift.

I och med utvecklingen av bankväsendet följde en allmän förenkling och förbättring av betalningsväsendet, i det att vid likvider mellan olika orter försändandet av reda penningar från gäldenär till fordringsägare alltmer inskränktes. Gäldenären uppdrog i stället åt en bank å sin ort att anvisa penningar till utbetalning till fordringsägaren å dennes ort.

Detta anvisande av medel genom förmedling av bank har i olika länder försiggått på olika sätt alltefter de speciella förhållanden, som varit rådande i varje särskilt land.

Denna metod att verkställa likvider från en ort till en annan

genom dylika betalningsuppdrag medförde betydande fördelar framför försändandet av penningar i brev. Den gjorde betalningen bekvämare för gäldenären, och, då den för ändamålet begagnade anvisningen — check, postremissväxel e. d. — har värde endast i betalningsmottagarens hand, medförde den mindre risk för postverket under befordringen. Framför allt innebar denna betalningsmetod den förmånen att de penningar, som remitterades, icke blevo undandragna den allmänna rörelsen.

De fördelar, detta betalningssätt erbjöd, voro emellertid självfallet icke tillgängliga för alla. De, som bodde å orter utan bankinrättning, eller som i övrigt saknade bankförbindelse, voro fortfarande för verkställandet av likvider till andra orter hänvisade till försändande av penningar i brev. Härtill kom att likvider å smärre belopp voro mindre lämpliga för förmedling genom bank. Med de ekonomiska förbindelsernas utvidgning till allt vidare kretsar följde kravet på en allmänare utbredning, en demokratisering, av betalningen genom anvisning. För att göra denna betalningsmetod användbar jämväl för orter, som saknade bank och inom befolkningslager, som väl hade likvider att verkställa, men som saknade bankförbindelse, öppnade postverket jämväl möjlighet till betalningar genom anvisning. Under det att vid betalning genom försändande av penningar i värdebrev postverkets medverkan inskränker sig till endast en befordran av försändelserna — enligt vad som framhållits utan egentlig inverkan å sin egen kassarörelse — ställde sig postverket i och med *postanvisningens* införande mera direkt i betalningsrörelsens tjänst med anlitande därvid av sina egna kassaförlag. Under det femtiotal år postanvisningen varit införd i svensk posttjänst, har den utvecklats till en synnerligen betydelsefull faktor i det ekonomiska livet.

De här ovan berörda, med anvisningsbetalning i allmänhet förenade fördelar gälla jämväl i fråga om postanvisningen. De av postanvisningens avsändare å en postanstalt inbetalade penningarna försändas icke till adressaten utan anvisas till honom för utbetalning genom hans postanstalt. Själva penningarna stanna vid den postanstalt, där de inbetalats, och användas för utbetalning av ankommande postanvisningar m. m. I den mån de icke erfordras för postverkets egen kassarörelse insättas de i bank. Beträffande de olika postanstalternas befogenhet i fråga om postanvisningsutväxlingen är emellertid att märka, att endast de fullständiga postanstaltern, d. v. s. postkontoren, direkt utväxla postanvisningar med varandra, under det att poststationernas befogenhet i detta avseende är begränsad. Penningar, som skola medelst postanvisning försändas från en

poststation, översändas av denna till dess överordnade postkontor, som vidare sänder anvisningen till adresspostanstalten, om denna är ett postkontor. Om anvisningen är adresserad till en poststation däremot, sändes den till poststationens överordnade postkontor, som översänder den jämte medel till poststationen. Vid verkställande av likvider genom postanvisning kan sålunda försändande av reda penningar icke helt undvikas, nämligen då likviden berör ort, å vilken väl poststation men däremot icke postkontor inrättats.

I anslutning till postanvisningsrörelsen har postverket genom *postförskotts-* och *inkasseringsrörelsen* berett allmänheten möjlighet att genom postens förmedling utkräva fordringar. Vid avsändandet av en postförsändelse kan avsändaren begära, att försändelsen utlämnas till adressaten endast mot erläggande av en viss lösesumma. Då denna lösesumma — postförskottsbeloppet — av adressaten erlagts, sändes densamma till avsändaren medelst en särskild anvisning. Förfaringsättet vid inkassering är i huvudsak detsamma som vid postförskott. Den viktigaste skillnaden ligger däri, att adressaten till en postförskotts-försändelse icke före försändelsens utlösande äger taga kännedom om innehållet, under det att vid inkassering den handling, på vilken kravet grundar sig, företes för gäldenären, som mot erläggande av inkasseringsbeloppet utbekommer densamma.

Såsom förmedlare av den allmänna betalningsrörelsen medverkar postverket sålunda i närvarande stund dels *indirekt* genom befordran av värdehandlingar och penningar under rekommendation och assurans dels ock mera *direkt* genom postanvisnings-, postförskotts- och inkasseringsrörelsen.

Jämsides med sin medverkan i den allmänna betalningsrörelsen har postverket under senare år kommit att med ytterligare utvidgning av sin kassarörelse utöva en betydelsefull verksamhet såsom organ för betalningar mellan staten och dess institutioner å ena sidan samt den enskilde å andra sidan.

Sålunda kom den från 1884 års början nyinrättade postsparbanken att ålägga postverket och dess organ en omfattande in- och utbetalning av de till denna institution hörande medlen. Till denna verksamhet återkomma kommitterade här nedan.

I och med ikraftträdandet den 1 januari 1915 av kungl. förordningen den 19 november 1914 angående stämpelväsendet överflyttades på postverket hela det bestyr med *stämpelförsäljningen*, som förut ålegat statskontoret. I samband med ändring från samma tidpunkt av förfaringssättet vid stämpling av aktiebrev, obligationer och andra dylika

Postcheckkommitterade.

handlingar överläts åt generalpoststyrelsen att fastställa stämpelavgiften för dessa handlingar samt att verkställa stämplingen av desamma. Samma styrelse handhar jämväl distribution och redovisning av stämplat, som utlämnas till de ämbetsmän, vilka hava att i tjänsten stämpelbelägga handlingar.

Postverkets övertagande av stämpelväsendet har självfallet medfört betydande fördelar för såväl staten som den enskilde. Under det att förut stämplat tillhandahöllös allmänheten endast genom särskilt antagna stämpelförsäljare, en anordning, som förorsakade staten avsevärda kostnader, kunde nu för detta bestyr redan bestående organ, postanstalterna, tagas i anspråk till väsentligt mindre kostnad. För allmänheten har stämpelförsäljningen genom postverket medfört den fördelen, att stämplat numera kunna erhållas vid samtliga postanstalter i riket. Medan allmänheten förut vid behov av stämplat hade att hänvända sig till stämpelförsäljarna, vilkas antal givetvis måste vara rätt begränsat, har den nu möjlighet att förskaffa sig stämplat utan väsentligen större omgång och besvär än som är förenat med inköp av frimärken.

Samtidigt med fögderiförvaltningens omorganisation följde postverkets övertagande av *kronoskatteuppbörden* för landsbygden, däri jämväl inbegripet städer under landsrätt. Samma synpunkter, som varit bestämmande för statsmakterna vid överlåtandet å postverket av bestyret med stämpelväsendet, torde hava varit avgörande vid beslutet om postverkets övertagande av *kronouppbörden*. Genom denna anordning erfordrades icke längre särskilda tjänstemän för uppbörden, utan denna har enligt numera vunnen erfarenhet kunnat mera effektivt och med betydligt minskade kostnader för statsverket verkställas genom postanstalterna. I synnerhet för skattebetalaren innebär den nya metoden för skattebetalningen påtagliga fördelar. Denne behöver ej längre på viss dag besöka en ofta nog avlägset belägen ort för att erlägga sin skatt utan kan fullgöra sin skattebetalning på vilken postanstalt som helst i hela riket. På grund av det stora antalet postanstalter, för närvarande uppgående till inemot 3,600, kan han i regel utan större besvär och tidsspillan fullgöra sin skattebetalning, särskilt som uppbördsterminen på grund av den nya metoden för uppbörden kunnat sträckas över ett större antal dagar. Detta nya sätt för skattebetalningen tillämpades första gången beträffande 1918 års kronoskatt och torde, trots under uppbördsterminen rådande för postverket besvärliga personalförhållanden, hava visat sig för alla vidkommande parter i stort sett mycket tillfredsställande.

Under det att vid övertagandet av bestyret med stämpelförsäljningen och *kronoskatteuppbörden* för landsbygden postverket trätt i

stället för andra statsorgan, hava postanstalterna av vissa statsinstitutioner redan från början anlitats såsom förmedlare av deras betalningsrörelse. De betalningar, som genom postanstalternas förmedling verkställas mellan statsinstitutioner och enskilda, äro av synnerligen mångskiftande art och utföras i stor utsträckning i samverkan med den postverket närstående *postsparbanken*. Förutom sitt arbete för den egentliga postsparbanksrörelsen — vilket består i att mottaga insättningar och uppsägningar samt verkställa utbetalningar av postsparbanksmedel, försälja sparmärken och ficksparbössor ävensom för notboksägares räkning förmedla inköp av statsobligationer — verkställa postanstalterna utbetalningar och emottaga inbetalningar avseende den *allmänna olycksfallsförsäkringen*, de utbetala pensioner och understöd enligt lagen om *allmän pensionsförsäkring*, de emottaga inbetalningar till den på *frivilliga* avgifter grundade *pensionsförsäkringen*, de utbetala ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring samt verkställa utbetalning av pensioner från civilstatens änke- och pupillkassa samt vissa andra pensionsutbetalningar.

Slutligen må framhållas, att postverket under åren 1918 och 1919 medverkat vid *försäljning* av statens *premieobligationer* av år 1918, vilka funnits att tillgå vid samtliga postanstalter i riket. Genom postanstalterna hava därvid intill medio av augusti 1919, vid andra försäljningsperiodens utgång, försållts obligationer till ett värde av icke mindre än 42,949,750 kronor eller omkring 46 procent av den dittills placerade delen av lånet.

Postverkets förmedling av betalningar mellan statsinstitutioner och enskilda är, såsom av det nu anförda torde framgå, utomordentligt omfattande. Anledningen till att postverket i sådan utsträckning tagits i anspråk för dylikt ändamål ligger naturligen å ena sidan däri, att det varit för staten ur ekonomisk synpunkt förmånligt att för sin betalningsrörelse använda sig av postanstalterna, varigenom man kunnat indraga redan bestående och undvika skapandet av nya organ för statens skilda verksamhetsområden, och å andra sidan däri, att ingen vare sig statens eller enskild institution är för dylik verksamhet så lämplig som postverket, vilket med sitt vitt utgrenade nät av postanstalter och lantbrevbärare kan komma i intim beröring med folket i alla landsändar, även i de mest avlägsna bygder.

Till ledning vid bedömandet av den betalningsrörelse, varmed postverket i fråga om å nästföljande sida angivna rörelsegrenar hittills tagit befattning, må anföras siffror beträffande den inrikes trafiken under åren 1900, 1910 och 1918.

Antalet inlämnade	År 1900	År 1910	År 1918
rekommenderade försändelser	3,738,135	4,753,764	10,959,675
assurerade försändelser	1,773,788	3,755,983	4,856,363
postanvisningar (utom portofria skattepostanvisningar)	2,444,570	7,304,614	16,977,896
portofria skattepostanvisningar	—	—	1,502,557

Belopp	År 1900 Kronor	År 1910 Kronor	År 1918 Kronor
assurerade försändelser	1,188,285,846	1,455,867,373	3,931,778,382
postanvisningar (utom portofria skattepostanvisningar)	69,657,775	252,759,433	1,174,272,563
portofria skattepostanvisningar	—	—	128,804,089
stämpelavgift för stämplade handlingar av olika slag	—	—	16,711,442
försålda stämplat	—	—	57,128,343
insättningar i postsparbanken	13,601,291	12,872,277	27,957,723
uttagningar i »	19,043,635	13,553,319	20,679,725
pensionsutbetalningar	—	—	16,992,175
inbetalade premier i riksförsäkringsanstalten	—	—	5,657,350
utbetalningar från riksförsäkringsanstalten	—	—	1,255,658
Summa	1,290,588,547	1,735,052,402	5,381,237,450

Av diagrammet (*bil. 1*) framgår närmare, huru beloppet av inrikes postanvisningar och assurerade försändelser tillväxt under åren 1890—1918.

De anförda siffrorna torde bära otvetydigt vittnesbörd därom, att postverket redan i närvarande stund utövar en synnerligen omfattande verksamhet såsom förmedlare såväl av den allmänna betalningsrörelsen som ock av betalningar mellan staten och den enskilde, ett förhållande, som kommitterade funnit böra inledningsvis framhållas såsom bevis för att, då här nedan kommer att föreslås ett än mera aktivt deltagande från postverkets sida i den allmänna betalningsrörelsen, en sådan verksamhet ingalunda är för postverket främmande eller oförenlig med dess övriga uppgifter.

KAPITEL II.

Postcheckrörelsen i dess allmänna drag, dess ändamål och fördelar.

På sätt av det ovan anförda framgår har svenska postverket, från att vara endast en förmedlare av korrespondenser, steg för steg och jämsides med utvecklingen av de ekonomiska förbindelserna och samhällslivet fått åtaga sig direkta uppgifter i betalningsrörelsens tjänst. En likartad utveckling har försiggått i de flesta andra kulturländer. Vid sidan av postanvisningsrörelsen och andra postala anordningar i betalningsrörelsens tjänst har emellertid i vissa främmande länder under benämning *postcheckrörelse* resp. *postgirorörelse* införts en ny, av utvecklingen betingad, förenklad metod att verkställa betalningar genom posten.

Postcheckrörelse finnes införd i Österrike (1883), Ungern (1890), Schweiz (1906), Tyskland (1909), Belgien (såsom helt fristående rörelse 1913), Nederländerna (1918) samt Frankrike (1 juli 1918) m. fl. länder. I Danmark skall rörelsen införas med ingången av år 1920.

I stort sett är rörelsen likartad i samtliga dessa länder, varför i detta sammanhang en detaljerad beskrivning av rörelsen i vart och ett av dessa länder icke torde vara erforderlig. I en vid detta utlåtande fogad, av kommitténs sekreterare utarbetad, särskild redogörelse lämnas översikter över postcheckrörelsen i Österrike — det land, där rörelsen först infördes — samt i Schweiz, Tyskland och Frankrike, vilka länders postcheckrörelse i fråga om vissa mera betydande detaljer förete sinsemellan olika organisationsformer. Här nedan skall lämnas en framställning av postcheckrörelsen i dess allmänna drag, utan hänsyn till de olikheter rörelsen förete i skilda länder, samt i samband därmed redogöras för rörelsens ändamål och de fördelar, densamma erbjuder.

Postcheckrörelsen innebär i korthet, att postverket från allmänheten emottager penningmedel för insättning å särskilda för ändamålet

*Postcheck-
konto.*

inrättade konton — postcheckkonton — samt, efter anmodan av dessa kontous innehavare, från desamma verkställer likvider antingen genom belopps överförande till annat postcheckkonto eller genom dess kontanta utbetalning till vederbörande. I anslutning härtill beredes vederbörande kontoinnehavare alltså genom postverkets förmedling möjlighet, å ena sidan, att få fordringar inkasserade genom gäldenärens inbetalningar å kontot och, å andra sidan, att genom förfogande över å kontot inestående medel verkställa för egen del nödiga utbetalningar.

Vem som helst, enskild person, firma, bolag, förening eller annan sammanslutning, kan deltaga i postcheckrörelsen. För varje deltagare i rörelsen öppnas särskilt postcheckkonto. I ett land — Holland — föras dessa räkningar vid varje särskilt postkontor, en anordning, som emellertid, enligt vad kommitterade inhämtat, icke visat sig lämplig. I andra länder äro däremot för ändamålet inrättade särskilda centrala avräknings- och bokföringsanstalter, s. k. postcheckkontor. I regel anordnas i varje land flera dylika kontor, varvid varje kontor har att närmast betjäna kontoinnehavarna i den del av landet, där det är beläget. Under det att sålunda själva bokföringen är mer eller mindre centraliserad, deltaga samtliga postanstalter och i viss mån lantbrevbärarna såsom förmedlare av in- och utbetalningar för rörelsen.

Inbetalning.

Å postcheckkonto kan såväl kontoinnehavaren själv som envar annan verkställa inbetalningar. Dessa verkställas medelst särskilda anvisningar — inbetalningskort — som äro adresserade till det konto, å vilket inbetalning skall ske och som avlämnas till postcheckkontor, till postanstalt eller till lantbrevbärare. Vid inbetalningskortet är fogad en kupong, å vilken betalaren *kan skriva meddelanden till emottagaren*. Sedan det inbetalade beloppet gottskrivits det å kortet angivna kontot, översänder postcheckkontoret denna kupong till kontoinnehavaren. Ehuru sålunda den av avsändaren ifyllda anvisningen icke befordras till betalningsmottagaren, utan till dennes konto, erhåller han de meddelanden, som avsändaren kan hava skrivit till honom.

Förfaringssättet vid inbetalning å postcheckkonto torde närmare framgå av följande exempel. En köpman, som har postcheckkonto, anmodar vid utsändande av räkningar sina kunder att inbetala räkningarnas belopp å hans postcheckkonto. Gäldenären har att för detta ändamål ifylla en blankett till inbetalningskort och avlämna detsamma till en postanstalt eller till en lantbrevbärare. Å den till inbetalningskortet hörande kupongen kan han skriva meddelande till fordringsägaren.

För att förebygga misstag vid blankettens ifyllande kan fordrings-

ägaren lämpligen själv ifylla blanketten och sända den med räkningen till gäldenären.

Då inbetalningskort avlämnas för postbefordran, erhåller den, som verkställer inbetalningen, inlämningsbevis från postverket. Inbetalningskortet sändes därefter genom postverkets försorg till det postcheckkontor, där fordringsägarens konto föres. Sedan beloppet här gottskrivits kontot, översändes kupongen till kontoinnehavaren, som sålunda erhåller de meddelanden, den betalningsskyldige skrivit å densamma.

Detta synnerligen enkla förfaringssätt vid verkställande av likvider erbjuder såväl betalaren som betalningsmottagaren stora fördelar vid jämförelse med de andra betalningsmetoder, varav de kunna använda sig vid likvider mellan olika orter. Sådana kunna verkställas med kontanta penningar, som försändas i assurerat eller rekommenderat brev, medelst bankanvisning — postremissväxel eller bankcheck — eller med postanvisning.

På grund av de fordringar, som av postverket måste uppställas beträffande inslagning och försegling av en försändelse, som skall befordras under assurances eller rekommendation, och de föreskrifter i fråga om dylik försändelses utkvitterande, som vid utlämnandet till adressaten måste följas, är försändande av penningar i assurerade eller rekommenderade brev förenat med stort besvär och omgång för såväl betalaren som betalningsmottagaren och torde därför numera icke i större utsträckning förekomma i de fall, då möjlighet finnes att på annat sätt verkställa likviden. Om det belopp, som skall försändas, överstiger det för postanvisning fastställda maximibelopp, eller om endera av de orter, mellan vilka likviden sker, saknar bekväm tillgång till bank, torde emellertid försändandet av kontanta penningar för närvarande vara det mest använda betalningssättet.

Om gäldenären bor å ort med bankkontor, kan han, därest så jämväl för fordringsägaren är fördelaktigt, verkställa likvid genom postremissväxel. Då emellertid postremissväxeln måste inköpas i bank påkallar detta förfaringssätt besök i banken av honom själv eller genom ombud.

Postremissväxeln måste därefter försändas i brev till betalningsmottagaren, vilken för att utbekomma valuta i sin tur är nödsakad att hänvända sig till bankinrättning. Vid postremissväxeln översändande från betalaren till betalningsmottagaren torde jämväl i regel brev eller annat meddelande angående betalningen bifogas postremissväxeln. Om brevet försändes under rekommendation erfordras för avsändandet dessutom besök å postanstalt. Vid användandet för likvid av bankcheck

är betalaren visserligen icke hänvisad att för ändamålet besöka bank, men förfaringssättet vid denna form av likvidering är i övrigt likartat med det beträffande postremissväxeln nyss angivna.

Försändande av penningar medelst postanvisning medför för avsändaren ungefär samma arbete som verkställande av likvid genom inbetalning å fordringsägarens postcheckkonto. I båda fallen har han att utskriiva en anvisning och jämte medel avlämna densamma till posten.

Från betalningsmottagarens synpunkt sett är det ojämförligt fördelaktigare att få ingångna likvider direkt insätta på postcheckkonto än att erhålla likviderna genom bank- eller postanvisning. Han befrias från besväret att avgiva kvitto å och avhämta försändelser samt att själv eller genom ombud besöka bank eller postanstalt för avhämtande av kontanta penningar. Den risk för stöld, förlust och felräkning, som alltid är förenad med förvaring och försändande av kontanta penningar, är vid denna inbetalningsmetod helt utesluten. Utan något som helst åtgörande från hans sida och till och med utan avgivande av kvitto insätts de ingångna beloppen å hans postcheckkonto. Varje dag inbetalningar verkställts på hans konto, erhåller han från postcheckkontoret med posten de kuponger, å vilka betalaren skrivit sina meddelanden till honom angående betalningen. Om kontots ställning erhåller han tid efter annan — i vissa länder dagligen — underrättelse från postcheckkontoret.

Vid jämförelse med postanvisningsrörelsen erbjuder detta betalningssätt för postverket den fördelen, att de på denna väg likviderade belopp icke omedelbart förekomma till utbetalning. Den för betalningsmottagaren väsentligaste förmånen vid emottagande av likvid genom fordringsbeloppens insättning å postcheckkonto — nämligen den att icke behöva utkvittera och avhämta en mängd småbelopp — är även för postverket av stor betydelse. De influtna beloppen stå givetvis alltid till kontoinnehavarens förfogande, och han kan, om han så vill, dagligen taga ut influtna belopp från postverket och insätta dem i bank eller använda dem för andra ändamål. Detta torde visserligen icke komma att ske i större utsträckning i betraktande av de möjligheter postcheckrörelsen erbjuder kontoinnehavaren att på ett billigt och bekvämt sätt använda å kontot inestående belopp för verkställande av likvider. Men även om dylika, dagliga uttagningar å kontot verkligen skulle förekomma, är det för postverket förenat med mindre arbete och mindre risk att verkställa ett mindre antal utbetalningar å jämförelsevis stora belopp än att styckevis utbetala ett större antal postanvisningar å mindre belopp.

I de flesta länder, där postcheckrörelse nu är införd, äro avgifterna för inbetalningar å postcheckkonto förhållandevis låga och betydligt understigande postanvisningsavgifterna, varför en gäldenär föredrager att inbetala skuldbeloppet å fordringsägarens konto framför försändande av penningar medelst postanvisning. Men även om han av en eller annan anledning skulle använda sig av postanvisning, kan det belopp, varå denna lyder, icke desto mindre insättas på fordringsägarens postcheckkonto. Den, som ansluter sig till postcheckrörelsen, kan nämligen en gång för alla begära, att till honom ankommande postanvisningar och anvisningar, som avse utlösta, av honom avsända postförskott och inkasseringshandlingar, icke skola kontant utbetalas till honom, utan i stället gottskrivas hans postcheckkonto. De anvisningar, som under hans adress ankomma till den postanstalt, där han har sina postförbindelser, bliva för sådant ändamål insända till det postcheckkontor, vid vilket hans konto föres. De till anvisningarna hörande kupongerna översändas där-
emot direkt till honom, varigenom han får del av avsändarnas meddelanden angående betalningen. Genom denna anordning ernås största möjliga enhetlighet i kontoinnehavarens penningförbindelser med postverket. Alla medel, som inbetalas till posten för att tillställas honom, bliva sålunda insatta på hans postcheckkonto.

Som här ovan anförts, stå de å konto inbetalda medel ständigt till kontoinnehavarens förfogande. I detta avseende gäller dock en mindre inskränkning. Då ett postcheckkonto öppnas, skall å detsamma inbetalas en mindre garantisumma, vilken kontoinnehavaren förbinder sig att alltid hava innestående, och som återbetalas till honom först då han upphör att innehava postcheckkonto. Denna garantisumma eller grundplåt, som i Tyskland utgör 25 Mark, i Frankrike 50 och i Schweiz 100 francs, avser i främsta rummet att utgöra säkerhet för betalning av blanketter, som utlämnas till kontoinnehavare för användning i postcheckrörelsen.

Grundplåt.

Med nu nämnda begränsning kan kontoinnehavaren alltid disponera över sitt tillgodohavande för verkställande av egna betalningar. Dessa kunna efter kontoinnehavarens bestämmande utföras antingen genom överföring av belopp från hans konto till ett annat konto eller ock genom kontant utbetalning av belopp vid postcheckkontor eller postanstalt. Kontoinnehavaren meddelar postcheckkontoret sina uppdrag genom en särskild anvisning, postcheck, vilken i vissa stycken överens-

Utbetalning.

Postcheckkommitterade.

stämmer med den vanliga checken, medan den i andra avseenden avviker från denna.

Liksom checkrörelsen i allmänhet avser postcheckrörelsen att bereda allmänheten ett bekvämt betalningsmedel med minsta möjliga användning av reda penningar. Om sålunda dessa två slag av betalningsrörelse till sitt syfte äro likartade, förete desamma avsevärda skiljaktigheter i fråga om de medel, som användas för detta syftes ernående. I den allmänna, av bankerna bedrivna checkrörelsen användes checken för huvudsakligen två ändamål, nämligen dels för uttagning av medel från ett konto, dels såsom direkt betalningsmedel mellan tvenne parter. Den, som erhållit en check i likvid, har möjlighet att i sin tur med samma handling verkställa likvid till annan person, i det att han genom endossering ikläder sig ansvaret för checkbeloppet. Den slutliga innehavaren av checken kan tillgodogöra sig beloppet antingen genom att förete checken för inlösen i den bank, å vilken den är dragen, eller ock, därest han tilläventyrs icke själv har konto i samma bank, genom förmedling av den bank, med vilken han själv har sina förbindelser.

I sistnämnda fallet äger en samverkan i betalningsrörelsen rum de båda bankerna emellan, och erhålla därvid dessa banker fordringar gent emot varandra. Reglering av dessa, av betalningsrörelsen härörande ömsesidiga fordringar bankerna inbördes, sker därefter genom förmedling av clearinginstitut, där vederbörande banker få sina mellanhavanden i största möjliga utsträckning utjämnade, en anordning, genom vilken kontanta likvider även emellan bankerna kan helt undvikas eller i varje fall i hög grad inskränkas på samma sätt som checken såsom betalningsinstrument är ägnad att minska användandet av kontanta penningar vid likvider mellan bankernas kunder.

Dessa för den allmänna checkrörelsen utmärkande drag — checkbetalningen och clearingförfarandet — återfinnas jämväl i postcheckrörelsen, ehuru desamma, på grund av de förhållanden, under vilka postcheckrörelsen arbetar, där blivit på ett annat sätt utformade. Därjämte erbjuder postcheckrörelsen såsom en postverkets institution, i vilken de allmänna postala inrättningarna medverka, jämväl andra möjligheter att verkställa betalningar än checkrörelsen i allmänhet.

I den genom postens förmedling bedrivna checkrörelsen kan visserligen en kontoinnehavare verkställa likvid direkt till annan person medelst postcheck, och den, som erhållit likvid på detta sätt, kan i sin ordning använda den emottagna postchecken för verkställande av likvid. Likaså kan innehavare av postcheck gottgöra sig dess belopp genom

att förete den för kontant inlösen vid det postcheckkontor, å vilket den är dragen, eller, om han själv har postcheckkonto, genom att låta gottskriva detta konto postcheckens belopp. Då emellertid i regel möjlighet att genom endossering överlåta postcheck icke förefinnes, har postchecken såsom direkt betalningsmedel mellan tvenne parter icke kommit att bliva av större betydelse. Man har i postcheckrörelsen mera inriktat sig på åtgärder för att bereda allmänheten tillfälle att reglera sina mellanhanden genom betalningsutjämning. I postcheckrörelsen har sålunda den princip, som ligger till grund för clearingförfarandet i allmänhet, vunnit tillämpning. Under det att emellertid genom clearingförfarandet i allmänhet endast banker och liknande institutioner få sina ömsesidiga fordringar utjämnade, kunna i postgirorörelsen — såsom den genom postcheckrörelsen förmedlade clearing gemenligen kallas — deltaga alla de, som innehåva postcheckkonto, i det att postverket, hos vilket de olika postcheckkontona föras, därvid fungerar såsom en enda hela landet omfattande bank.

Förfaringssättet vid girering är i korthet följande. Å härför avsedd blankett — postcheck eller liknande handling — uppdrager kontoinnehavaren åt det postcheckkontor, vid vilket hans konto föres, att till ett annat konto övertöra visst belopp. Handlingen insändes till nämnda postcheckkontor, som omedelbart debiterar uppdragsgivarens konto det belopp, som skall gireras, och, därest betalningsmottagarens konto föres vid samma postcheckkontor, gottskriver detta konto samma belopp. Om sistnämnda konto däremot föres vid ett annat postcheckkontor, översändes handlingen efter verkställd debitering till detta postcheckkontor för beloppets gottskrivande å betalningsmottagarens konto. Vid den handling, som ligger till grund för gireringen, är fogad en kupong, å vilken uppdragsgivaren kan skriva meddelande till betalningsmottagaren. Sedan beloppet krediterats emottagarens konto, översändes kupongen till denne, som på detta sätt erhåller de för honom avsedda meddelanden från betalaren.

Girering.

Om kontoinnehavaren har att samtidigt verkställa likvid till flera betalningsmottagare, kan han med en och samma handling uppdraga åt postcheckkontoret att verkställa betalningarna. I detta fall bifogar han en förteckning på de konton, till vilka girering skall ske. Å särskilda kuponger kan han skriva meddelanden till betalningsmottagarna, vilka erhålla dessa från respektive postcheckkontor, sedan deras konton gottskrivits de för dem avsedda belopp.

Vid girering verkställas sålunda betalningar genom en enkel bok-

föringsåtgärd. Det belopp, som skall betalas, debiteras gäldenärens och kredit-ras fordringsägarens konto.

På sätt i det följande skall närmare utvecklas, är betalning genom girering för såväl betalaren och betalningsmottagaren som för postverket den i alla avseenden bästa betalningsmetoden. För att en girering över huvud skall kunna verställas är det självfallet ett oundgängligt villkor, att såväl betalare som betalningsmottagare innehava postcheckkonto. Då det emellertid icke kan förutsättas, att alla de personer och firmor, med vilka en kontoinnehavare står i förbindelse, innehava postcheckkonto — vilket icke ens med en mycket stor anslutning till rörelsen kan vara fallet — erbjuder postcheckrörelsen även andra utvägar att verkställa betalningar.

*Kontant utbet-
alning vid
postcheckkon-
tor.*

Kontoinnehavare har sålunda möjlighet att verkställa likvid med användande av postcheck såsom direkt betalningsmedel till annan person liksom han givetvis själv kan uttaga medel från sitt konto. Postchecken kan sålunda användas på i huvudsak samma sätt som den vanliga bankchecken. En avsevärd skillnad förefinnes emellertid mellan dessa två slag av checker i fråga om sättet för deras infriande. I detta avseende gäller nämligen, att en postcheck icke infrias, förrän checkutställarens konto debiterats det belopp, varå postchecken lyder. På grund av denna bestämmelse kan en postcheck bli omedelbart infriad endast då den företes vid det postcheckkontor, där utställarens konto föres. Om däremot en postcheck skulle kunna vid uppvisandet infrias vid vilket postcheckkontor eller vilken postanstalt som helst, funnes ingen garanti för att kontoinnehavaren å sitt konto verkligen ägde ett tillgodohavande till belopp motsvarande checkbeloppet, en garanti, vilken postverket, såsom ansvarigt för de åt postcheckrörelsen anförtrödda medel, oundgängligen måste kräva. I den av bankerna bedrivna checkrörelsen torde i stor utsträckning förekomma, att checker infrias utan att underrättelse i förväg inhämtats rörande checkutställarens tillgodohavande, beroende på det förtroende, som den inlösande banken anser sig kunna skänka åt den som företer checken till inlösen, antingen detta är checkens utställare eller en senare innehavare av checken.

Enär postchecken kan bli omedelbart infriad endast då den uppvisas vid det postcheckkontor, å vilket den är dragen, kan densamma med större fördel användas såsom direkt betalningsmedel mellan tvenne parter endast i det fall, att betalningsmottagaren bor å den ort, där nämnda postcheckkontor är beläget. På grund av postcheckens relativt ringa användbarhet för detta ändamål har man därför i de länder, där post-

checkrörelsen nu är införd, såsom förut nämnts, mera inriktat sig på att vinna största möjliga användning för giroförfarandet än att åstadkomma en vidsträcktare utbredning av checkbetalning i egentlig mening. Endast i Schweiz har postchecken erhållit en användning, som mera överensstämmer med den vanliga bankcheckens, i det att här beretts möjlighet att överlåta postchecken genom endossering. För en närmare kännedom om postcheckrörelsen i detta land hänvisas till bilagda redogörelse för rörelsen i vissa främmande länder.

*Utbetalning
genom post-
anstalt.*

Av vida större praktisk betydelse än användandet av postcheck såsom direkt betalningsmedel och densammas infriande vid postcheckkontor är inom postcheckrörelsen den möjlighet rörelsen erbjuder kontoinnehavaren att få belopp, som inestår å hans konto, utbetalt till betalningsmottagaren genom vilken postanstalt som helst. Även vid detta betalningssätt verkställles betalningen på grund af postcheck, som av kontoinnehavaren utställts. Denna postcheck innehåller, liksom den postcheck, som användes såsom direkt betalningsmedel, en anmodan från kontoinnehavaren till postcheckkontoret att av hans tillgodohavande betala ett belopp. Under det att emellertid, vid checkbetalning i egentlig mening, checken av kontoinnehavaren överlämnas till betalningsmottagaren, vilken har att själv på ett eller annat sätt söka få checken infriad, är det, då belopp skall utbetalas genom postanstalt, kontoinnehavaren, som vidtager åtgärder för att det belopp, varå postchecken lyder, kommer betalningsmottagaren tillhanda. Betalningen verkställles genom postcheckkontorets försorg. Å postchecken anger kontoinnehavaren för sådant ändamål den persons namn och postadress, till vilken betalningen skall ske, och insänder postchecken till det postcheckkontor, där hans konto föres. Sedan postchecken inkommit till postcheckkontoret och kontoinnehavarens konto debiterats postcheckens belopp, förvandlas här postchecken till en anvisning från postcheckkontoret till betalningsmottagaren under dennes postadress. Även då betalning verkställles på detta sätt, beredes kontoinnehavaren tillfälle att sända meddelande till betalningsmottagaren. I regel är nämligen härvid så ordnat, att vid den postcheck, som för ändamålet ifylles av kontoinnehavaren, är fogad en kupong, å vilken han kan skriva meddelande till betalningsmottagaren. Då anvisningen — eller utbetalningskortet, som anvisningen här kallas — utlämnas till betalningsmottagaren, har denne att frånskilja nyssnämnda kupong. Genom denna kombination av postcheck och utbetalningskort vinnes den dubbla fördelen, att postcheckkontoret befrias från besväret att utställa utbetalningskortet, och, då kontoinnehavaren

kan skriva meddelande till betalningsmottagaren å den vid blanketten fogade kupongen, besparas han besväret att skriva särskilt brev till denne.

Om kontoinnehavaren har att på en gång verkställa flera likvider, kan han med en och samma postcheck uppdraga åt postcheckkontoret att för hans räkning verkställa likviderna. I sådant fall upprättar han en förteckning å dem, till vilka betalning skall ske, och insänder denna jämte postchecken till postcheckkontoret. Postchecken blir i detta fall endast använd för att debitera hans konto det sammanlagda belopp, som skall utbetalas, varefter de olika betalningarna utföras med ledning av den medsända förteckningen. Då postchecken sålunda i detta fall icke kommer att förvandlas till utbetalningskort, kan kontoinnehavaren icke, såsom förhållandet är vid utbetalning till en enda betalningsmottagare, använda den vid postchecken fogade kupongen för meddelanden. Han kan emellertid beredas möjlighet att själv ifylla och till postcheckkontoret medsända blanketter till utbetalningskort, varigenom han får tillfälle att nedskriva meddelanden till betalningsmottagarna å de vid dessa utbetalningskort fogade kuponger. I vissa länder föreligger skyldighet för kontoinnehavaren att i sådana fall själv ifylla utbetalningskort, en skyldighet, som kontoinnehavaren, efter vad erfarenheten visat, gärna ikläder sig på grund av de fördelar, detta förfaringssätt erbjuder honom.

I samband med redogörelse för förfaringssättet vid inbetalning å postcheckkonto har här ovan påvisats de fördelar, som verkställandet av likvider medelst beloppens inbetalning å fordringsägarens postcheckkonto vid jämförelse med övriga betalningssätt erbjuder såväl betalaren som ock den kontoinnehavare, som på detta sätt emottager betalningar. Här skola något beröras de fördelar, postcheckrörelsen erbjuder såväl betalaren-kontoinnehavaren som betalningsmottagaren vid girering och utbetalning av belopp genom postanstalt.

Vare sig kontoinnehavaren verkställer betalningen genom girering eller låter utbetala belopp genom postanstalt, befrias han från det besvär och den risk, som förvaring av kontanta penningar alltid medför. Med den utveckling, bankväsendet i våra dagar nått, behöver han visserligen icke, därest han bor å ort med bankkontor, under längre tid förvara penningar i sin bostad eller å sitt kontor, men, då en likvid skall verkställas, måste han, om beloppet skall kontant utbetalas till fordringsägaren, å banken avhämta kontanta penningar. Jämväl å orter, där allmänheten har möjlighet att insätta penningar i bank, torde det dock i mycket stor utsträckning förekomma, att betydande belopp under längre eller kortare tid förvaras i kassaskåp eller plånböcker för att hållas i beredskap för utbetalningar, som vederbörande hava att verkställa. Om

beloppet skall remitteras genom en postremissväxel eller bankcheck, erfordras även i regel besök å banken för ordnandet av denna angelägenhet, varefter den försändelse, vari denna växel resp. check inneslutes, skall överlämnas till postverket för att beföras till adressorten. Då betalningen fullgöres medelst postanvisning, har betalaren att själv eller genom bud överlämna anvisningen jämte de medel, varå densamma lyder, till en postanstalt. Den, som innehar postcheckkonto och låter de till honom ingående betalningar gottskrivas detta konto eller eventuellt verkställer inbetalningar å sitt konto för att vid förefallande behov hava det belopp inestående, som han anser sig behöva för egna utbetalningar, har i motsats härtill vid likviders fullgörande redan i postverkets vård det belopp, som skall betalas. Han har endast att ifylla en postcheck och avlämna densamma å eller insända den till det postcheckkontor, där hans konto föres. Under det att vid andra sätt att verkställa likvider till annan ort betalaren i de flesta fall torde skriva särskilt brev till emottagaren angående betalningen, kan kontoinnehavaren vid likvidens fullgörande genom postcheckrörelsen utan särskild kostnad skriva meddelande till betalningsmottagaren å den härför avsedda kupong, som medföljer postchecken.

För den, som bor å ort utan bankkontor, och som ofta nog är hänvisad till att förvara kontanta penningar i sin bostad för att kunna möta de utbetalningar, han har att verkställa, är det självfallet av ovärderlig nytta att i stället kunna hava dessa penningar inestående i postverkets vård, till dess de behöva tagas i anspråk för utbetalningar.

Då postcheckkontorens antal är rätt begränsat och kontoinnehavaren på grund härav i allmänhet icke kan personligen besöka det postcheckkontor, där hans konto föres, har han att i brev meddela postcheckkontoren sina betalningsuppdrag. Kontoinnehavare å plats, som saknar postcheckkontor, blir givetvis för sin betalningsrörelse ofördelaktigare ställd än den kontoinnehavare, som kan å ort och ställe meddela postcheckkontoret sina uppdrag. En viss ojämnhet kan därför härvidlag icke undvikas. Sålunda kan sistnämnde kontoinnehavare omedelbart uttaga penningar vid postcheckkontorets kassa, under det att den, som bor å annan ort, först måste insända sin postcheck till postcheckkontoret och, sedan postchecken blivit behandlad därstädes, lyfta beloppet å sin postanstalt. För att i någon mån göra kontoinnehavarna å alla orter likställda vid användandet av *postcheckrörelsen* såsom förmedlare av betalningar hava i vissa länder kontoinnehavarna tillerkänts portofrihet för insändande till postcheckkontor av postchecker och andra handlingar i postcheckrörelsen.

Frånsett redan tidigare berörda fördelar i fråga om förenklade betalningsmetoder erbjuder även postcheckrörelsen, såsom nedanstående tabell och särskilt diagram (*bil. 4*) visa, förmånen av förhållandevis låga avgifter.

Avgifter för försändande av belopp inom landet genom postanvisningar och värdebrev samt, enligt kommitterades förslag, genom postcheckrörelsen.

Belopp, som skall försändas	Genom postverket medelst					Genom postcheckrörelsen medelst		
	post- anvisning	assurerat brev		rekommenderat brev (med eller utan postremiss- växel)		girering (från ett postcheck- konto till ett annat)	inbetalning (å ett post- checkkonto)	utbetalning (från ett post- checkkonto)
		lokalt	annat	lokalt	annat			
5 kr.	15 öre	40 öre	45 öre	25 öre	30 öre	avgiftsfri	10 öre	7 öre
10 »	25 »	40 »	45 »	25 »	30 »	»	10 »	7 »
100 »	35 »	40 »	45 »	25 »	30 »	»	20 »	7 »
250 »	45 »	40 »	45 »	25 »	30 »	»	20 »	11 »
500 »	55 »	40 »	45 »	25 »	30 »	»	20 »	15 »
750 »	65 »	60 »	65 »	25 »	30 »	»	20 »	21 »
1,000 »	75 »	60 »	65 »	25 »	30 »	»	20 »	25 »
2,000 »	¹⁾ 150 »	80 »	85 »	25 »	30 »	»	20 »	45 »
3,000 »	¹⁾ 225 »	100 »	105 »	25 »	30 »	»	20 »	65 »
4,000 »	¹⁾ 300 »	120 »	125 »	25 »	30 »	»	20 »	85 »
5,000 »	¹⁾ 375 »	140 »	145 »	25 »	30 »	»	20 »	105 »
10,000 »	¹⁾ 750 »	240 »	245 »	25 »	30 »	»	20 »	205 »

¹⁾ Medelst två eller flera postanvisningar å 1,000 kronor.

Vad då först beträffar betalning genom girering av belopp till betalningsmottagarens konto är avgiften för denna transaktion högst obetydlig. I vissa länder, t. ex. Schweiz och Tyskland, är gireringen till och med fullständigt avgiftsfri. I Österrike utgår härför en avgift av allenast 4 Heller, oberoende av beloppets storlek, samt i Frankrike en dylik avgift av 10 centimes, likaledes utan hänsyn till beloppet. Kontoinnehavare i de två första länderna kunna sålunda genom postcheckrörelsen verkställa likvider till andra kontoinnehavare utan någon som helst kostnad och, vad beträffar övriga länder, är avgiften förgirering så låg, att densamma betraktad såsom en utgift för kontoinnehavaren är av mycket ringa betydelse och sedd från postverkets syn-

punkt icke innebär någon väsentlig inkomst. Då giroförfarandet gjorts så utomordentligt fördelaktigt för kontoinnehavaren, har avsikten härmed självfallet varit att söka förmå honom till att använda detta betalningssätt, genom vilket likvider kunna verkställas utan att kontanta penningar tagas i anspråk.

Avgifterna för utbetalning genom postanstalt äro i allmänhet icke heller betydande. I alla länder äro de lägre än de avgifter, som utgå i postanvisningsrörelsen. Härtill kommer, att, medan det belopp, som kan försändas medelst postanvisning, är rätt snävt tillmätt — i allmänhet 1,000 francs eller ekvivalenten till detta belopp i respektive länders myntslag — genom postcheckrörelsen kunna utbetalas väsentligt högre belopp, även om icke heller vid detta betalningssätt vissa inskränkningar i fråga om beloppets storlek kunna undvikas, särskilt då utbetalning skall verkställas genom mindre postanstalter.

Jämväl för betalningsmottagaren är det förmånligt att emottaga likvid på ovan angivna sätt, i synnerhet om denne själv har postcheckkonto. I sådant fall torde den betalningsskyldige så gott som undantagslöst verkställa likviden genom girering, enär detta betalningssätt är för honom det förmånligaste. Då så sker, erhåller betalningsmottagaren beloppet insatt på sitt konto och får från postcheckkontoret underrättelse om beloppets gottskrivande å hans konto jämte det meddelande, betalaren skrivit till honom. Om betalningsmottagaren icke har postcheckkonto och belopp sålunda skall utbetalas genom postanstalt, erhåller betalningsmottagaren likviden på i huvudsak samma sätt som genom en postanvisning.

I främsta rummet är det kontoinnehavaren själv, som vid såväl inbetalningar till postcheckkonto som utbetalningar från dylikt konto åtnjuter de mera påtagliga fördelarna av postcheckrörelsen.

Även för postverket erbjuder emellertid likvidens verkställande genom utbetalning å postanstalt av belopp, som innestå å postcheckkonto, betydande fördelar i jämförelse med betalning förmedelst postanvisning. Postverkets kontanta penningrörelse kan nämligen härigenom minskas. Under det att vid betalning genom postanvisning det belopp, som skall remitteras, inbetalas å postanstalt, varvid inbetalningen i det stora flertalet fall verkställas i reda penningar och postanvisningen sedermera å adressorten utbetalas likaledes i kontanta penningar, förekomma vid likvidens verkställande genom postcheck, vars belopp utbetalas genom postanstalt, kontanta penningar allenast vid utbetalningen, enär det belopp, som skall betalas, redan befinner sig i postverkets vård. Det torde ligga i öppen dag, att postanstalternas ansvar för

kontanta penningar vid utbetalningar genom postcheckrörelsen på grund härav är väsentligt mindre än då betalningar verkställas genom postanvisningar.

*Exempel på
betalningar
genom post-
checkrörelsen.*

Förfaringssättet vid verkställande av likvider genom postcheckrörelsen är, såsom här påvisats, synnerligen enkelt. På grund härav lämpar sig postcheckrörelsen också för många olika slag av betalningar.

De, som med största fördel kunna använda sig av postcheckrörelsen såsom förmedlare av betalningar, äro sådana *personer* och *institutioner*, som hava att emottaga eller själva verkställa *många betalningar*, var och en med jämförelsevis *obetydligt belopp*. Här må endast anföras några fall, då i utlandet betalning genom postcheckrörelsen särskilt ofta förekommer.

Försäkringsbolag kunna, då de avisera sina försäkringstagare om premiernas förfallodag, bifoga ifyllda blanketter till inbetalningskort. Dessa avlämnas av försäkringstagarna därefter jämte medel till en postanstalt eller till en lantbrevbärare. Inbetalningskortet försändas nu till det postcheckkontor, där bolaget har sitt konto. Sedan de å dessa kort angivna belopp krediterats bolagets konto, översändas till bolaget dagligen kupongerna till inbetalningskortet, och bolaget får av dessa kännedom om, vilka försäkringstagare som fullgjort sin betalningsskyldighet, och får del av dessas meddelanden angående betalningen. Det sålunda å postcheckkontoret bildade tillgodohavandet kan av bolaget uttagas och insättas i bank eller, om bolaget har att i sin ordning verkställa likvider, användas för sådant ändamål. Om exempelvis *skadeersättningar* eller *pensioner* skola utbetalas, kan bolaget uppdraga åt sitt postcheckkontor att för dess räkning verkställa likviderna. Om betalningsmottagarna själva hava postcheckkonto sker betalningen bekvämast och billigast genom girering till dessas konton, i vilket fall ingen avgift — eller i varje fall en högst obetydlig sådan — uttages. Om betalningsmottagarna icke hava postcheckkonton eller eljest vilja få beloppen kontant utbetalade, lämnar bolaget sitt postcheckkontor uppdrag att postledes verkställa utbetalningarna. Även för kontant utbetalning är avgiften låg, särskilt om mindre belopp förekomma till utbetalning. Vare sig likviderna skola fullgöras genom girering eller i kontanta penningar, erfordras för kontoinnehavaren icke besök å bank eller postanstalt. Det till postcheckkontoret riktade betalningsuppdraget — postchecken med eventuella bilagor — insändes såsom vanligt brev och kan sålunda nedläggas i brevlåda. Konvolut till dylika försändelser, i förväg åtryckta postcheckkontorets namn, tillhandahållas av postcheckkontoret.

Förutom av försäkringsbolag och dylika institutioner kan postcheckrörelsen med största fördel användas av alla sådana *föreningar* och *sammanslutningar*, som hava att regelbundet emottaga eller verkställa betalningar, såsom *sjuk- och understödskassor*, *fackföreningar*, *ekonomiska* och *kulturella sammanslutningar* och andra.

Likaså kunna *statens* och *kommunens institutioner* i sin uppbördsverksamhet hava betydande nytta av postcheckrörelsen. Vid uppbörd exempelvis av avgifter för telefonabonnemang tillgår — utan postcheckrörelsens anlitande — i regel så, att inkassering av avgifterna verkställas av särskilda personer, som för ändamålet med jämna mellanrum besöka abonnenterna och uppbära beloppen. I vissa länder med postcheckrörelse har däremot överenskommelse träffats mellan *telegrafverket* — eller annan institution, som handhar *telefonväsendet* — postcheckinstitutionen och abonnenterna, att avgifterna omedelbart debiteras abonnenternas postcheckkonton. Då avgifterna förfalla till betalning, överlämnas telefonräkningarna direkt från telegrafverket till postcheckkontoren, där beloppen debiteras abonnenternas postcheckkonton, varefter räkningarna tillställas kontoinnehavarna tillsammans med övriga handlingar, som tjäna som verifikationer för rörelserna å kontot. Samtidigt med debitering av beloppen å abonnenternas konton verkställas kreditering å telegrafverkets postcheckkonto.

Vidare användes postcheckrörelsen i stor utsträckning för inkassering av de regelbundet återkommande *avgifterna för förbrukad gas, vatten och elektricitet*. Härvid kan tillgå på sådant sätt, att vederbörande verk vid utsändande av räkningar bifogar ifyllda blanketter till inbetalningskort, vilka abonnenterna endast hava att jämte medel inlämna på närmaste postanstalt, varefter beloppet genom postverkets försorg gottskrives verkets postcheckkonto. Från postcheckkontoret överlämnas dagligen till verket de vid dessa kort fogade kuponger, av vilka framgår, vilka abonnenter, som fullgjort sin betalning, nummer å mätare och andra dylika uppgifter, som verket för sin bokföring behöver. Detta förfaringsätt tillämpas emellertid i regel endast, då abonnenterna icke själva hava postcheckkonto. Med de abonnenter, som hava postcheckkonto, kan verket träffa överenskommelse om räkningarnas omedelbara debitering å vederbörandes konton i ungefärlig överensstämmelse med vad nyss angivits beträffande telefonavgifter. *Föreningar* och *sammanslutningar* av alla slag kunna på liknande sätt *inkassera sina avgifter*. Förfaringsättet innebär för alla, som använda sig härav, en betydande besparing av arbete, risk och kostnader.

Med den utomordentliga utveckling försäkringsrörelsen och för-

eningslivet numera ernått och med den mångfald olika betalningar, som den enskilde regelbundet har att fullgöra till olika statliga och kommunala verk och inrättningar, utgöra de betalningar, å vilka exempel här ovan anförts, en högst betydande del av postcheckrörelsens omsättning i främmande länder. Det är emellertid icke endast på nu berörda områden postcheckrörelsen har en uppgift att fylla. *Köpmän* och *industriidkare* kunna för sin betalningsrörelse i allmänhet hava betydande nytta av postcheckrörelsen. Sålunda förekommer utomlands i stor utsträckning, att köpmän vid utsändande av räkningar bifoga ifyllda, till deras postcheckkonton ställda inbetalningskort, vilka kunderna endast hava att jämte medel inlämna å närmaste postanstalt. Erfarenheten har visat, att, då avgifterna för inbetalning å postcheckkonto äro mindre än exempelvis för postanvisning, kunderna hellre verkställa sina likvider genom inbetalning å köpmännens postcheckkonton samt att likviderna på detta sätt ingå fortare och i större antal än om denna möjlighet att fullgöra betalningarna icke bereddes kunderna. Då en köpman, som har postcheckkonto, själv har att fullgöra en betalning och hans affärsvän likaledes har postcheckkonto, verkställer han likviden helst medelst girering, emedan detta betalningssätt är det för honom i alla avseenden förmånligaste. Då hans postcheckkonto på grund av verkställda inbetalningar utvisar ett större tillgodohavande än han anser sig behöva för mötande av utbetalningar, kan han uppdraga åt postcheckkontoret att till den bank, där han har sina affärer, utbetala belopp för att gottskrivas hans konto i banken. Därest banken har postcheckkonto, kan beloppet lämpligen gireras till detta konto.

På samma sätt kan postcheckrörelsen med fördel användas av alla, som hava att emottaga och fullgöra betalningar, såsom *tidningsutgivare*, *bokförläggare*, *industriidkare*, *hantverkare* och även *privatpersoner*. De uppgifter i detta avseende, som finnas tillgängliga från främmande länder, utvisa, att bland kontoinnehavarna finnas representerade snart sagt alla yrken och stånd. Ur en dylik uppgift från Schweiz torde följande exempel få anföras angående deltagarnas i postcheckrörelsen yrken. Man finner här *offentliga myndigheter* — bland vilka märkas *kyrkliga myndigheter*, *järnvägsförvaltningar*, *telegrafverket*, *tullverket*, *militära institutioner* och *skatteuppbördsmyndigheter* — *banker*, *sparkassor*, *försäkringsbolag* och *agenturer* hos dylika, *stiftelser* och *föreningar*, *kraft- och belysningsanläggningar*, *kommunikationsanstalter*, olika slag av *fabriker* och *handelsbolag*, *bryggerier*, *tidningsutgivare*, *boktryckare*, *köpmän*, *byggmästare*, *apotekare*, *advokater* m. fl.

Det torde redan av denna uppräknig framgå, att postcheckrörelsen av vitt skilda institutioner och enskilda befunnits lämplig såsom för-

medlare av betalningsrörelsen. Detta framgår ytterligare av de siffror, som utvisa antalet kontoinnehavare och omsättningen inom postcheckrörelsen i vissa främmande länder. Postcheckrörelse infördes i Schweiz med ingången av år 1906. Redan vid slutet av det första verksamhetsåret uppgick kontoinnehavarnas antal till över 3,000, ett antal, som under de följande åren utvisar en stark och jämn ökning. Vid utgången av år 1918 hade antalet kontoinnehavare stigit till över 27,000. Totala omsättningen i postcheckrörelsen i detta land uppgick redan under det första verksamhetsåret till över 450 miljoner francs. Motsvarande siffra var år 1918 c:a 15 1/2 miljarder francs. Postcheckrörelsen i Tyskland har erfarit en lika storslagen utveckling. Redan vid slutet av det första verksamhetsåret (1909) räknade postcheckrörelsen i sistnämnda land över 36,000 kontoinnehavare med en total omsättning av inemot 10 miljarder Mark. År 1918 uppvisade rörelsen omkring 257,000 och vid utgången av sistlidna juli månad omkring 326,000 kontoinnehavare, och uppgick omsättningen år 1918 till 131 miljarder Mark. I övriga länder, där rörelsen blivit införd, har utvecklingen varit i stort sett lika gynnsam. Av omstående *tabell* framgår närmare antalet kontoinnehavare, totala omsättningen samt antalet transaktioner i Österrike, Schweiz och Tyskland under de år, postcheckrörelsen varit i verksamhet i dessa länder.

Särskilda diagram utvisa beträffande postcheckrörelsen i nämnda länder *dels* beloppen av de under årens lopp inestående medlen (*bil. 2*) *dels* ock antalet kontoinnehavare, totala omsättningen samt totala antalet transaktioner (*bil. 3*).

De anförda siffrorna torde till fullo ådagalägga, med vilket förtroende rörelsen emottagits av allmänheten. De torde också visa, att postcheckrörelsen blivit av utomordentligt stor betydelse för betalningsrörelsen i dessa länder. Enligt vad kommitterade inhämtat, har också i utlandet postcheckrörelsen rönt sådant mottagande från handels- och näringsarnas sida att — särskilt i Schweiz — ledande institutioner inom affärslivet nedlagt ett i högsta grad intresserat och fruktbärande arbete å postcheckrörelsens utveckling. Rörelsens egna institutioner hava alltså härutinnan haft förmånen av det kraftigaste stöd i sina strävanden.

Med hänsyn till de betydande belopp, som blivit omsatta i postcheckrörelsen i nu nämnda länder, kunde det låta tänka sig, att postverket såsom förmedlare av betalningar blivit en besvärlig konkurrent till bankerna, vilka i anslutning till sina övriga verksamhetsgrenar be-
fatta sig med en liknande verksamhet.

Postcheckrörelsens inflytande på bankernas rörelse.

År	Antalet kontoinnehavare vid utgången av året			Totala omsättningen i miljoner			Totala antalet transaktioner i miljoner		
	Österrike	Schweiz	Tyskland	Österrike Kronen	Schweiz Francs	Tyskland Rmk	Österrike	Schweiz	Tyskland
1884	2,520	—	—	175	—	—	0.3	—	—
1885	6,877	—	—	1,033	—	—	1.8	—	—
1886	10,555	—	—	1,891	—	—	3.7	—	—
1887	12,981	—	—	2,446	—	—	4.9	—	—
1888	14,296	—	—	2,576	—	—	5.5	—	—
1889	16,046	—	—	3,012	—	—	6.5	—	—
1890	17,808	—	—	3,518	—	—	7.7	—	—
1891	19,391	—	—	4,000	—	—	9.1	—	—
1892	21,365	—	—	4,475	—	—	10.2	—	—
1893	23,471	—	—	5,011	—	—	11.4	—	—
1894	25,834	—	—	5,462	—	—	12.2	—	—
1895	28,363	—	—	5,940	—	—	13.7	—	—
1896	30,837	—	—	6,620	—	—	15.8	—	—
1897	34,209	—	—	7,541	—	—	16.5	—	—
1898	37,489	—	—	8,805	—	—	18.2	—	—
1899	40,271	—	—	9,541	—	—	19.9	—	—
1900	42,658	—	—	10,413	—	—	21.7	—	—
1901	46,345	—	—	11,370	—	—	23.9	—	—
1902	51,853	—	—	12,438	—	—	26.8	—	—
1903	57,038	—	—	13,562	—	—	30.7	—	—
1904	62,329	—	—	14,861	—	—	34.2	—	—
1905	67,804	—	—	16,226	—	—	37.8	—	—
1906	73,313	3,190	—	18,373	451	—	41.3	1.7	—
1907	79,711	4,066	—	21,588	746	—	45.8	2.8	—
1908	86,560	5,301	—	23,487	1,287	—	50.6	4.1	—
1909	94,621	7,295	36,427	24,841	2,400	9,820	56.1	5.8	24.0
1910	102,574	9,509	49,853	27,370	3,298	18,452	62.5	7.7	54.5
1911	110,074	11,541	62,446	29,706	4,091	25,117	66.6	9.7	80.7
1912	116,904	13,947	75,203	32,917	4,940	30,347	72.8	11.5	100.8
1913	122,870	15,812	86,400	33,658	5,397	35,906	77.2	13.1	120.1
1914	126,624	17,370	103,068	36,076	5,455	38,009	72.9	13.4	124.8
1915	131,144	18,577	111,931	58,746	6,136	47,806	68.6	14.5	128.6
1916	139,099	20,833	148,918	78,944	8,126	63,482	71.4	16.8	139.3
1917	150,240	23,980	189,432	102,085	11,163	97,159	69.1	19.5	153.8
1918	1 —	27,604	257,813	1 —	15,499	131,200	1 —	21.8	171.3

1 Uppgift saknas.

Kommitterade hava ägnat sin synnerliga uppmärksamhet åt de erfarenheter, man i andra länder gjort angående postcheckrörelsens inflytande på bankernas rörelse. Det har härvid konstaterats, att bankerna i mycket stor utsträckning själva använda sig av postcheckrörelsen för vissa betalningar, samt att bankerna, med full insikt om betydelsen av en begränsning i användandet av de kontanta betalningsmedlen, träffat överenskommelse med postcheckrörelsen i syfte att i möjligaste mån befordra betalning genom girering. Till kommitterades förfogande hava dessutom ställts uttalanden från ledande banker i utlandet angående deras erfarenheter i detta avseende. Av de från tyskt håll härrörande omdömen återgivas här nedan utdrag ur några av dessa uttalanden (nov. 1917): (Kursiveringarna äro verkställda av kommittén.)

Reichsbank-Direktorium.

»Der Postscheckverkehr dient in gleicher Weise wie der Giroverkehr der Reichsbank der Förderung des bargeldlosen Zahlungsverkehrs. Während der Reichsbankgiroverkehr in der Hauptsache für den Grossverkehr zugeschnitten ist, *bezweckte die Einführung des Postscheckverkehrs in erster Linie die Einbürgerung bargeldloser Zahlungsweisen im Mittel- und Kleinverkehr.* Diese gleichgerichteten Bestrebungen auf getrennten, allerdings ineinander übergehenden Gebieten liessen von vornherein ein möglichst enges Zusammenarbeiten der beiden wichtigsten Träger des bargeldlosen Zahlungsverkehrs als wünschenswert erscheinen.

Sogleich mit der Eröffnung des Postscheckverkehrs wurden die Reichshauptbank und die am Sitze eines der 12 Postscheckämter befindlichen Reichsbankanstalten an den Postscheckverkehr angeschlossen; aber auch die übrigen Bankanstalten, die kein eigenes Postscheckkonto besaßen, konnten sowohl für eigene Rechnung als auch für Rechnung ihrer Girokunden indirekt, d. h. durch Vermittlung der Bankanstalten, für die ein Postscheckkonto geführt wurde, am Postscheckverkehr teilnehmen.»

— — — — »wurde eine engere Verbindung zwischen Reichsbankgiro- und Postüberweisungsverkehr dadurch herbeigeführt, dass die Reichsbank vom 1. Juli 1916 ab sämtliche Reichsbankhauptstellen und Reichsbankstellen direkt an den Postscheckverkehr anschloss. Die Reichsbanknebenstellen blieben, wie bisher, nur indirekt durch ihre übergeordnete Bankanstalt mit den Postscheckverkehr verbunden.» — — —

»Die günstige Einwirkung beider Massnahmen auf den Postscheckverkehr der Reichsbank ist aus der beträchtlichen Steigerung der Umsätze der Reichsbank im Postscheckverkehr während des Jahres 1916 zu ersehen. Die Umsätze stellten sich seit dem Jahre 1911 wie folgt:

	Stück	Betrag in Mill. M.
1911	95 489	2 687.5
1912	102 909	2 866.8
1913	107 689	3 126.1
1914	111 532	3 113.9
1915	175 668	3 546.7
1916	289 267	5 796.9

Dass durch diese erwähnten beiden Massnahmen in der Tat eine engere Verbindung zwischen Postscheckverkehr und Reichsbank geschaffen wurde, geht daraus hervor, dass die Umsätze des Postscheckverkehrs der Reichsbank im vergangenen Jahr in stärkerer Progression gestiegen sind als die Gesamtumsätze des Postscheckverkehrs, so dass der Anteil der Reichsbank an den Gesamtumsätzen des Postscheckverkehrs eine beträchtliche Steigerung erfahren konnte.» — — — —

»Zweifelloos würde der Zahlungsmittelbedarf und der Notenumlauf der Reichsbank ohne die Entlastung durch den Postscheckverkehr noch bedeutend grösser gewesen sein. Wie viel Umlaufsmittel hierdurch erspart worden sind, lässt sich natürlich nicht sagen; soviel ist jedoch gewiss, dass die bedeutenden Umsätze im Postscheckverkehr — im Jahre 1916 sind nicht weniger als 42.4 Milliarden M. = 66.74 % des Gesamtumsatzes bargeldlos beglichen worden — mit dazu beigetragen haben, der Reichsbank die während des Krieges überaus schwierige Aufgabe der Regelung des Geldumlaufs im gesamten Reichsgebiet und der Förderung des Zahlungsausgleichs zu erleichtern.» — — — —

Direktorium der Preussischen Central-Genossenschaftskasse:

»Der Postscheckverkehr hat in hervorragender Weise dazu beigetragen, den bargeldlosen Zahlungsausgleich mit dem der Preussischen Central-Genossenschaftskasse angeschlossenen genossenschaftlichen und sonstigen Kundenkreise auszugestalten. Er äussert seinen Einfluss besonders in der Richtung derjenigen Kreise, die nach ihren Einrichtungen und Verhältnissen von einem Unmittelbaren Anschluss an den Reichsbankgiroverkehr ferngehalten werden, und fördert in immer steigendem Masse die diesem innewohnenden Bestrebungen durch seine mittelbaren Beziehungen zu ihm. Eine ganz erhebliche Verminderung der Bargeldbewegung wird zunächst schon durch die Möglichkeit der Übertragung von Konto zu Konto bewirkt. Weiter aber bietet er wesentliche Erleichterungen auch in den Fällen von Barsendungen.» — — — —

Königliche Seehandlung (Preussische Staatsbank):

»Wenn man von dem allgemeinen volkswirtschaftlichen Interesse, das die Banken an einer Veredelung des Zahlungsverkehrs haben müssen, absieht, so liegt die Bedeutung des Postscheckverkehrs für die Banken namentlich in seiner Wirksamkeit als Vermittler des Geldfernverkehrs. Da der Giroverkehr der Reichsbank seiner ganzen Struktur nach sich nur auf einen beschränkten Kreis von Teilnehmern erstrecken konnte, so mussten vor Einrichtung des Postscheckverkehrs häufig grosse Summen Geldes dem Verkehr entzogen und durch Geldbriefe versandt werden, nämlich stets dann, wenn Absender oder Empfänger solcher Beträge in kleinen Orten ohne Reichsbank oder Privatbank ansässig waren, oder wenn solche, obgleich in grösseren Orten lebend, keine Bankverbindung besaßen. Der Anhäufung unnötig hoher Geldbestände in abgelegenen Bezirken und deren Thesaurierung bei geschäftlich ungewandten Personen ist dadurch Vorschub geleistet worden. Selbst wenn jetzt ein Geldabsender oder Empfänger kein eigenes Postscheckkonto unterhält, so wird durch die Ausnutzung des Postscheckkontos einer Bank doch Bargeld erspart. Durch

Beispiel oder direkte Einwirkung können aber viele Geldempfänger oder Absender veranlasst werden, sich selbst ein Postscheckkonto einzurichten. Die nächste oft beobachtete Folge ist dann eine völlige Ausschaltung des Barverkehrs zwischen der Bank und den betreffenden Kunden bzw. Kontrahenten.» — — — —

»Dagegen haben die niedrigen Gebühren im Postscheckverkehr anziehend gewirkt. Für die Zahlkarte gilt dies in hohem Masse, obgleich sämtliche Banken eine Zusatzgebühr erheben und hierdurch immerhin die günstige Entwicklung vielleicht etwas gemindert sein kann. Dagegen soll die Benutzung des Postschecks als Zahlungsmittel an Nichtkontoinhaber bei den Banken noch immer nicht allgemein eingebürgert sein.

Die Königliche Seehandlung hat den Postscheckverkehr vom ersten Tage seines Bestehens im Sinne der vorstehenden Ausführungen ausgenutzt und günstige Erfahrungen, damit erzielt.» — — — —

»Im Verfolg dieser Grundsätze liessen sich im innern Betriebe der Bank Vereinfachungen und Ersparungen durchführen. Der Postscheckverkehr wird, getrennt von dem ohnehin stark belasteten Kassenverkehr, entsprechend seinem geldlosen Charakter rein buchungsmässig erledigt. Die daraus gewonnenen Erfahrungen waren recht befriedigend.

Unter diesen Umständen stellt sich die Ausnutzung des Postscheckverkehrs der Seehandlung ziffermässig ausserordentlich günstig dar.

Der Eingang umfasst

1909

10 925 Posten (Überweisungen und Zahlkarten zusammen) im Gesamtbetrage von M. 44 788 971

1916

82 916 Posten (Überweisungen und Zahlkarten zusammen) im Gesamtbetrage von M. 196 105 432

(Steigerung 659 % der Stückzahl nach)

(» 338 % » Summe »).

Für Ausgänge ist die Steigerung

von 17 286 Stück — M. 44 882 582 — im Jahre 1909 auf

62 099 » — M. 201 884 734 — » » 1916

mit 259 % (nach der Stückzahl)

350 % (» » Summe)

nicht so hoch, da nicht wie beim Eingange die langsame Gewöhnung der Kundschaft nötig war.» — — — —

Kontor der Reichshauptbank für Wertpapiere in Berlin:

— — — »erwidern wir ergebenst, dass die Einführung des Postscheckverkehrs auf die Abwicklung unseres Zahlungsdienstes einen günstigen Einfluss ausgeübt hat. Bei uns als Verwalter sehr vieler grosser und kleiner Vermögen kommt der Postscheckverkehr in der Hauptsache im Auszahlungsverkehr, nämlich bei Auszahlung der jeweils fälligen Zinsen an die Niederleger der Wertpapiere zur Anwendung. Die Besitzer der grösseren Vermögen stehen allerdings meistens in Verbindung mit einer Bank und lassen auf Postscheckkommitterade.

deren Girokonto die eingegangenen Zinsen überweisen; nicht so jedoch die Besitzer der kleinen Vermögen. Diese, so weit sie in Berlin und in Vororten ansässig sind, hoben bis zur Einführung des Postscheckverkehrs ihre Zinsen an unserer Kasse ab, und den auswärtigen Niederlegern, die nicht am Sitze einer Bankanstalt wohnen, wurden die Zinsbeträge durch die Post im Wertbrief oder durch Postanweisung übersandt. Mit Einführung des Postscheckverkehrs änderte sich dies Bild sehr schnell. Die ortsansässigen Niederleger erkannten bald, dass es für sie nicht nur bequemer ist, sich das Geld durch Postscheck unmittelbar in ihre Wohnung schicken zu lassen, sondern bei den mässigen Gebührensätzen des Postscheckverkehrs auch billiger als das bis dahin geübte Abhebungsverfahren. Aber auch die an Bankplätzen wohnenden Niederleger ziehen jetzt vielfach diese Art der Übermittlung vor, weil sie dadurch des Weges zum dortigen Bankgebäude enthoben werden.

Für uns selbst bedeutet der Postscheckverkehr eine nicht unwesentliche Entlastung: An den Zinsauszahlungskassen hat sich der besonders an den Quartalsterminen starke Andrang des Publikums zusehends verringert und die Absendung der Barbeträge durch die Post ist vereinfacht, weil nicht mehr für jeden einzelnen Empfänger Postanweisungen ausgeschrieben oder für die 800. — — Mark übersteigenden Beträge Wertbriefe gebildet werden müssen, vielmehr von der Einrichtung des Sammelschecks Gebrauch gemacht werden kann. Für diejenigen unserer Deponenten, die selbst ein Postscheckkonto haben oder die ihre Zinsen dem Postscheckkonto einer Sparkasse oder eines anderen Konto-Inhabers gubringen lassen wollen, erfolgt Überweisung auf dieses Konto, wodurch überdies die Auszahlung in barem Gelde vermieden wird.

Unser Einzahlungsverkehr reicht im allgemeinen nicht im entferntesten an den Auszahlungsverkehr heran, lediglich seit Kriegsausbruch hat er infolge der Einzahlungen auf gezeichnete Kriegaanleihen einen bedeutenden Umfang angenommen. Die kleinen Zeichner ohne Bankkonto sowohl wie auch die Zeichner, die ein Postscheckkonto besitzen, haben von dem Postscheckverkehr regen Gebrauch gemacht: der Postscheckverkehr hat somit auch hier zur Vereinfachung des Zahlungsverkehrs beigetragen.

Es kann nach alledem gesagt werden, dass *sich der Postscheckverkehr als eine wertvolle Ergänzung des Giroverkehrs herausgebildet und sich namentlich in jetziger Kriegszeit auf's Beste bewährt hat.* — — — —

Direktion der Disconto-Gesellschaft:

— — — — »beehren wir uns, Ihnen mitzuteilen, dass die Einführung des Postscheckverkehrs in Deutschland für alle Zweige des Geschäftslebens bedeutende Vorteile gebracht hat.« — — — —

»Um ein Bild der grossen Umwälzung zu geben, welche der Postscheckverkehr bei den Banken herbeigeführt hat, gestatten wir uns, darauf hinzuweisen, dass die Anzahl der jährlich durch unser Institut verrechneten Posten auf über 300 000 Stück mit einem Gesamtbetrage von weit über 600 Millionen Mark zu schätzen ist. In früheren Zeiten gingen die Geldbeträge aus der Provinz, die nicht durch Postanweisung (Höchstgrenze M. 800. —) oder durch Reichsbank-Giro-Überweisung von den Absendern erledigt werden konnten, in Gestalt von Wertbriefen mit Bargeldinhalt bei uns ein. Es gehörte also eine Reihe von Beamten dazu, den Empfang der

Wertstücke zu quittieren, die Sendungen zu öffnen, den Inhalt zu prüfen und das Geld an die Kasse abzuführen. Dementsprechend war für die Hinaussendung solcher Sendungen von uns eine Reihe von Beamten erforderlich, die das Geld aus der Kasse zu übernehmen, zu verpacken, zu siegeln und gegen Quittung bei der Post aufzuliefern hatten. Wenn man diesem Verfahren die heutige Abwicklung durch Postscheckverkehr gegenüberstellt, so ist leicht zu ermessen, welche *Vereinfachung, Arbeitersparnis und vor allem welche Sicherung gegen Versehen und Unterschlagungen durch diese Einrichtung erzielt* worden ist. Die bei uns eingehenden Postscheck-Überweisungen oder Postscheckzahlungen werden uns nämlich durch Sammel-Listen vom Postscheckamt aufgegeben, während wir umgekehrt die von uns hinausgehenden Überweisungen und Zahlungen durch Sammel-Listen dem Postscheckamt übertragen. Hierbei sei auf die einfache Art der Abwicklung hingewiesen, welche darin liegt, dass eine Quittierung der vom Postscheckamt bei uns eingehenden Listen oder der von uns dem Postscheckamt übergebenen Listen nicht stattfindet, sondern dass lediglich die Gutschrift oder Lastschrift auf dem Postscheck-Konto erfolgt. Die Abstimmung dieses Kontos erfolgt täglich durch Aufgabe des Postscheckamts an uns.

Zum Schlusse möchten wir noch bemerken, dass wir infolge der *in jüngster Zeit erfolgten Bewegung zur Hebung des bargeldlosen Verkehrs eine stetig fortschreitende Ausbreitung des Postscheckverkehrs beobachten konnten und dass irgendwelche organisatorischen Mängel in der Einrichtung des Postscheckverkehrs nicht zu unserer Kenntnis gelangt sind.*» — — — —

Bank für Handel und Industrie:

— — — — »erwidern wir ergebenst, dass sich die *Einführung des Postscheckverkehrs* für unsere Bank *als sehr vorteilhaft erwiesen hat.*» — — — — »Für viele Abteilungen unserer Bank bedeutet die Benutzung des Postscheckkontos eine *sehr willkommene Vereinfachung und Erleichterung der Arbeit* und ermöglicht uns gleichzeitig, die Verwendung von Bargeldmitteln einzuschränken. Zusammenfassend möchten wir wiederholen, dass *die Erfahrungen, die wir bei Benutzung unseres Postscheckkontos gemacht haben, die allerbesten sind.*» — — — —

Dresdner Bank (Berlin).

— — — — »Der Postscheckverkehr gewinnt in unserer Kundschaft von Monat zu Monat an Ausdehnung. Hauptsächlich wird das Postscheckkonto von demjenigen Teile unseres Kundenkreises in Anspruch genommen, der kein Girokonto bei der Reichsbank unterhält.

Es ist bei uns wohl zu bemerken, dass der Postscheckverkehr auf die *Minderung des Bargeldumlaufs günstig einwirkt.*»

Commerzs und Disconto-Bank:

— — — — »Nach unseren Erfahrungen hat sich der Postscheckverkehr im Grossen und Ganzen gut bewährt und bedeutet einen gewaltigen Fortschritt gegen das frühere

Verfahren, bei welchem sämtliche Verrechnungen mit Personen, welche kein Bankkonto besaßen, oder von denen man nicht wusste, ob sie ein solches hatten, durch die Post in barem Gelde erfolgen mussten.» — — —

»Neben den obenerwähnten Vorteilen bei der Auszahlung von Geldern gewährt auch der Eingang von Beträgen auf Postscheckkonto gewisse Vorzüge: Das lästige Nachzahlen der von Geldbriefträger überbrachten Beträge wird erspart, und ferner wird die Quittungsleistung bei jeder einzelnen Postanweisung durch zwei Bevollmächtigte der Bank, welche geraume Zeit in Anspruch nimmt, überflüssig.» — — —

Nationalbank für Deutschland:

— — — »dass sich nach unseren Erfahrungen der *Postscheckverkehr* sowohl in Bezug auf Übertragungen von Konto zu Konto als auch im Auszahlungsverkehr an Nichtkontoinhaber *als sehr nützliche Einrichtung* bewährt hat.» — — —

Mitteldutsche Creditbank:

— — — »dass der *Postscheckverkehr* nach unseren Wahrnehmungen auf die *Abwicklung des Zahlungsdienstes im allgemeinen einen sehr günstigen Einfluss* gehabt hat, und dass die *ständige Zunahme der Postscheck-Kontoinhaber von der besten Wirkung für die Förderung des bargeldlosen Zahlungsverkehrs ist.*» — — —

Dessa banker hava sálunda kraftigt framhållit de med postcheckrörelsen förenade fördelarna, varemot från ingen enda av dem försports, att postcheckrörelsen i något avseende menligt inverkat på deras rörelse. Postcheckrörelsen anses dessutom hava fyllt en synnerligen viktig uppgift, i det att den bidragit till att *minska användandet av kontanta penningar.*

Från Österrike föreligga liknande av ledande bankinstitut avgivna uttalanden.

Om sálunda postcheckrörelsen icke haft någon ogynnsam inverkan på affärsbankernas rörelse, kan någon sådan lika litet förmärkas i fråga om sparbankernas rörelse.

I vissa länder förekommer visserligen, att kontoinnehavare åtnjuta ränta å de medel, som innestå i postcheckrörelsen. Då postcheckrörelsen emellertid ingalunda avser att tjäna såsom sparinstitut utan är ämnad att vara en förmedlare av betalningar, komma givetvis de belopp, som innestå å postcheckkonto, att vara underkastade täta och ofta rätt betydande fluktuationer, vilket i synnerhet gäller de konton, som innehavas av personer eller firmor med större rörelse. På grund härav kan den ränta, som betalas å medel, som innestå i postcheckrörelsen, icke utgå efter den räntefot, som i allmänhet tillämpas å sparmedel, vilka i regel innestå under längre tid. I de länder, där ränta gottgöres kontoinnehavarna, håller sig räntefoten i regel under ej blott den, som till-

lämpas av sparbankerna och av affärsbankerna å sparkasse- och dylika räkningar utan jämväl något under den ränta, som tillämpas beträffande medel, vilka vid anfordran stå till insättarnas förfogande, d. v. s. räntan för å giro- och liknande räkningar inestående medel.

I fråga om ränteberäkningen gäller även som regel, att medel måste hava inestätt under viss kortare tid för att ränta överhuvud taget skall utgå. Genom denna bestämmelse ernås, att en kontoinnehavare med färre omsättningar på sitt konto erhåller relativt högre räntegottgörelse än den kontoinnehavare, vilkens tillgodohavande dagligen företer betydande växlingar. Ett dylikt beräkningssätt är förmånligt jämväl ur postcheckrörelsens synpunkt, enär det ligger i rörelsens intresse, att tillgodohavandena i postcheckrörelsen hållas så jämna som möjligt. Det beräkningssätt, som i allmänhet härvid tillämpas, är även så förenklat, att arbetet med ränteberäkningen blir av ringa omfattning.

Den ränta, som sålunda kan erhållas å medel, som inestå å postcheckkonto, utövar självfallet en avsevärd dragningskraft särskilt för dem, som icke bedriva någon större affärsrörelse och anses i hög grad bidraga till att öka antalet deltagare i postcheckrörelsen. De medel, som härigenom komma att dragas till postcheckrörelsen, kunna emellertid, enligt de erfarenheter, man gjort i främmande länder, icke anses vara så att säga undandragna affärs- eller sparbanker, utan härröra från kassaskåp och plånböcker, där de hittills legat räntelösa i avvaktan på kommande utbetalningar och sålunda undandragits den allmänna penningrörelsen.

Enligt de undersökningar, kommitterade verkställt rörande erfarenheterna från främmande länder har postcheckrörelsen sålunda icke haft någon som helst ogynnsam inverkan på vare sig affärs- eller sparbankers rörelse utan tvärtom varit dessa penninginstitut till nytta såväl för deras egen betalningsrörelse som ock vid deras bemödanden att i nationalekonomiskt intresse begränsa användandet av kontanta penningar vid verkställandet av likvider. Nödvändigheten att minska den kontanta penningomsättningen har också varit en av de viktigaste orsakerna till postcheckrörelsens införande i främmande länder.

Den ofantliga utvecklingen av handel, industri och övriga näringar, som kännetecknade det nittonde århundradet, medförde i alla länder och särskilt i länder med ett högt utvecklat och väl organiserat ekonomiskt liv, en stegrad efterfrågan på för affärslivets behov erforderliga omloppsmedel, en efterfrågan som de kontanta betalningsmedlen — metalliskt mynt och sedlar — hade svårt att tillgodose. Man blev på grund

*Nationalekonomiska
synpunkter.*

härav hänvisad till att alltmer tillvarataga förhandenvarande möjligheter att vid verkställande av likvider anlita betalningsmetoder, vid vilka reda penningar icke alls eller i begränsad omfattning tagas i anspråk. För England, Amerika och andra länder med anglosaxisk kultur blev övergången till dylika penningbesparande betalningsmetoder synnerligen lätt, enär i dessa länder checken redan länge intagit en framstående plats som betalningsmedel. Men även i andra länder, där de sociala, rättsliga och ekonomiska förhållanden, som möjliggjort checkens utbredning i England, icke voro tillfinnandes, framtvingade det ekonomiska livets utveckling en allmän förbättring och förädling av betalningsrörelsen i riktning mot penningbesparande metoder. I alla länder har det självfallet i första rummet varit bankerna, som i samband med övriga verksamhetsgrenar ägnat sig åt en dylik förbättring av betalningsrörelsen. Härvid har man efter Englands föredöme inriktat sina ansträngningar på en vidsträcktare utbredning av checkbetalning och i samband därmed vidtagit åtgärder för att underlätta verkställandet av likvider medelst överföring av belopp från konto till konto (girorörelse). Huru storslagna resultaten av bankernas verksamhet på detta område än må hava varit, kunna de penningbesparande betalningsmetoderna i andra länder än de anglosaxiska icke anses hava trängt igenom i den utsträckning, som ur nationalekonomisk synpunkt varit önskvärd.

En anledning till att den egentliga checkbetalningen icke vunnit önskad omfattning, torde hava varit en viss motvilja att utbyta de gamla och beprövade betalningsmedlen, guld och sedlar, vilkas värde — åtminstone vad guldets beträffar — icke hittills dragits i tvivelsmål, mot checken, vars värde för betalningsmottagaren i vissa fall kan vara tvivelaktigt. För Sveriges vidkommande har även det för vårt land säregna betalningsmedel, som postremissväxeln utgör, vunnit så stor utbredning, att checken enbart av denna anledning icke haft så tack-samt fält som inom vissa andra länder. Ett hinder för en allmännare användning av checken som betalningsmedel torde jämväl vara att söka däri, att lagstiftningen först ganska sent kommit att befatta sig med åtgärder för att åt checkförfarandet bereda nödigt rättsskydd. En synnerligen viktig orsak till de penningbesparande betalningsmetodernas relativt ringa användning ligger jämväl däri, att dessa betalningsmetoder icke varit tillgängliga för de bredare samhällslagren. Trots den stora utbredning, bankverksamheten numera vunnit, kunna bankerna naturligen icke vara representerade å alla orter.

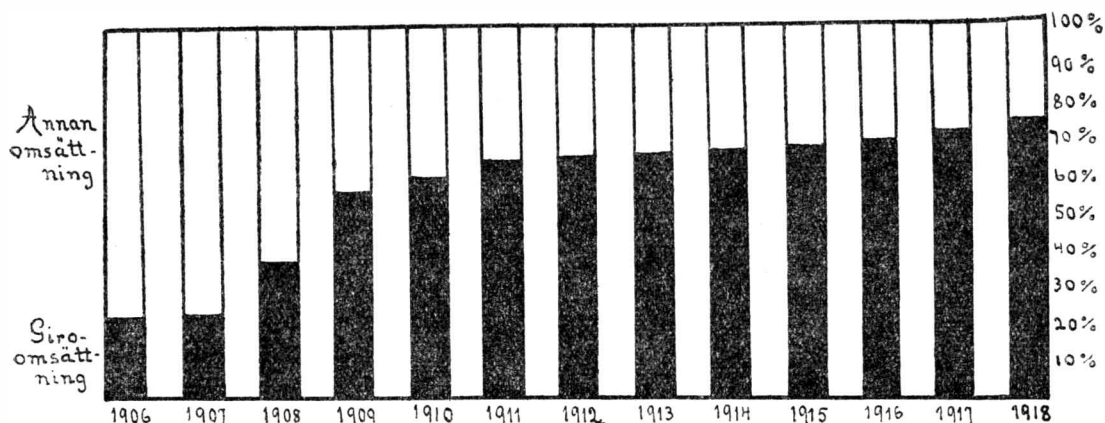
Genom inrättandet av postcheckrörelsen har man sökt att särskilt

för det mindre högt utvecklade affärlivet öka möjligheterna att verkställa likvider genom penningbesparande betalningsmetoder och såmedelst ernå en minskning i den kontanta penningomsättningen.

Såsom kommitterade tidigare påvisat, var det behovet av en allmän användning av anvisningsförfarandet vid verkställandet av likvider mellan olika orter, som på sin tid påkallade postens medverkan i denna, ditintills endast av bankerna bedrivna verksamhet, och som nödvändiggjorde införandet av postanvisningsrörelsen. Då det sedermera blivit nödvändigt att i ännu större utsträckning begränsa det kontanta penningomloppet, har postinrättningen jämväl tagits i anspråk för en allmän användning, en demokratisering av de penningbesparande betalningsmetoderna. Utvecklingen från den av bankerna bedrivna check- och girorörelsen till en av postverket förmedlad sådan rörelse har sålunda varit analog med den, som gjort sig gällande i fråga om anvisningsförfarandet.

Av de nu nämnda penningbesparande betalningsmetoderna — check och giro — är det, såsom förut berörts, i huvudsak girorörelsen, som ur synpunkten av penningbesparing är den för postcheckrörelsen viktigaste. Utan några som helst kontanta penningtransaktioner kunna likvider verkställas mellan skilda kontoinnehavare i rörelsen medelst en enkel bokföringsåtgärd, i det att det belopp, som skall betalas, debiteras gäldenärens och krediteras fordringsägarens konto. Erfarenheten från främmande länder har visat, att denna betalningsmetod blivit i utomordentligt stor utsträckning använd, och att det syfte, man genom denna anordning velat ernå, sålunda vunnits.

Förutsättningen för att betalning genom girering överhuvud skall vara möjlig är givetvis, att såväl betalare som betalningsmottagare hava postcheckkonto. En livligare girorörelse är därför möjlig först sedan postcheckrörelsen vunnit större tillslutning. I främmande länder har det också kunnat konstateras, att beloppet av de genom girering verkställda likviderna under de första verksamhetsåren utgjort en jämförelsevis obetydlig procent av den totala omsättningen i postcheckrörelsen men att procenttalet angivande gireringar efter hand ökats, och detta i betydligt starkare grad än den samtidiga ökningen av rörelsen i sin helhet. I Schweiz utgjorde sålunda under rörelsens första verksamhetsår (1906) omsättningen i girorörelsen 20 procent af den totala omsättningen i postcheckrörelsen. År 1918 kom på girorörelsen icke mindre än 72 procent av hela årsomsättningen. Av omstående diagram framgår närmare ökningen i giroomsättningen i procent av hela omsättningen i postcheckrörelsen i Schweiz.

Ett lika gott resultat av giroförfarandet har postcheckrörelsen även i andra länder att uppvisa. I Tyskland uppgick sålunda år 1918 omsättningen i girorörelsen till 74 procent av hela årsomsättningen.

De belopp, som likviderats i giroväg i dessa länder, äro högst betydande. Under år 1918 verkställdes genom postcheckrörelsen i Schweiz betalningar till ett sammanlagt belopp av över 5,500 miljoner francs genom överföring från konto till konto. I Tyskland utgjorde motsvarande belopp c:a 48,000 miljoner Mark. Även om någon beräkning av den verkliga besparing av kontanta penningar, som genom girorörelsen möjliggjorts, icke kan med större tillförlitlighet verkställas, torde man av nu anförda siffror vara berättigad att draga den slutsatsen, att postcheckrörelsen genom de möjligheter, den erbjuder allmänheten att verkställa likvider utan anlitan av kontanta penningar, utövat en synnerligen gynnsam inverkan på sedelomloppet i dessa länder. Att så är förhållandet har jämväl vitsordats av ett stort antal ekonomiska författare, ledande bankmän, affärsmän och industriidkare.

På grund av de stora fördelar i nationalekonomiskt hänseende, postcheckrörelsen medför, har man, i avsikt att uppnå bästa möjliga resultat av girorörelsen, sökt göra giroförfarandet så fördelaktigt som möjligt för kontoinnehavarna. På sätt ovan berörts har sålunda girobetalningen i vissa länder gjorts fullständigt avgiftsfri, varjämte ett energiskt arbete bedrivits för att bland allmänheten sprida kännedom såväl om girobetalningens fördelar för kontoinnehavarna som om dess betydelse ur allmänt ekonomisk synpunkt. Då emellertid möjligheten att verkställa likvider genom girering är beroende av antalet deltagare i postcheckrörelsen, har det i härövan angivna syfte bedrivna arbetet vuxit ut till en propagandaverksamhet för anslutning överhuvudtaget till postcheckrörelsen.

I denna upplysningsverksamhet hava deltagit banker, national-ekonomer, handelskamrar och andra sammanslutningar av affärsmän och industriidkare, pressen samt de postala myndigheter, som handhåva postcheckrörelsen i respektive länder. Det livliga intresse, varmed denna verksamhet från skilda håll bedrivits, torde bättre än något annat bevisa, vilken betydelse postcheckrörelsen ur nu berörda synpunkter ansetts böra tillmätas.

Då här ovan framhållits den vinst, som ur allmänt ekonomisk synpunkt kan medelst postcheckrörelsen ernås, liksom ock de fördelar, rörelsen erbjuder kontoinnehavaren i form av billiga avgifter och till och med avgiftsfrihet i vissa fall, portofrihet för försändelser till postcheckkontor och dylikt, skulle möjligen därav kunna dragas den slutsatsen, att dessa fördelar icke kunde utvinnas utan ekonomisk uppoffring från postverkets sida, och att rörelsen sålunda vore en ur statsverkets synpunkt ekonomiskt ofördelaktig verksamhet. Så är emellertid ingalunda fallet. I de länder, där rörelsen varit införd under sådan tid, att resultatet av densamma kan överskådas, har det tvärtom visat sig, att det ekonomiska utbytet varit gynnsamt. Härvid är jämväl att märka, att rörelsen ingenstädes från början varit avsedd att tillföra statsverket större inkomster. Avgifterna för olika transaktioner hava i regel blivit så tillmätta, att desamma jämte den övriga inkomst, som kan av rörelsen erhållas, skola kunna täcka utgifterna för rörelsen. Därest sedermera större vinst av rörelsen uppstått, har man företagit en sänkning av avgifterna eller andra därmed jämförliga åtgärder i syfte att göra densamma än mera lämpad för sina viktiga uppgifter.

Utgifterna för rörelsen äro i stort sett likartade med de utgifter, postverket har att vidkännas för sin övriga verksamhet såsom för personal, lokaler, inventarier o. s. v. För de lokala postanstalterna, vilka liksom postcheckkontoren förmedla in- och utbetalningar i postcheckrörelsen, medför rörelsen ingen väsentlig ökning i arbete eller kostnader, enär arbetet med postanvisningsrörelsen i och med införandet av postcheckrörelsen minskas eller i varje fall icke företer den ökning, som densamma eljest skulle hava att uppvisa. Den utgiftsökning, postcheckrörelsen förorsakar, hänför sig huvudsakligen till postcheckkontoren, vilka hava sig ålagt att föra kontoinnehavarnas konton etc. samt att emottaga inbetalningar från och verkställa utbetalningar till de kontoinnehavare, som bo å den ort, där postcheckkontoret är beläget, eller som eljest direkt anlita detta för sina transaktioner i rörelsen. Med det betydande antal kontoinnehavare, som i främmande länder anslutit sig till postcheck-

Postcheckrörelsens ekonomiska resultat

rörelsen, och med de olika möjligheter varje kontoinnehavare har att på olika sätt förfoga över sitt tillgodohavande, blir den postcheckkontoren åliggande arbetsbördan självfallet högst betydande. Det å postcheckkontoren vilande arbetet är närmast jämförligt med det arbete, som bankkontor hava att utföra för giro- och liknande räkningar. Jämfört med sistnämnda arbete förorsakar emellertid, efter vad erfarenheten visat, arbetet å ett postcheckkontor förhållandevis ringa kostnader. Anledningen härtill ligger i främsta rummet däri, att de till ett bankkontor ingående uppdragen av ifrågavarande art kräva en mera individuell behandling än de, som ingå till ett postcheckkontor. Under det att bankens kunder i regel torde själva eller genom ombud infinna sig å banken och personligen meddela sina uppdrag, utgöra vid postcheckkontoren dylika besök ett relativt fåtal i förhållande till totalantalet transaktioner. Det stora flertalet kontoinnehavare torde nämligen icke vara bosatta å den ort, där postcheckkontoret är beläget, utan äro hänvisade till att med posten insända sina uppdrag. Då dessa inkomma till postcheckkontoret i större antal samtidigt och ofta i endast en eller två större poster för varje dag, kan vid uppdragens bokföring och övriga behandling en längre gående arbetsfördelning tillämpas, än då uppdragen ingå styckevis och skola behandlas vart och ett för sig. Genom användning därjämte i största möjliga utsträckning av för dylikt arbete lämpade tekniska och mekaniska hjälpmedel kan ifrågavarande arbete utföras med jämförelsevis låga kostnader. Vid rörelsens början och innan varje postcheckkontor erhållit det antal konton, som möjliggör en konsekvent genomförd arbetsfördelning, bliva omkostnaderna självfallet relativt högre än med större anslutning till rörelsen.

De inkomster, varmed omkostnaderna för rörelsen skola bestridas, äro av två slag, avgifter och räntor å sådana i postcheckrörelsen inestående medel, som kunna placeras räntebärande.

På sätt ovan framhållits utgå i postcheckrörelsen avgifter för in- och utbetalningar samt i vissa länder jämväl för gireringar. Dessa avgifter äro fastställda till sådant belopp, att det såväl för allmänheten som för kontoinnehavarna är fördelaktigare att verkställa likvider genom postcheckrörelsen än med användande av postanvisning. Ehuru väl avgiften för varje särskild in- och utbetalning till följd härav blir rätt obetydlig, komma avgifterna, på grund av den mångfald in- och utbetalningar, som i postcheckrörelsen förekomma, att sammanlagt uppgå till rätt betydande summor. Med de låga avgiftssatser, som i allmänhet härvid tillämpas, torde emellertid icke avgifterna enbart kunna täcka omkostnaderna för rörelsen. Av mycket stor betydelse för rörelsens ekonomi

är därför den ränteinkomst, som — åtminstone sedan rörelsen vunnit större anslutning — kan erhållas vid placering av medel, som innesluta i rörelsen.

De medel, som inbetalas å postcheckkonto för att hållas i beredskap för kommande utbetalningar, bliva alltid under längre eller kortare tid innesluta i rörelsen. Då inbetalning verkställs vid en postanstalt, åtgår naturligen någon tid, innan beloppet blir gottskrivet betalningsmottagarens konto och kan av kontoinnehavaren användas för egna betalningar. Då belopp skall för hans räkning kontant utbetalas vid postanstalt, tager jämväl postbefordringen av betalningsuppdraget en viss tid i anspråk, varjämte det kan förekomma, att den, till vilken beloppet skall utbetalas, icke omedelbart från postverket utkvitterar beloppet. I samma mån som betalning genom girering på grund av ökad anslutning till rörelsen vinner större utbredning, komma de medel, som av allmänheten anförtros åt postcheckrörelsen, att bliva innesluta under längre tid, enär vid likvid medlen ej uttagas ur rörelsen utan allenast bokföras. Till viss del behöva dessa i postcheckrörelsen innesluta medel icke hållas i beredskap för mötande av utbetalningar utan kunna användas för andra ändamål. Erfarenheten har givit vid handen, att trots de stora och ständiga växlingar, varje särskilt konto kan förete, det sammanlagda beloppet av kontoinnehavarnas tillgodohavanden är tämligen konstant. I varje fall har detsamma sällan att uppvisa någon större förskjutning nedåt. Då så är förhållandet, kan en rätt avsevärd del av ifrågavarande medel givas en placering, som tillförsäkrar rörelsen ränteinkomst, utan att kontoinnehavares rätt att förfoga över sitt tillgodohavande på något sätt äventyras. Den ränteinkomst, som postverket sålunda kan erhålla, jämte de för olika transaktioner i rörelsen utgående avgifter hava visat sig väl uppväga de med rörelsen förenade omkostnader.

Vad nu anförts i fråga om postcheckrörelsens ekonomiska resultat är grundat på erfarenheter från Österrike, Schweiz och Tyskland. I dessa länder äro avgifterna så avvägda, att desamma jämte förenämnda ränteinkomst giva postverket en skälig ersättning för det arbete postcheckrörelsen förorsakar. I Frankrike, där rörelsen infördes den 1 juli 1918, hava avgifterna fastställts till jämförelsevis höga belopp, varemot någon placering av de i rörelsen innesluta medel i syfte att å desamma erhålla ränteinkomst icke torde vara avsedd. Avsikten torde här fastmera vara, att enbart avgifterna skola giva rörelsen nödig inkomst. Då rörelsen så nyligen blivit införd i detta land, föreligga hittills inga tillförlitliga erfarenheter beträffande dess ekonomiska resultat.

KAPITEL III.

Förutsättningarna för postcheckrörelsens införande i vårt land.

Orsakerna till postcheckrörelsens införande i främmande länder hava huvudsakligen varit det ekonomiska livets behov av förbättrade anordningar för verkställandet av likvider, nödvändigheten av en förenkling och centralisering av den genom postens förmedling bedrivna betalningsrörelsen samt angelägenheten av en allmänare utbredning av de penningbesparande betalningsmetoderna.

Vid prövning av frågan om rörelsens införande i vårt land torde förutsättningarna härför alltså böra skärskådas ur nu angivna synpunkter och en granskning sålunda företagas, huruvida i Sverige det ekonomiska livet är i behov av andra anordningar för verkställandet av likvider än dem, som för närvarande stå till förfogande, vidare huruvida rörelsen för postverkets vidkommande kan anses innebära fördelar, samt slutligen huruvida rörelsen i nationalekonomiskt avseende har en uppgift att fylla.

Det ekonomiska livets behov av nya betalningsmedel.

I förstnämnda hänseende må till en början framhållas, att det självfallet icke är möjligt att noggrant precisera de minimifordringar, de för betalningsrörelsen träffade anordningar måste uppfylla, för att förelintliga behov på detta område skola anses fullt tillgodosedda. Då emellertid varje förbättring av betalningsrörelsen för affärslivet i allmänhet innebär besparing av tid, arbete och kostnader och därmed ökade vinstmöjligheter, måste varje åtgärd i syfte att förenkla och förbättra betalningsrörelsen hälsas med tillfredsställelse, även om några mera påtaliga brister i betalningsrörelsens nuvarande organisation icke skulle kunna uppvisas.

Vad beträffar de större orterna och den större rörelsen inom handel, industri och övriga näringsgrenar, torde behovet av bekväma anordningar för verkställandet av likvider vara väl tillgodosett. Den, som bor på ort med bankkontor, har möjlighet att genom förmedling av bank

fullgöra sina betalningar antingen genom check eller, företrädesvis då betalningen verkställles till annan ort, medelst check eller postremissväxel. Av dessa betalningsmedel har särskilt postremissväxeln förvärvat sig en mycket stor användning.

Förutsättningen för att en likvid skall kunna med fördel fullgöras medelst check eller postremissväxel är emellertid att såväl gäldenär som fordringsägare hava bekväm tillgång till bank, en förutsättning, som naturligen icke alltid kan vara för handen. I och med de kommersiella förbindelsernas utgrening till allt vidare kretsar indragas i betalningsrörelsen personer, för vilka de genom bankerna vidtagna anordningarna för verkställandet av likvider icke äro tillgängliga. Å ena sidan måste nämligen en ort hava nått en viss betydelse i affärshänseende, innan den erhåller bankkontor, och å andra sidan måste en person hava vunnit en viss grad av skolning eller åtminstone erfarenhet på det kommersiella området, innan han förskaffar sig bankförbindelse.

För dem, som av den ena eller andra anledningen icke kunna begagna sig av de anordningar för fullgörandet av betalningar, som genom bankerna nu stå till förfogande, är det postcheckrörelsen i främsta rummet är avsedd.

De anordningar, postcheckrörelsen erbjuder allmänheten för verkställandet av likvider, äro lätt tillgängliga för alla. Genom postanstalterna når postverket väsentligt längre än andra institutioner, som befatta sig med betalningsrörelse, såväl utåt till bygder, som ligga fjärran från de stora vägarna för samfärdseln, som nedåt till samhällsklasser, som intaga en i ekonomiskt hänseende blygsam plats i samhället.

Den mindre rörelsen ävensom orter, som sakna bank, äro för närvarande hänvisade till att vid verkställande av likvider anlita de möjligheter, som postverket i detta avseende erbjuder, d. v. s. antingen att försända penningar i brev eller — då smärre belopp skola betalas — att fullgöra betalning genom postanvisning. Försändande av penningar i brev medför för såväl betalaren som betalningsmottagaren ett betydande arbete, risk och kostnader, varjämte detta betalningssätt — med hänsyn till önskvärdheten av att inbespara kontanta betalningsmedel — ur nationalekonomisk synpunkt är det minst fördelaktiga. Postanvisningsrörelsens betydelse skall i annat sammanhang här nedan beröras.

Såsom nyss framhållits, är det för de personer, som sakna bankförbindelse, som postcheckrörelsen i främsta rummet är avsedd. Men icke heller å orter, som äga bekväm tillgång till bank, torde checken och postremissväxeln göra postcheckrörelsen överflödig. Smärre likvider torde icke med fördel för vare sig fordringsägaren, gäldenären eller den

bank, som tjänstgör som förmedlare av betalning, kunna fullgöras med dessa betalningsmedel. I nästföregående kapitel har på tal om postcheckrörelsens användbarhet för olika slag av betalningar framhållits, att en högst väsentlig del av de i rörelsen förekommande betalningsuppgifterna avse likvider å förhållandevis ringa belopp från och till statsinstitutioner, föreningar, sjuk- och understöds-kassor, kommunala och andra verk för distribution av gas, vatten och elektricitet och dylikt. Det kan förutsättas, att vid sådana betalningar check och postremissväxel hava en jämförelsevis ringa användning, även om betalningen verkställs å ort med bank och av person, som eljest är väl förtrogen med dessa betalningsmedel och använder desamma vid likvider å större belopp.

På sätt i det föregående framhållits, torde postcheckrörelsen i främmande länder icke hava i något avseende inverkat ofördelaktigt på bankernas rörelse, varav även synes framgå, att postcheckrörelsen åtminstone i huvudsak använts för sådana betalningar, med vilka bankerna icke kunnat eller icke velat taga befattning. Postcheckrörelsen har sålunda icke uppträtt såsom konkurrerande med den av bankerna bedrivna betalningsrörelsen utan såsom supplerande denna.

I sistnämnda hänseende skulle möjligen den invändningen kunna göras, att, då postremissväxeln är ett för Sverige egenartat institut, som icke har sin motsvarighet i främmande länder, eller åtminstone icke i de länder, där postcheckrörelsen nu är införd, förhållandena i Sverige på betalningsrörelsens område icke äro jämförliga med dem, som råda i andra länder. Då emellertid i länder med så högt utvecklad bankorganisation som exempelvis Tyskland och Schweiz affärslivet givetvis har möjlighet att på ett enkelt och billigt sätt genom bankernas förmedling verkställa likvider, även om en fullständig motsvarighet till den svenska postremissväxeln icke skulle kunna påvisas, torde en dylik invändning icke förtjäna avseende.

Förfaringssättet vid verkställandet av likvider genom postcheckrörelsen är jämväl så enkelt, att det icke erbjuder några svårigheter ens för sådana personer, som sakna skolning på det kommersiella området. För den, som verkställer en likvid genom insättning på annans postcheckkonto, innebär förfaringssättet icke mera eller annorlunda besvärligt arbete än som är förenat med avsändande av en postanvisning. För den, som innehar postcheckkonto och får ingående likvider gottskrivna detta konto, är emottagandet av betalningar genom postcheckrörelsen enklare än något annat sätt att erhålla likvider. Han befrias sålunda från allt besvär med att avgiva kvitto, att avhämta värdeförsändelser från

postanstalt, att uppräknat och förvara penningar. Med posten erhåller han i brev uppgift från postcheckkontoret angående de belopp, som gottskrivits hans konto, samt såsom verifikation till denna uppgift kupongerna till de av betalarna utskrivna handlingar, som ligga till grund för krediteringarna på hans konto.

Då kontoinnehavaren vill förfoga över sitt tillgodohavande för egna utbetalningar, påkallar detta icke besök på bank eller postanstalt såsom fallet är, då likviden verkställs genom postremissväxel eller postanvisning. Betalningsuppdraget försändes i vanligt brev, som kan av kontoinnehavaren nedläggas i brevlåda eller, om han bor på landsbygden, överlämnas till en lantbrevbärare. Alla blanketter, som erfordras för hans transaktioner i postcheckrörelsen, tillhandahållas honom av postverket, varigenom utskrivandet av betalningsuppdragen kan utan svårighet verkställas, på samma gång som postverkets arbete vid uppdragens bokföring och övriga behandling härigenom väsentligen underlättas.

De anordningar, postcheckrörelsen erbjuder för verkställande av likvider, äro sålunda lätt tillgängliga och enkla och äro på grund härav särskilt lämpade att tillgodose affärslivets behov på detta område.

Angelägenheten av att i och för emottagande och verkställande av likvider komma i bekväm förbindelse med personer i särskilda landsändar och av skilda samhällsklasser framträder emellertid icke allenast för den enskilde affärsmannen. I en mångfald funktioner har jämväl staten att emottaga betalningar från och verkställa sådana till enskilda medborgare. Vid utövandet av denna betalningsrörelse är det självfallet för staten av vikt att kunna nå samtliga medborgare, oberoende av den ort, där de äro bosatta, och av den sociala eller ekonomiska ställning de intaga. Angelägenheten härav torde även, såsom här ovan i inledningskapitlet framhållits, hava varit av avgörande betydelse för statsmakternas beslut om förmedling genom postverket av dessa betalningar i den omfattning, dylik betalningsförmedling nu äger rum. Kommitterade hålla före, att genom införande av postcheckrörelse postverket skall bliva än mera lämpat för dylik betalningsförmedling, och att postcheckrörelsen skall bliva i tillfälle att åtaga sig ej mindre i viss omfattning den betalningsrörelse, som sålunda redan nu försiggår genom postverket, än även en avsevärd del av de övriga betalningar, statsinstitutioner hava att emottaga från eller verkställa till enskilda.

Den mest betydande betalningsförmedling mellan staten och enskilda, som för närvarande utföres genom postverket, är kronouppbörden för landsbygden. Förfaringssättet vid kronouppbörden är i korthet följande. Den betalningsskyldige erhåller från vederbörande skattemyndig-

het debetsedeln jämte en vid denna fogad särskild anvisning. Under den fastställda uppbördsterminen har den skattskyldige att å en postanstalt inlämna den honom tillställda blanketten och därvid inbetala skattebeloppet. Sedan beloppet inbetalts, fränkiljes den vid debetsedeln fogade anvisningen, varefter debetsedeln återställs till inbetalaren i kvitterat skick. Denna anvisning är ställd till länsstyrelsen i det län, där betalaren är skattskyldig, och sändes till postkontor i länsstaden, vilket redovisar beloppet till länsstyrelsen. Under perioden för skatteinbetalningen kommer naturligen ett betydande arbete att åvila dessa postkontor, vilka under ifrågavarande tid måste förses med ökat antal tjänstemän och för arbetets utförande erforderlig teknisk utrustning.

Enligt vad kommitterade inhämtat föreligger förslag om uppbörd genom postverket jämväl av kronoskatten för städerna. Därest postverket skall komma att befatta sig även med denna uppbörd, torde förfaringssättet härvid komma att bliva i stort sett likartat med det, som nu tillämpas i fråga om kronouppbörden för landsbygden.

Det synes kommitterade som om redovisningen av genom postanstalterna uppburen kronoskatt, vare sig denna avser landsbygden eller städerna, kunde verkställas genom postcheckkontoren, vilka i högre grad än de lokala postanstalterna komme att förfoga över för dylikt arbete lämplig personal och de mekaniska hjälpmedel, som för en så omfattande verksamhet äro nödvändiga.

Av skäl, som i det följande skola närmare angivas, hava kommitterade funnit sig böra föreslå inrättande av allenast fyra postcheckkontor, ett antal, som dock enligt kommitterades mening torde framdeles böra utökas. Med ett så ringa antal postcheckkontor, som det nu föreslagna, torde postcheckrörelsen icke lämpligen kunna åtaga sig arbetet med kronouppbörden. Därest antalet postcheckkontor framdeles väsentligen utökas, torde emellertid de för verkställande av likvider genom postcheckrörelsen vidtagna anordningar kunna komma till användning jämväl för nu ifrågavarande betalningar, och torde det ankomma på generalpoststyrelsen att i sinom tid härom avgiva förslag.

I motsats till vad förhållandet är i fråga om kronouppbörden torde redan från tidpunkten för postcheckrörelsens införande vissa andra betalningar från och till statsinstitutioner med fördel kunna verkställas genom denna rörelsegren. I regel torde statsinstitutionerna numera vid större betalningar använda sig av riksbankscheck, varemot smärre likvider fortfarande torde i rätt avsevärd omfattning verkställas med kontanta penningar. Därest samtliga statsinstitutioner med någon mera betydande betalningsrörelse åt sig öppnade postcheckkonton, å vilka de hade

innestående de medel, som icke omedelbart erfordrades för utbetalningar, och medelst postcheckrörelsen fullgjorde de likvider, som icke lämpligen kunna verkställas med riksbankscheck, skulle otvivelaktigt rätt avsevärda belopp, som nu hållas i beredskap för mötande av dylika smärre utbetalningar, åter kunna komma den allmänna rörelsen till godo.

I främmande länder har postcheckrörelsen fyllt en synnerligen viktig uppgift såsom förmedlare av betalningar mellan statsinstitutioner och enskilda. Med stöd av under hand inhämtade upplysningar från statsinstitutioner med större betalningsrörelse anse sig kommitterade hava grundad anledning antaga, att postcheckrörelsen jämväl i Sverige skulle bliva till stort gagn för staten och dess institutioner såsom direkt förmedlare av deras betalningar.

Av vad här ovan anförts rörande det ekonomiska livets behov av andra anordningar för betalningsrörelsen än dem, som nu stå till förfogande, torde framgå att, enligt kommitterades uppfattning, anordningarna för betalningsrörelsen näppeligen kunna anses hava hållit jämna steg med utvecklingen av de ekonomiska förbindelserna, samt att postcheckrörelsen därför såväl för affärlivet som ock för staten skulle innebära en betydande förbättring och förenkling vid jämförelse med nuvarande anordningar för betalningsrörelsen.

De möjligheter att verkställa likvider, postverket för närvarande erbjuder allmänheten, hava, såsom redan berörts, i utomordentligt stor omfattning tagits i anspråk. Särskilt är detta fallet i fråga om postanvisningsrörelsen. Anledningen härtill ligger självfallet i det här förut omnämnda förhållandet, att postverket genom sina organ når längre än någon annan institution, som befattar sig med betalningsrörelse, samt att denna utväg att verkställa likvider väl lämpar sig för den stora massan av befolkningen, vilken icke är förtrogen med eller eljest icke har möjlighet att använda de anordningar för fullgörandet av betalningar, som bankerna erbjuda.

Postverket.

Utvecklingen av postanvisningsrörelsen framgår tydligt av här förut meddelade siffror, angivande antalet och beloppet av inlämnade inrikes postanvisningar. År 1900 uppgick detta antal till cirka 2½ miljoner, år 1910 till över 7 miljoner och år 1918 till inemot 17 miljoner. Beloppet av inlämnade, inrikes postanvisningar, som år 1900 utgjorde allenast cirka 69½ miljoner kronor, hade år 1910 ökat till inemot 253 miljoner kronor för att under år 1918 överstiga 1,174 miljoner kronor.

Postanvisningsrörelsens utomordentligt starka utveckling har avse-

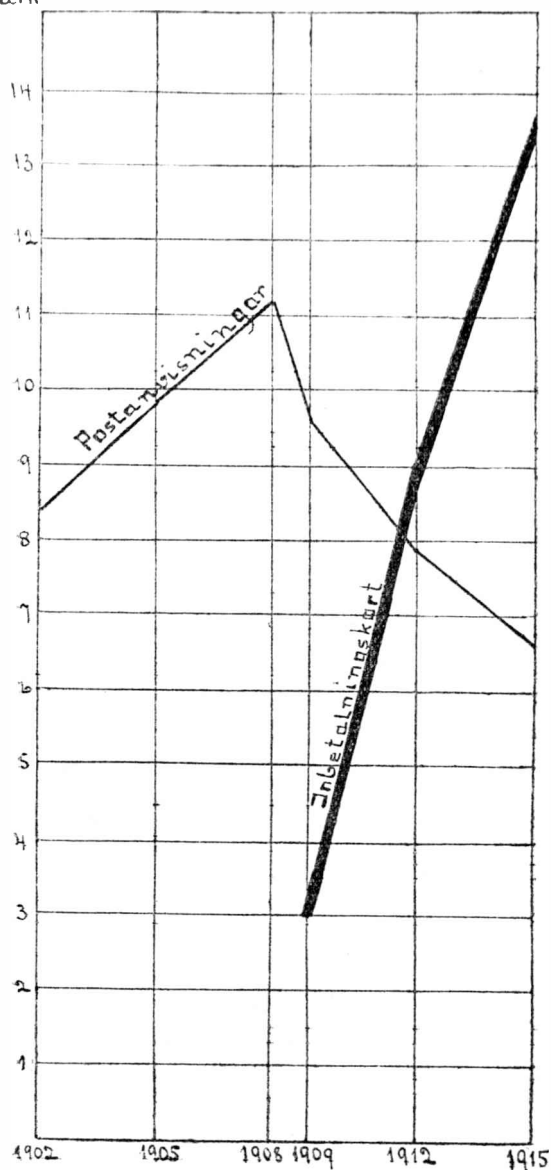
Postcheckkommitterade.

vårt bidragit till att hämma försändandet av reda penningar i brev. Detta framgår bland annat därav, att det angivna värdebeloppet å assurerade försändelser, vilket år 1900 utgjorde 1,188 miljoner, till år 1918 allenast tredubblats — detsamma utgjorde sistnämnda år 3,932 miljoner — under det att beloppet av inlämnade postanvisningar år 1918 var mer än sjutton gånger så stort som motsvarande belopp år 1900.

Om också postanvisningsrörelsen måste anses innebära avgjorda fördelar framför försändandet av reda penningar i brev, kräver emellertid även verkställandet av likvider genom postanvisningsrörelsen nödvändigtvis kontanta penningar vid såväl in- som utbetalning.

Vid jämförelse med postanvisningsrörelsen innebär postecheckrörelsen den betydande fördelen, att vid likviders verkställande genom sistnämnda rörelse den kontanta penningomsättningen vid postanstalterna kan nedbringas. Visserligen förekomma även i postecheckrörelsen kontanta penningtransaktioner, särskilt från rörelsens början och intill dess densamma vunnit sådan anslutning, att betalning genom giring kan i större omfattning verkställas. Men även då kontanta penningtransaktioner förekomma i postecheckrörelsen, medföra dessa för postanstalterna mindre arbete och mindre ansvar än då likvider verkställas genom postanvisning. En kontoinnehavare, som låter med posten ingående likvider gottskrivas sitt postecheckkonto, kommer naturligen icke att från sitt konto uttaga desamma omedelbart sedan de inkommit, utan låter först sitt tillgodohavande stiga till ett mera avsevärt belopp, innan detsamma blir föremål för uttagning. Då han själv har att verkställa likvider, ligger det likaledes i hans intresse att, därest han icke har tillräckligt stort tillgodohavande innestående å sitt konto, insätta ett belopp, som är tillräckligt stort för att kunna användas för flera likvider. Ett annat förfaringssätt vore från kontoinnehavarens sida synnerligen opraktiskt. Härigenom komma, såsom jämväl förut framhållits, de kontanta penningtransaktionerna vid postanstalterna att till antalet minskas, under det att de belopp, som förekomma till in- och utbetalning, åtminstone från rörelsens början kunna bli rätt avsevärda. För postanstalterna innebär emellertid utbetalning av ett större antal småbelopp större risk än ett färre antal större belopp.

Härvid är jämväl att märka, att medan det vid postanvisningsrörelsen är vid postanstalterna, som all utbetalning försiggår, vid postecheckrörelsen en betydande del av postanstalternas arbeten i dylikt hänseende kommer att överflyttas till postecheckkontoren, vilkas personal bleve särskilt utbildad för handläggning av dylika mera bankmässiga göromål, under det att den vid postanstalterna tjänstgörande personalen

har att handlägga samtliga de göromål, som betingas av postverkets många olika rörelsegrenar.

Genom införande av postcheckrörelse skulle den genom postverket bedrivna betalningsrörelsen bliva i avsevärd omfattning centraliserad till postcheckkontoren, varigenom större reda och enhetlighet skulle vinnas vid handläggning av de med postverkets betalningsförmedling förenade göromål. Med den utomordentligt kraftiga utvecklingen av postanvisningsrörelsen — vilken långt ifrån att visa tendenser till minskning i stället år för år företer en betydande ökning — blir det, enligt kommitterades mening, ofrånkomligen nödvändigt att för postverkets betalningsförmedlingskapanya och förbättrade anordningar med härför erforderliga särskilda organ. Såsom här ovan påvisats avser postcheckrörelsen icke heller att införa en i egentlig mening ny rörelsegren, utan snarare en av förhållandena betingad förbättrad och förenklad form för den betalningsförmedling, som redan nu bedrivs av postverket. Av vidstående diagram framgår, huru i Tyskland postanvisningsbeloppen i och med postcheckrörelsens införande visat stadig nedgång samtidigt med att de kontanta inbetalningarna i postcheckrörelsen visa fortgående, stark stegring.

I detta sammanhang torde böra beröras frågan, huruvida postverket kan anses lämpat för att åtaga sig det arbete och ansvar, som

postcheckrörelsen kan förväntas medföra. I det föregående har visats, att postverket redan nu i betydande utsträckning befattar sig med betalningsförmedling såväl för enskildas som för statens räkning, och att ett dylikt arbete sålunda icke är något för postverket främmande. För postanstaltarnas vidkommande skulle postcheckrörelsen innebära — utom befordran av brev från och till postcheckkontor — in- och utbetalning av penningar på grund av vissa anvisningar, som äro adresserade till eller ankomna från postcheckkontor, d. v. s. ett arbete, som är fullkomligt likartat med det, som för närvarande åligger postanstaltarna i fråga om postanvisningsrörelsen. Postanstaltarnas arbete med och ansvar för in- och utbetalningar — i form av postanvisningar etc. — kan jämväl beräknas komma att minskas *dels* på grund av de möjligheter, postcheckrörelsen erbjuder till verkställande av likvider medels penningbesparande betalningsmetoder, *dels* genom överflyttning å postcheckkontoren av en del göromål, som nu åligga postanstaltarna.

Vad postcheckkontoren beträffar komma dessa att handlägga enbart sådana göromål, som härröra av postcheckrörelsen. Den eventuella ökning i arbete och risk, som det postcheckkontoren åliggande arbetet kan anses innebära vid jämförelse med handläggning av övriga postverket för närvarande åliggande göromål, torde mer än väl uppvägas av den specialisering på en enda rörelsegren, som härmed åvägbringas, och den garanti, som ligger däri, att arbetet därstädes kommer att utföras av för ändamålet särskilt kvalificerad personal.

I fråga om postverkets lämplighet för nu ifrågakommande arbete torde jämväl böra framhållas, att då en ny rörelsegren tillagts postverket — vilket tid efter annan skett — anledningen härtill varit tidsförhållandenas krav på postens medverkan för utförande av ett visst arbete, varefter det ankommit på postverket att inrätta sig för att tillgodose dessa krav. Ehuru väl, enligt kommitterades uppfattning, postcheckrörelsen icke skulle komma att medföra några som helst svårigheter för postverket, bör det, därest statsmakterna fatta beslut om rörelsens införande, dock i förekommande fall ankomma på generalpoststyrelsen att vidtaga de särskilda åtgärder, som i ett eller annat avseende kunna bliva erforderliga för att allmänhetens intressen i fråga om postcheckrörelsen bliva på bästa sätt tillgodosedda.

Det torde även böra påpekas, att postverket från att ursprungligen hava varit uteslutande en transportanstalt, genom att upptaga den ena stora gruppen av penningtransaktioner efter den andra, utvecklats till att vid sidan om de rena transportbestyren omfatta en mycket betydande kassarörelse. Med hänsyn härtill torde det efterhand och i

mån av poströrelsens tillväxt bliva nödvändigt att vidtaga ytterligare förändringar i postverkets organisation, i syfte att de mångahanda kassagöromålen, vilka äro förenade med helt annat ansvar och risk än transportarbetet, tillförsäkras en enhetlig och på detta område speciellt sakkunnig ledning.

I och med överlämnandet till postverket av den nu föreslagna postcheckrörelsen skulle postverket komma att tillföras ett arbete, betydande i såväl kvantitativt som kvalitativt hänseende. Kommitterade hava nämligen all anledning förvänta, att postcheckrörelsen även inom vårt land skall vinna en stark anslutning såsom förhållandet varit i de främmande länder, i vilka densamma hittills införts. I mån av postcheckrörelsens utveckling torde då även nu antydda organisatoriska förändringar bliva särskilt av behovet påkallade.

Vad här ovan i annat sammanhang anförts i fråga om checkbetalningens relativt ringa utbredning i andra länder än de anglosaxiska äger giltighet även för Sveriges vidkommande. I Sverige har det sedan länge varit banksedeln, som intagit den främsta platsen som betalningsmedel, varemot de penningbesparande betalningsmetoderna ännu äro föga använda. Behovet av en reform i de hävdvunna betalningsmetoderna har länge varit starkt framträdande, och bästa sättet att tillgodose detta behov har varit föremål för livligt meningsutbyte. Liksom i vissa främmande länder har man härvid i första rummet ägnat uppmärksamhet åt spørgsmålet om en allmännare användning av checken, vilken givit sin prägel åt betalningsrörelsen i såväl England som Amerika. De ansträngningar, som i Sverige gjorts för att vinna mera beaktande åt checkbetalningen, hava emellertid icke hittills krönts med större framgång.

National-ekonomiska synpunkter.

I avsikt att utröna den proportion, i vilken de olika betalningsmedlen äro representerade i betalningsrörelsen, har man i vissa främmande länder företagit räkningar av samtliga betalningsmedel, som under vissa dagar förekommit i bankernas omsättning. Vid räkningar, som i detta syfte verkstälts i engelska och amerikanska banker, har konstaterats, att checker ingått med ända till 99 procent av hela omsättningen, under det att metalliskt mynt och sedlar representerat en synnerligen obetydlig andel av omsättningen. Vid en i svenska banker år 1916 företagen dylik räkning visade sig, att under de två dagar, räkningen verkställdes, vid rikets samtliga banker checkerna utgjorde i genomsnitt allenast 27 procent av hela omsättningen. Återstoden utgjordes av sedlar, med 38 procent, och postremissväxlar, med 35 procent.

Den här uppvisade proportionen mellan checker och övriga betalningsmedel bestyrker sålunda ytterligare det från den dagliga erfarenheten kända faktum, att checken i Sverige intager en rätt blygsam plats som betalningsmedel, samt att banksedeln allt fortfarande intager en framträdande ställning såsom betalningsmedel. En ändring av betalningsmetoderna i Sverige, innebärande en allmän övergång från banksedel till check som betalningsmedel, torde icke inom överskådlig tid kunna åvägbringas.

Såsom ovan påvisats, har postcheckrörelsen icke heller uppställt en allmännare användning av checkbetalning i egentlig mening såsom sitt förnämsta mål. Det är i främsta rummet genom att öppna möjligheter för verkställande av likvider medelst girosystemet, som postcheckrörelsen i främmande länder kommit att utöva ett så utomordentligt gynnsamt inflytande på den kontanta penningomsättningen.

Ehuru väl erfarenheterna från andra länder naturligen icke utan vidare kunna läggas till grund för bedömandet av det inflytande, postcheckrörelsen på ifrågavarande område skulle kunna utöva i Sverige, torde man dock kunna förutsätta, att postcheckrörelsen jämte de fördelar, densamma erbjuder allmänheten i form av en lätt tillgänglig och enkel anordning för verkställande av likvider, även ur nationalekonomisk synpunkt skall bliva till avsevärd nytta.

I det stora flertalet kulturländer, där behov av en förenkling och demokratisering av betalningsrörelsen varit av nöden, har postcheckrörelse numera införts. Från vissa länder föreligger jämväl förslag att på detta område med svenska postverket etablera ett samarbete, som på andra postala verksamhetsområden nu äger rum mellan länderna.

Tvivelsutan måste det för vårt lands vidkommande anses vara av synnerligen stor betydelse att genom postcheckrörelsens införande även vinna de fördelar, vilka äro förenade med det internationella samarbete, som härutinnan ställts i utsikt. Det torde nämligen vara av största vikt, att vårt land på detta område, liksom på andra ekonomiska och postala fält håller jämna steg med utvecklingen i övriga kulturländer.

Postcheckrörelsen har visat sig fylla ett flertal särskilt beaktansvärda uppgifter:

För *affärslivet* medför densamma i hög grad förenkling och reda i betalningsrörelsen, väsentlig lättnad i bokföringen och förmånen av relativt låga avgifter.

Beträffande *postverket* har postcheckrörelsen visat sig på ett synnerligen lyckligt sätt kunna i stor utsträckning avlösa det mera tung-

hanterliga och omständliga postanvisningsförfarandet, något som vid postanvisningsrörelsens fortgående och allt starkare stegring förr eller senare måste anses synnerligen önskvärt.

Ur *nationalekonomisk synpunkt* må framförallt betonas den kraftiga inbesparing av kontanta penningmedel, postcheckrörelsen visat sig mäktig att genomföra.

Med hänsyn till vad här ovan anförts angående de fördelar, postcheckrörelsen i olika avseenden innebär, hava kommitterade, efter noggrann prövning av samtliga på frågan inverkande omständigheter, funnit sig böra för sin del förorda införande i vårt land av postcheckrörelse.

KAPITEL IV.

Specialmotivering.

Postcheckrörelsen bör, enligt kommitterades uppfattning, i författningshänseende regleras dels av bestämmelser i frågor av grundläggande betydelse, vilka bestämmelser givetvis böra beslutas av Kungl. Maj:t och Riksdagen, och vilka lämpligen böra sammanföras i en Kungl. Förordning angående postcheckrörelse, dels av mera detaljerade bestämmelser angående rörelsen, som av generalpoststyrelsen utfärdas i form av en postcheckstadga. Härförutom bör det självfallet ankomma på generalpoststyrelsen att utfärda de reglementariska föreskrifter, som för den praktiska posttjänsten betingas av denna nya rörelsegren.

Vid övervägande av frågan om de bestämmelser, som böra reglera denna nya rörelsegren, hava kommitterade utgått från den förutsättningen, att, då postcheckrörelsen för att kunna bliva till avsett gagn måste skötas affärsmässigt och i enlighet med de krav på förbättrade anordningar, som otvivelaktigt tid efter annan komma att uppställas på den samma, rörelsen icke från början bör insnöras i alltför betungande detaljbestämmelser, vilka allenast efter tyngande omgång kunna ändras allt efter förhållandenas krav. För att ett gott resultat av rörelsen skall kunna ernås synes det tvärtom angeläget, att bestämmelserna så avfattas, att rörelsen utan svårighet kan snabbt anpassas efter nyinträdande omständigheter.

Angelägenheten härav har jämväl beaktats i andra länder, där postcheckrörelse finnes införd. Där postcheckrörelsens eller postverkets verksamhet över huvud taget regleras av särskild lag, hava endast bestämmelser av särdeles viktig principiell natur intagits i denna lag, varemot övriga bestämmelser utfärdats i administrativ väg.

I anslutning till kommitterades uppfattning i detta avseende har i det till detta utlåtande fogade förslag till Kungl. Förordning inrymts förutom sådana bestämmelser, vilka grundlagsenligt skola av Kungl.

Maj:t och Riksdagen beslutas, allenast de bestämmelser, vilka ansetts vara av grundläggande betydelse för rörelsen. Däremot har i det av kommitterade utarbetade och till generalpoststyrelsen samtidigt härmed överlämnade förslag till postcheckstadga intagits samtliga de bestämmelser, som ansetts böra reglera postverkets och allmänhetens inbördes förhållanden i fråga om postcheckrörelsen. Här nedan skall i sammanhang med motivering till de olika bestämmelserna i förslaget till Kungl. Förordning redogörelse lämnas för kommitterades uppfattning i de stycken, i vilka postcheckstadgan är avsedd att innehålla bestämmelser.

Postcheckkonto skall kunna öppnas för envar, som därom gör framställning, såvida icke uppenbara skäl för avslag av dylik framställning föreligga. För att största möjliga enhetlighet i behandlingen av framställningar om öppnande av postcheckkonton skall kunna vinnas, torde åtminstone vid rörelsens början samtliga dylika framställningar böra prövas av generalpoststyrelsen. Kommitterade hålla dock före, att denna prövning sedermera bör kunna anförtros åt postcheckkontoren.

*Öppnande av
postcheck-
konto.
(K. F. § 2.)*

Postcheckkonto kan öppnas jämväl för s. k. juridiska personer såsom myndigheter, institutioner, bolag, firmor, föreningar, sällskap och andra sammanslutningar. Framställning om öppnande av konto för dylik s. k. juridisk person skall åtföljas av erforderliga behörighetshandlingar, noggrant angivande, bland annat, rätt att teckna firma etc.

För en och samma kontoinnehavare kunna öppnas flera konton. En firma kan sålunda erhålla olika konton för olika grenar av sin verksamhet, ett försäkringsbolag skilda konton för skilda agenturer, avdelningskontor eller dylikt.

På sätt i det föregående omnämnts, torde kontoinnehavarnas betalningsuppdrag komma att till övervägande del ingå postledes. För att möjliggöra en prövning av uppdragsgivarens behörighet att förfoga över kontot skulle postcheckkontoret förvara kontoinnehavarnas namnteckningar. Innan ett till postcheckkontor ingånget uppdrag utföres, jämföres uppdragsgivarens underskrift med den å postcheckkontoret förvarade namnteckningen. Därest vid denna granskning sådan skiljaktighet iakttages, att anledning föreligger till misstanke, att obehörig sökt förfoga över kontot, utföres icke uppdraget, förrän upplysning rörande denna skiljaktighet vunnits, varjämte postcheckkontoret naturligen vidtager de åtgärder, som av förhållandena påkallas.

De namnteckningar, som skola ligga till grund för granskning av uppdragsgivarens underskrift, skola insändas till postcheckkontoret antingen i samband med ansökan om postcheckkonto eller senast, då konto-

Postcheckkommitterade.

innehavaren erhållit underrättelse, att hans framställning om öppnande av sådant bifallits.

Därest kontoinnehavaren vill bemyndiga annan person att underskriva handling, varigenom han förfogar över kontot, skall fullmakt ingivas till postcheckkontoret och åtföljas av den befullmäktigades namnteckning.

Postcheckkontor.

(K. F. § 2.)

Angående det antal postcheckkontor, som enligt kommitterades mening bör inrättas i Sverige, ävensom beträffande de övriga förändringar i postverkets organisation, som av postcheckrörelsen påkallas, få kommitterade hänvisa till nästföljande kapitel.

Postanstalters och lantbrevbärarens medverkan i postcheckrörelsen.

(K. F. § 2.)

Medan det väsentliga och för postcheckrörelsen karakteristiska arbetet — bokföringen — centraliseras till de särskilda för ändamålet inrättade postcheckkontoren, deltaga postanstalterna och i viss utsträckning lantbrevbärarna såsom förmedlare av in- och utbetalningar för rörelsen.

Då det kan förutsättas, att det stora flertalet kontoinnehavare kommer att för sina in- och utbetalningar i rörelsen bliva hänvisade till postanstalternas förmedling och endast ett relativt obetydligt antal kontoinnehavare kan direkt till postcheckkontoret meddela sina uppdrag, bör de lokala postanstalternas befogenhet att emottaga inbetalningar och verkställa utbetalningar vara rätt vidsträckt. Någon begränsning av de belopp, som må till in- eller utbetalning förekomma vid postanstalterna, synes därför böra företagas endast i det fall, att sådan begränsning nödvändiggöres av hänsyn till postanstalternas möjligheter att förfoga över de för utbetalningar erforderliga medel eller, i förekommande fall, till nödig säkerhet i fråga om penningmedlens handhavande.

För inbetalningar, som verkställas vid fast postanstalt, hava kommitterade på grund härav icke för sin del ansett sig böra ifrågasätta något maximibelopp. Det torde härvid böra framhållas, att de inbetalade beloppen icke komma att ligga inne i postanstalternas kassor, vilket givetvis skulle innebära en mycket stor risk och dessutom från den allmänna rörelsen undandraga betydande belopp. På samma sätt som i fråga om de medel, vilka postanstalterna handhava såsom förmedlare av postanvisningsrörelsen och postens övriga rörelsegrenar, skulle de vid postanstalterna för postcheckrörelsen inflytande medel, i den mån de icke behöva tagas i bruk för utbetalningar, insättas i riksbanken å orter, där riksbankskontor finnes att tillgå, samt å andra orter genom

förmedling av annan bank tillföras riksbanken. Vid en mindre postanstalt — poststation — inbetalade belopp skulle, såsom jämväl nu är fallet, insändas till det postkontor, som handhar poststationens redovisning.

De möjligheter, postcheckrörelsen erbjuder kontoinnehavaren att verkställa likvider medelst överföring från eget till fordringsägarens konto, ett betalningssätt, som är det ur alla synpunkter för samtliga vidkommande parter förmånligaste, torde medföra, att åtminstone sedan rörelsen vunnit större anslutning, större likvider mera sällan verkställas genom kontant utbetalning vid postanstalt. Däremot torde kontoinnehavaren själv komma att från sitt konto uttaga rätt avsevärda belopp. Då han låter ingående betalningar gottskrivas sitt postcheckkonto, kommer han naturligen, såsom ock tidigare framhållits, att låta det å postcheckkonto innestående belopp växa till en mera betydande summa, innan han genom uttagning tillgodogör sig de influtna beloppen.

På grund härav bör postanstalternas befogenhet att för postcheckrörelsen verkställa utbetalningar icke så begränsas, att kontoinnehavares rätt att utbekomma sitt tillgodohavande eller del därav trädes för nära. I motsats till vad fallet är i fråga om inbetalningar blir emellertid i fråga om utbetalningar en viss begränsning nödvändig av hänsyn till postanstalternas möjligheter att omedelbart kunna förfoga över de för utbetalningarnas verkställande erforderliga penningar.

Vad postkontoren beträffar hava dessa för närvarande möjlighet att i riksbanken eller å orter, där riksbankskontor icke finnes, i annan bank assignera medel intill ett visst belopp för viss tidsperiod. Poststation erhåller erforderliga medel från sitt överordnade postkontor. Postanstalternas penningförhållanden äro sålunda redan nu ordnade på ett sätt, som utesluter en onödig och skadlig anhopning av kontanter i postanstalternas kassor.

Då särskilt postkontoren sålunda utan större tidsspillan kunna komplettera sina kassaförlag, torde den för postanstalternas utbetalningar erforderliga maximigränsen icke heller ur denna synpunkt behöva alltför snävt tillmätas. Erfarenheten torde jämväl snart ådagalägga, vilka belopp som genom postanstalterna kunna och böra på en gång för postcheckrörelsens räkning utbetalas. För närvarande synes maximibeloppet för varje utbetalning genom postanstalt böra fixeras till 5,000 kronor.

Enligt det här framlagda förslaget skulle sålunda även mindre postanstalter understundom komma att handhava rätt avsevärda belopp. Det skulle då kunna befaras, att såväl postverket som vederbörande postanstalters föreståndare härigenom skulle tillskyndas en mera avsevärd

risk. I detta avseende skulle sålunda kunna framhållas att man beträffande postanvisningarna genom fastställande av ett förhållandevis så lågt maximibelopp som 1,000 kronor velat begränsa ifrågavarande risk.

Då emellertid för den, som önskar avsända större belopp medelst postanvisning, möjlighet alltid finnes att utfärda flera postanvisningar å högsta medgiva belopp, kunna, trots förenämnda bestämmelse om postanvisnings maximibelopp, redan nu avsevärda belopp förekomma till utbetalning eller bliva inbetalade även vid mindre postanstalter. Härtill kommer, att i assurerade brev obegränsade belopp kunna försändas även till och från mindre postanstalter.

De in- och utbetalningar, som kunna förekomma vid postanstalterna i och för postcheckrörelsen, torde, vad beträffar de mindre postanstalterna, i regel icke komma att lyda å större belopp. Om sådant undantagsvis skulle förekomma, torde detta icke behöva påkalla särskilda inskränkande bestämmelser, vilka sannolikt endast skulle åsamka vederbörande större besvär med att utställa flera handlingar å det maximibelopp, som kunde bliva fastställt.

Därest emellertid erfarenheten skulle visa, att inskränkande bestämmelser i något avseende skulle vara erforderliga, torde generalpoststyrelsen icke underlåta att vidtaga de åtgärder, som av förhållandena påkallas.

Vad åter angår in- och utbetalningar genom lantbrevbärare, torde snävare gränser böra uppdragas. Då lantbrevbärarna ofta hava att färdas genom föga behodda och jämförelsevis osäkra bygder, kan det såväl för dem själva som för postverket vara förenat med fara, att större belopp i kontanta penningar av dem handhavas. I fråga om postanvisningsrörelsen är lantbrevbärares befogenhet nu i regel begränsad till emottagande av postanvisningar, som lyda å högst 500 kronor samt utbetalning av postanvisningar å högst 100 kronor, en begränsning, som åtminstone tills vidare torde vara lämplig jämväl för in- och utbetalningar i postcheckrörelsen.

Grundplåt.
(K. F. § 3.

Kontoinnehavares rätt att förfoga över sitt tillgodohavande är alltid begränsad till det å hans konto inestående tillgodohavande. Någon som helst förm av kreditgivning från postverkets sida får sålunda icke under några förhållanden förekomma. Då, såsom här ovan framhållits, i samtliga utländska postchecksystem en bestämmelse om en viss grundplåt eller garantisumma förekommer, innebär icke detta, att postcheckrörelsen genom fordran på en garantisumma skulle skydda sig för möjligen uppkommande förluster genom sådan kreditgivning. Att

så icke är förhållandet torde jämväl framgå av det obetydliga belopp, vartill denna garantisumma i regel är fastställd.

Det ligger uppenbarligen i postcheckrörelsens intresse att vinna största möjliga antal deltagare. Däremot ligger det ingalunda i rörelsens intresse att till rörelsen ansluta sig personer, som icke hava för avsikt att begagna sig av sitt konto. Därest deltagande i rörelsen skulle utan vidare stå öppet för vem som helst, skulle möjligen en del personer av mindre befogad anledning låta åt sig öppna ett postcheckkonto. Varje ny kontoinnehavare medför därjämte en viss utgift för rörelsen. Varje kontoinnehavare erhåller sålunda i viss utsträckning gratis de blanketter — av vilka en del komma att i förväg åtryckas hans kontonummer och namn — han för olika transaktioner i rörelsen behöver.

Grundplåten eller garantisumman har sålunda även som syfte att från rörelsen utestänga icke önskvärda element. För detta ändamål är givetvis icke något högre belopp erforderligt. Kommitterade finna för sin del ett belopp av 25 kronor vara lämpligt. Grundplåten bör inbetalas snarast möjligt efter det kontoinnehavaren erhållit under rättelse, att hans framställning om postcheckkonto bifallits. Om inbetalning av grundplåten icke verkställles inom en månad, sedan dylik underrättelse ingått, anses framställningen om öppnande av konto hava återtagits. Grundplåtens belopp skall alltid innestå å kontot, och återbetalas detsamma till vederbörande först då kontot upphör.

Förfaringssättet vid verkställande av inbetalningar torde böra göras i stort sett likartat med det vid inbetalning av en postanvisning nu tillämpade och sålunda verkställas medelst en anvisning eller inbetalningskort, som denna anvisning lämpligen bör benämnas. Inbetalning å postcheckkonto skall kunna verkställas såväl av kontoinnehavaren själv som av vem som helst annan vid såväl postcheckkontor som postanstalt och — i ovan antydd utsträckning — till lantbrevbärare.

För vinnande av största möjliga enhetlighet vid behandling å postcheckkontor av samtliga inbetalningar bör även kontoinnehavaren själv verkställa inbetalningar å eget konto medelst inbetalningskort, jämväl då inbetalningen verkställles vid det postcheckkontor, där hans konto föres.

Blanketter till inbetalningskort tillhandahållas å postcheckkontoren samt å postanstalterna. Någon avgift för dessa blanketter torde icke böra upptagas, åtminstone icke då de rekvireras i mindre antal och det kan förutsättas, att de komma att användas för avsett ändamål. För att förebygga missbruk och slöseri med blanketterna torde det bli va

*Inbetalnings-
garns verk-
ställande.*

(K. F. § 4.)

nödvändigt att, då större antal blanketter rekvireras, för blanketterna utkräva betalning på samma sätt som nu sker beträffande postanvisnings- och vissa andra postverkets blanketter.

I vissa främmande länder erlägges betalning för de blanketter, som av postverket tillhandahållas allmänheten, och i enlighet därmed jämväl för blanketter, som äro avsedda att användas i postcheckrörelsen. Med nyss angivna begränsning erhåller i Sverige allmänheten postverkets blanketter avgiftsfritt. Kommitterade hava ansett, att även de blanketter, som äro avsedda att användas i postcheckrörelsen, i allmänhet böra i enahanda utsträckning tillhandahållas såväl kontoinnehavare som andra utan avgift.

Da det för personer och firmor med större betalningsrörelse kan vara önskvärt att förse inbetalningskortet med tryckt text, böra på enskild väg anskaffade blanketter till dylika få användas, dock under förutsättning att de i allt väsentligt överensstämma med de blanketter, som av postverket för ändamålet tillhandahållas.

Inbetalningskort skall vid inlämnandet vara frankerat till belopp motsvarande inbetalningsavgiften. Å verkställd inbetalning erhåller inbetalaren utan avgift inlämningsbevis.

Telegrafisk inbetalning.

Då det understundom kan vara av vikt att å postanstalt inbetalt belopp tillföres betalningsmottagarens konto skyndsammare än inbetalningskortets försändande med post medgiver, bör den postanstalt, där belopp inbetalas, kunna telegrafiskt anmoda postcheckkontoret att omedelbart gottskriva beloppet å angivet konto. Dylik telegrafisk inbetalning kan emellertid icke ske vid annan postanstalt än sådan, som äger tillgång till telegrafstation. Rätt att emottaga dylika telegrafiska inbetalningar torde därför lämpligen böra förbehållas sådana postanstalter, som deltaga i utväxlingen av telegrampostanvisningar.

På sätt här ovan omnämnts, hava kommitterade icke ansett det vara nödvändigt att för inbetalning i allmänhet visst maximibelopp fastställas. Med hänsyn till den större risk, som den telegrafiska inbetalningen kan medföra, synes emellertid beloppet för sådan inbetalning böra begränsas, och torde ett belopp av 3,000 kronor i detta fall vara en lämplig gräns.

Andra sätt att verkställa inbetalningar.

Det här ovan skisserade förfaringssätt för verkställande av inbetalningar, som av kommitterade befunnits lämpligt för postcheckrörelsen i Sverige vid direkta kontanta inbetalningar å konto, och som i huvudsak överensstämmer med det i främmande länder på detta område till-

lämpade system, utesluter givetvis icke inbetalningars verkställande även på annat sätt.

För en icke kontoinnehavare, som har att till en innehavare av postcheckkonto verkställa en likvid och ämnar fullgöra densamma genom posten, är inbetalning medelst inbetalningskort å fordringsägarens konto den lämpligaste formen och är vid jämförelse med andra förfaringssätt därjämte, med här nedan föreslagna avgifter, den billigaste. Men även då fordringsägaren har konto och betalningen sålunda skulle kunna fullgöras genom inbetalningskort, torde det ofta förekomma, att gäldenären icke har kännedom om denna möjlighet att verkställa betalningen och av denna eller annan anledning fullgör likviden genom postanvisning. På liknande sätt kunna även till personer eller firmor med postcheckkonto inkomma sådana särskilda anvisningar, som avse utlösta postförskott och inkasseringshandlingar. För att befrias från besväret att utkvittera dylika anvisningar av ena eller andra slaget och eventuellt från postanstalt avhämta de belopp, varå de lyda, kan kontoinnehavaren efter begäran en gång för alla få så ordnat, att dylika anvisningar skola gottskrivas hans postcheckkonto. Där så skett, tillställs kontoinnehavaren de till anvisningarna hörande kuponger, varemot beloppen insättas på hans konto.

I sammanhang med redogörelse för de olika sätt att förfoga över sitt tillgodohavande, som stå kontoinnehavaren till buds, kommer här nedan att omnämnas en särskild typ av postcheck för de uttagningar från kontot, som kontoinnehavaren verkställer vid postcheckkontor.

Förutom genom de härför särskilt avsedda inbetalningskorterna kunna sålunda inbetalningar å postcheckkonto verkställas med nyssnämnda anvisningar samt jämväl med av annan kontoinnehavare utställd postcheck.

Kontoinnehavare skall, enligt föreliggande förslag, meddela postcheckkontoret sina betalningsuppdrag genom en särskild handling, postcheck.

Postchecken.
(K. F. § 5.)

Betalningsuppdragen kunna avse överföring av belopp till annat konto (girering) eller utbetalning av belopp genom postanstalt. Dessutom kan postcheck av kontoinnehavare användas för uttagning vid eget postcheckkontor.

Då postchecken sålunda skall kunna användas för trenue sinsemellan rätt olika transaktioner, bör postchecken, för att största enkelhet och reda vid dess behandling skall kunna ernås, enligt kommitterades mening givas en i viss mån olika uppställning allt efter beskaffen-

heten av det uppdrag, som genom densamma meddelas, och i enlighet härmed benämnas *girocheck*, då den innehåller uppdrag att till annat konto överföra belopp, *namncheck*, då uppdraget avser utbetalning av belopp genom postanstalt samt *kassacheck*, då belopp är avsett att lyftas vid postcheckkontor.

Blanketter till postchecker skola av postverket tillhandahållas kontoinnehavaren kostnadsfritt. Även för att underlätta arbetet med postcheckernas behandling vid postcheckkontor skola blanketterna, innan de utlämnas till kontoinnehavaren, åtryckas dennes namn och kontonummer. Andra blanketter än de av postverket för ändamålet tillhandahållna kunna av praktiska skäl icke få användas.

Utställda giro- och namnchecker böra insändas till det postcheckkontor, å vilket de äro dragna. Ur kontrollsynpunkt är det för postcheckkontoret av vikt, att utställda postchecker så vitt möjligt inkomma i nummerföljd, och är det därför önskvärt, att checkerna insändas omedelbart efter utställandet. Med hänsyn till de långa avstånden i vårt land och postcheckkontorens åtminstone från början ringa antal hava kommitterade ansett, att den tid, inom vilken postcheck skall hava inkommit till postcheckkontor, bör fastställas till tio dagar efter den dag, då den utställts. Därest postcheck inkommer senare, bör givetvis icke detta förhållande i och för sig medföra, att det genom postchecken meddelade uppdrag icke utföres. Det torde böra ankomma på postcheckkontorets prövning i varje särskilt fall, hurvida dylikt för sent inkommet uppdrag skall utföras.

Ehuruval ordet check ingår i benämningen på den handling, genom vilken en kontoinnehavare förfogar över sitt å postcheckkonto inestående tillgodohavande, kommer, såsom här ovan framhållits, postchecken att i regel användas för andra ändamål än den vanliga checken. Postcheckens huvudsakliga uppgift är sålunda att meddela postcheckkontoret uppdrag att verkställa girering eller utbetalning genom postanstalt. I denna sin användning kommer postchecken icke att överlämnas till betalningsmottagaren, utan av utställaren direkt insändas till postcheckkontoret, vilket ombesörjer uppdragets utförande. Då checken har formen av kassacheck låter det visserligen tänka sig, att utställaren icke själv vid postcheckkontoret lyfter beloppet, utan åt annan uppdrager att förfoga över detsamma, i vilket fall kassachecken sålunda kan anses vara överlämnad som betalningsmedel. Men då någon betalningsmottagare icke anges på kassachecken, så skiljer sig postchecken även härvidlag från den vanliga bankchecken, vartill kommer, att någon möjlighet icke

föreligger att genom endossering överlåta kassachecken, vilken i stället sålunda endast får karaktären av ett rent så kallat innehavarepapper.

Då sålunda postchecken icke kan i samma mening som den allmänna checken användas som direkt betalningsmedel och icke genom endossering överlåtas, kan det vid det allmänna checkförfarandet uppstående rättsförhållandet mellan utställaren och senare innehavare av check icke ifrågakomma vid användandet av postcheck. I följd härav torde icke heller den lag, som reglerar det allmänna checkförfarandet — checklagen — böra hava tillämpning på postchecken, utan bör i postcheckrörelsen rättsförhållandet mellan samtliga olika parter regleras efter gällande allmänna civilrättsliga grunder, oberoende av checklagens bestämmelser.

Beträffande förfaringssättet för verkställande av de transaktioner, för vilka postchecken sålunda är avsedd, hava kommitterade tänkt sig detsamma anordnat på i huvudsak följande sätt.

Då kontoinnehavaren vill från eget till annans konto överföra ett belopp, har han att ifylla och till postcheckkontoret insända den för sådant ändamål avsedda girochecken. Vid denna är fogad en kupong, å vilken han kan skriva meddelande till betalningsmottagaren, till vilken kupongen översändes, sedan beloppet gottskrivits vederbörligt konto.

Girocheck.

Vid utställandet av girocheck kan kontoinnehavaren begära, att postcheckkontoret, sedan beloppet debiterats hans konto, genom telegram underrättar betalningsmottagaren härom. Härigenom beredes denne tillfälle att disponera över det å hans konto gottskrivna beloppet tidigare än eljest skulle vara fallet. De för dylikt telegram utgående avgifter debiteras utställarens konto.

Kontoinnehavaren kan med en och samma girocheck föranstalta en girering av belopp till flera konton. För sådant ändamål upprättar han en särskild förteckning å samtliga de konton, till vilka girering skall ske, och anger å densamma de belopp, som skola gottskrivas varje särskilt konto. Å det sammanlagda beloppet utskrives en girocheck, vilken jämte nämnda förteckning insändes till postcheckkontoret.

Då girochecken i sistnämnda fall kommer att ligga till grund endast för beloppets debitering å kontoinnehavarens konto, kan girocheckens kupong icke i detta fall användas för meddelanden till betalningsmottagaren. Kontoinnehavaren beredes i stället möjlighet att för ändamålet medsända lösa kuponger, vilka tillställas betalningsmottagarna från vederbörande postcheckkontor.

Enär vid girering ingen som helst kontant penningtransaktion förekommer, i det att betalningen verkställles genom en enkel bokföringsåtgärd, torde det icke vara erforderligt att fastställa något belopp, varå dylikt uppdrag högst må lyda. Någon maximigräns förekommer icke heller i detta avseende i de utländska postchecksystemen.

*Telegrafisk
girering.*

Enligt nu angivet förfaringssätt vid verkställande av girering skall sålunda det postcheckkontor, som för utställarens konto, debitera utställarens konto det belopp, varå uppdraget lyder. Därefter krediteras omedelbart emottagarens konto samma belopp, i det fall att denne senares konto föres vid samma postcheckkontor.

Om däremot betalningsmottagarens konto föres vid annat postcheckkontor, översändes giropuppdraget till detta postcheckkontor för kreditering. Om större skyndsamhet är av nöden, kan utställaren då begära, att giropuppdraget telegrafiskt översändes från det förra till det senare postcheckkontoret, och har han i sådant fall att vidkännas de härav uppkommande kostnader. På utställarens begäran kan även i detta fall betalningsmottagaren erhålla telegrafisk underrättelse om gireringen.

Vid dylik telegrafisk girering torde av säkerhetshänsyn icke obegränsade belopp böra förekomma, utan torde maximigränsen för telegrafisk girering liksom vid telegrafisk inbetalning lämpligen kunna sättas vid 3,000 kronor.

Namncheck.

För utbetalning av belopp genom postanstalt förfogar kontoinnehavaren över sitt tillgodohavande medelst namncheck. Denna torde av praktiska skäl böra anordnas så, att den kan ligga till grund såväl för beloppets debitering å utställarens konto som för den därpå följande utbetalningen vid betalningsmottagarens postanstalt. Å namnchecken skall kontoinnehavaren därför ange det belopp, som skall betalas samt betalningsmottagarens namn och postadress. Den ifyllda och underskrifna namnchecken insändes därefter till postcheckkontoret, vilket debiterar utställarens konto det å namnchecken angivna beloppet och därefter vidareänder densamma i form av en anvisning — utbetalningskort — till adresspostanstalten. Vid namnchecken är liksom vid girochecken fogad en kupong, vilken kan av betalaren användas för meddelanden till betalningsmottagaren. Vid beloppets utkvitterande har denne senare att fränskilja och behålla kupongen.

Kontoinnehavare, som bor å annan ort än den, där hans postcheckkontor är beläget, har att för egna uttagningar använda sig av namncheck. Han har att för sådant ändamål å namnchecken såsom betalningsmottagare ange sig själv jämte sin postadress.

Då kontoinnehavaren har att samtidigt verkställa flera likvider, kan han med en och samma postcheck debitera sitt konto det sammanlagda belopp, som skall utbetalas. Då namnchecken i dylikt fall icke kan ligga till grund jämväl för de utbetalningar, som skola verkställas, har kontoinnehavaren att till postcheckkontoret medsända särskilda för de olika betalningsmottagarna avsedda *utbetalningskort*, vartill blanketter tillhandahållas honom av postverket. Å vid utbetalningskortet fogad kupong kan han skriva meddelanden till betalningsmottagaren. Samtliga utbetalningskort böra, i förekommande fall, då de inkomma till postcheckkontoret vara uppförda å särskild förteckning, vars slutsumma skall överensstämma med namncheckens belopp.

Efter ankomsten från postcheckkontoret till vederbörande adresspostanstalt behandlas utbetalningskortet på i stort sett enahanda sätt som en vanlig postanvisning.

Å de orter, där utbetalning av postanvisningsmedel äger rum genom brevbärare, skulle sålunda på enahanda sätt utbetalas belopp, varå utbetalningskort lyder. I det fall att detta belopp överstiger det för postanvisning fastställda maximibelopp — 1,000 kronor — torde detsamma emellertid böra avhämtas å adresspostanstalten.

Då till utbetalning kunna förekomma rätt avsevärda belopp, torde det bli nödvändigt att, såsom sker i fråga om ankommande postanvisningar och värdeförsändelser, uppställa jämförelsevis stränga fordringar på legitimation vid utbetalningens verkställande.

Giltighetstiden för utbetalningskort torde lämpligen fastställas till samma tid, som gäller för postanvisning, d. v. s. 30 dagar, i fråga om utbetalningskort räknat från den dag, då detsamma blivit bokfört vid postcheckkontor.

Kontoinnehavare skall även, enligt kommitterades förslag, äga möjlighet att från sitt konto få belopp utbetalt genom postanstalt i utlandet. Namncheckens belopp översändes i sådant fall från postcheckkontoret genom postanvisning eller i förekommande fall i assurerat brev, varvid de avgifter, som därmed äro förenade, skola gäldas av kontoinnehavaren själv, i förekommande fall genom debitering å hans konto. I och med den svenska postcheckrörelsens eventuella anslutning till internationell postcheckrörelse komma givetvis andra och förmånligare anordningar än de nu berörda att träffas i fråga om likvider i postcheckrörelsen till och från utlandet.

Liksom inbetalning och girering är även utbetalning av belopp genom postanstalt avsedd att kunna verkställas på telegrafisk väg. An-

*Telegrafisk
utbetalning.*

hållan om telegrafisk utbetalning har kontoinnehavaren att teckna å namnchecken. Möjligheten att verkställa telegrafisk utbetalning är självfallet beroende av, huruvida adresspostanstalten har tillgång till telegrafstation eller icke. På grund härav torde telegrafisk utbetalning av belopp från postcheckkonto kunna förekomma endast vid de postanstalter, som delta i utväxlingen av telegrampostanvisningar. Högsta beloppet för telegrafisk utbetalning har av säkerhetshänsyn ansetts böra sättas till 3,000 kronor.

Debiteringsbesked.

Då värdeförsändelse eller postanvisning avlämnas till posten för befordran, erhåller avsändaren ett inlämningsbevis, innehållande ett erkännande från postverkets sida, att försändelsen emottagits. Från den tidpunkt, då inlämningsbeviset utfärdats, intill den, då postverket erhållit kvitto från adressaten angående emottagandet, är postverket ansvarsskyldigt för försändelsen. Vid eventuell reklamation har avsändaren att förete inlämningsbevis för att styrka, att försändelsen avlämnats till postbefordran.

Beträffande transaktionerna i postcheckrörelsen erhåller kontoinnehavaren, så ofta hans å postcheckkonto innestående tillgodohavande undergår förändring, underrättelse härom från postcheckkontoret, varigenom eventuell reklamation kan omedelbart företagas, därest förhållandena skulle giva anledning därtill. Ur denna synpunkt är det sålunda icke erforderligt, att kontoinnehavaren rörande insända betalningsuppdrag erhåller något slags motsvarighet till det bevis, som postverket meddelar å inlämnade värdeförsändelser och postanvisningar. Då det emellertid för kontoinnehavaren i och för hans egen bokföring kan vara av vikt att äga ett specificerat besked angående ett inlämnat betalningsuppdrag, bör sådant besked — debiteringsbesked — på anfordran meddelas av postcheckkontoret. Blankett till dylikt besked skall ifyllas av kontoinnehavaren och insändas jämte den handling — girocheck eller namncheck — detsamma avser. Efter beloppets debitering å vederbörligt konto återställes beskedet till kontoinnehavaren försett med postcheckkontorets intyg om vidtagen åtgärd. Då betalningsuppdraget avser flera betalningar, kan dylikt besked erhållas å den här ovan nämnda förteckning, vilken i så fall skall åtfölja giro- respektive namnchecken, och vilken för detta ändamål till postcheckkontoret insändes i två exemplar.

Kassacheck.

Under det att kontoinnehavare boende å annan ort än den, där hans postcheckkontor är beläget, erhåller det belopp, som han för egen räkning uttager från sitt konto, genom förmedling av postanstalt, torde

den kontoinnehavare, som bor å ort med postcheckkontor, komma att i regel verkställa uttagningar direkt vid postcheckkontoret. För sådan direkt uttagning skulle användas kassacheck, vilken, såsom förut berörts, erhåller karaktär av ett rent innehavarepapper. Å kassacheck skulle således icke betalningsmottagares namn angivas, utan postcheckkontoret skulle utbetala beloppet till den, som uppvisade kassachecken för inlösen, utan att ingå i närmare prövning av dennes behörighet att utbekomma beloppet.

Vid behandling av frågan om förfaringssättet vid kontoinnehavares egna uttagningar vid postcheckkontor — en fråga, som givetvis är av mycket stor betydelse såväl för kontoinnehavaren som för postverket — hava kommitterade jämväl övervägt ett förslag om tillämpning av i huvudsak samma princip, som ligger till grund för utbetalning av belopp genom postanstalt. I enlighet med detta förslag skulle kontoinnehavaren vid egna uttagningar avgiva kvitto å beloppet samt, då belopp avhämtades av annan än kontoinnehavaren, sådant kvitto avgivas av dennes befullmäktigade ombud eller den som av kontoinnehavaren erhållit checken i likvid. Genom fordran på avgivande av kvitto skulle postverket naturligen ikläda sig ansvarighet för beloppets utbetalning till kontoinnehavaren eller den, som erhållit kontoinnehavarens rätt att uppbära beloppet. En sådan ansvarighet ikläder sig postverket visserligen vid utlämning av värdeförsändelser och utbetalning av postanvisningsbelopp. Möjligheterna att utöva kontroll däröver, att obehörig icke kommer i besittning av värdeförsändelse eller penningar, äro emellertid i dessa fall helt olika.

Då exempelvis en värdeförsändelse ankommer till en postanstalt, underrättas adressaten genom avis om försändelsens ankomst, där icke, såsom förhållandet är i vissa städer, försändelsen beställes genom brevbärare. Då adressaten efter avgivande av kvitto å avisen gör anspråk på att utbekomma försändelsen, ligger redan i själva innehavet av denna avis en viss säkerhet för att den, som företer densamma vid adresspostanstalten, jämväl är berättigad att utbekomma försändelsen. Därest adressaten icke är känd å postanstalten eller, då han avhämtar försändelser genom ombud, erfordras emellertid dessutom vittnesintyg eller annan legitimation. Postanstalten kan härigenom i regel förvissa sig om att försändelsen kommer rätt person till handa. Då värdeförsändelse av brevbärare beställes i adressatens bostad, förekommer det självfallet ytterst sällan, att försändelse utlämnas till obehörig. Vid utlämning från postanstalt av värdeförsändelse eller postanvisningsbelopp kan postverkets krav på säkerhet sålunda jämförelsevis lätt tillgodoses.

I fråga om uttagningar av belopp vid postcheckkontor skulle de fordringar, som postverket måste gentemot kontoinnehavaren uppställa angående legitimation, icke utan största svårighet kunna uppfyllas. Medan varje postanstalt har att betjäna ett relativt obetydligt område, varigenom en rätt god kännedom kan av postanstalten förvärfvas angående korrespondenterna, skulle det område, varje postcheckkontor hade att betjäna, bliva betydligt större — så torde exempelvis Stockholm icke under överskådlig tid komma att erhålla mera än ett postcheckkontor — varigenom en närmare kännedom om kontoinnehavarna och deras ombud för postcheckkontoret försvårades, särskilt som det väl låter tänka sig, att även å andra orter boende kontoinnehavare understundom skulle direkt hänvända sig till postcheckkontoret för att uttaga medel, som där innestå.

Därest de av postverket uppställda fordringarna på legitimation till synes vore uppfyllda, men det därefter konstaterades, att utbetalning verkställdes till obehörig, vore postverket självfallet ansvarsskyldigt gentemot kontoinnehavaren för den felaktigt verkställda utbetalningen. Ett dylikt ansvar torde postverket icke böra eller kunna ikläda sig.

Icke heller för kontoinnehavaren skulle det nu nämnda förfaringsättet vara tillfredsställande. För kontoinnehavaren är det av största vikt att kunna utfå belopp skyndsamt och utan onödig omgång. Han skulle också säkerligen anse sig mindre väl betjänad av en anordning, som tvingade honom att för varje uttagning förete vittnesintyg eller annan legitimation för att styrka hans identitet, särskilt som någon sådan fordran icke torde uppställas beträffande hans mellanhavande med den bank, där han tilläventyrs hade checkräkning.

Det av kommitterade föreslagna sättet för kontoinnehavarens uttagningar vid postcheckkontor påkallar emellertid från hans sida försiktighet vid kassacheckens användning. I sitt eget intresse har han att övervaka, att ingen obehörig beredes möjlighet att förfoga över en av honom utställd kassacheck eller innehåvda checkblanketter. Ange-lägenheten härav bör naturligen på lämpligt sätt inskräpas.

Kommitterade hava sålunda kommit till den uppfattningen, att, då kassacheck företes vid postcheckkontor, densamma bör infrias utan prövning av innehavarens behörighet att uppbära beloppet, och att uttrycklig bestämmelse härom bör intagas i postcheckstadgan. Trots denna bestämmelse, genom vilken postverket sålunda indirekt fransäger sig ausvaret för eventuell utbetalning till obehörig, kommer det självfallet att ligga i postcheckkontorets intresse att i all den mån så är möjligt övervaka, att utbetalning till obehörig icke kommer att verkställas.

Det här föreslagna förfaringssättet står i överensstämmelse med det, som i detta avseende tillämpas i Österrike, Schweiz och Tyskland. Enligt vad kommitterade inhämtat, har detsamma i dessa länder varit till fördel för såväl postcheckrörelsen som för kontoinnehavarna.

I fråga om det belopp, som må med en och samma kassacheck uttagas vid postcheckkontor, hava kommitterade ansett, att detsamma åtminstone tills vidare bör begränsas till 10,000 kronor, ett belopp, som under normala kursförhållanden väsentligen understiger det, som i nyssnämnda länder utbetalas på motsvarande handling. I Österrike är sålunda detta belopp 20,000 Kronen, i Schweiz obegränsat och i Tyskland 20,000 Mark. I Danmark skall å en med den svenska kassachecken likartad handling kunna utbetalas belopp upp till 20,000 kronor.

I främmande länder har, på sätt förut ommämnts, den förbättring och förenkling av betalningsrörelsen, som postcheckrörelsen medfört, ävensom de allmänt ekonomiska fördelar, som genom densamma åvägbringats, ansetts vara av så avsevärd betydelse för det allmänna, att det icke ansetts nödvändigt att söka av postcheckrörelsen ernå en direkt ekonomisk vinst för staten. I enlighet med denna synpunkt hava avgifterna i regel blivit så tillmätta, att desamma jämte den övriga inkomst, som kan av rörelsen utvinnas, motsvarat de med rörelsen för-
enade omkostnader.

Avgifterna.
(K. F. § 6.)

Vid övervägande av frågan, vilka avgifter som i Sverige böra utgå för olika transaktioner i postcheckrörelsen, hava kommitterade jämväl förutsatt, att inkomsterna för rörelsen skola täcka utgifterna, men att, då vare sig de förra eller de senare självfallet icke låta sig exakt i förväg fastställa, vid uppgörande av en approximativ inkomst- och utgiftsberäkning för rörelsen en viss säkerhetsmarginal bör beräknas.

Såväl inkomster som utgifter äro i första hand beroende av antalet kontoinnehavare samt antalet postcheckkontor. Med stöd av erfarenheterna från utländska postchecksystem och med hänsyn till de speciellt svenska förhållanden, som härvid böra tagas i beräkning, torde det kunna antagas, att antalet kontoinnehavare rätt snart efter rörelsens införande kommer att uppgå till omkring 5,000, ett antal som även tagits såsom utgångspunkt för i detta avseende verkställda beräkningar. Enligt den i nästföljande kapitel framlagda organisationsplan skulle under rörelsens första verksamhetsår fyra postcheckkontor vara inrättade. Med sålunda beräknat antal kontoinnehavare och föreslaget antal postcheckkontor skulle utgifterna för rörelsen — avlöningar till personal, lokalhyror, beräknad årskostnad för erforderliga möbler och inventarier, blankettryck m. m. — uppgå till ett årligt belopp av omkring 565,000

kronor. Härvid torde emellertid böra framhållas, att vid jämförelse med inkomsterna den årliga utgiftssumman för rörelsen kan förutsättas bliva förhållandevis väsentligt lägre, sedan rörelsen vunnit större anslutning, än vad fallet är under rörelsens första verksamhetsår.

På sätt i nästföregående kapitel omnämnts har man i vissa främmande länder — Österrike, Schweiz och Tyskland — utgått från två olika inkomstkällor, *dels* avgifter, *dels* räntor å sådana i postcheckrörelsen inestående medel, som kunna placeras räntebärande. Genom att i den utsträckning så är möjligt göra ifrågavarande medel räntebärande, hava avgifterna kunnat sättas förhållandevis lågt, vilket varit till stor fördel såväl för allmänheten som ock för postverket.

Vid sina beräkningar av inkomster för rörelsen hava kommitterade utgått från enahanda förutsättning. Med stöd av erfarenheterna från nämnda länder i avseende å antalet postcheckkonton och omfattningen av å dessa konton mera stadigvarande inestående medel har beräknats att, redan under rörelsens tidigare skede, ett belopp av 10 miljoner kronor skulle kunna placeras på sådant sätt att de avkasta ränta. Denna ränta har, efter avdrag av den räntegottgörelse, som enligt kommitterades förslag skulle under vissa förutsättningar utgå till kontoinnehavare, beräknats uppgå till ett årligt belopp av 250,000 kronor. Med avgifter skulle sålunda i första hand täckas skillnaden mellan den beräknade utgiftssumman och sistnämnda belopp eller 315,000 kronor, varjämte avgifterna skulle giva den säkerhetsmarginal, som ansetts önskvärd.

Med den i förslaget till Kungl. Förordning ifrågasatta avgiftsskalan och med det antal transaktioner på varje konto, som kommitterade ansett sig kunna förutsätta, skulle inkomsten av avgifter belöpa sig till 408,000 kronor. En vinst å rörelsen av 93,000 kronor skulle därvid erhållas, då dock ej hänsyn tagits till visst å postanstalterna utfört arbete i postcheckrörelsen.

Därest postcheckrörelsen skall vinna önskad användning vid verkställandet av likvider, är det önskvärt, att avgifterna hållas så låga som det med hänsyn till rörelsens bärighet är möjligt. De avgifter, som skola gäldas direkt av allmänheten — inbetalningsavgifterna — böra därjämte vara i möjligaste mån enkla med hänsyn till beräkningssättet. I enlighet härmed hava kommitterade föreslagit avgifterna till väsentligt lägre belopp än postanvisningsavgifterna samt i fråga om inbetalningsavgiften förutsatt allenast två olika avgiftsbelopp, varvid gränsen mellan dessa belopp med hänsyn även till postanvisningsavgifterna blivit satt vid 50 kronor. I stort sett har här tillämpats samma princip som ligger till grund för motsvarande avgifter i tyska postcheckrörelsen. En med den tyska likartad avgiftsskala är ock avsedd att tillämpas i Danmark.

Avgifter för in- och utbetalningar.

Inbetalningar:

Belopp i resp. länders myntslag (Kronen, Rmk etc.)	Österrike Heller	Tyskland Pfennig	Schweiz Rappen	Danmark Öre	Frankrike Centimes		Sverige Öre
					Kointinne- havarens inbetalning	Annans inbetalning	
5	4	5	5	5	10	10	10
10	4	5	5	5	10	15	10
20	4	5	5	5	10	25	10
50	4	10	10	10	10	35	10
100	4	10	10	10	10	60	20
300	4	10	20	10	10	85	20
500	4	10	30	10	10	110	20
1,000	4	10	55	10	10	145	20
2,000	4	10	105	10	10	195	20
3,000	4	10	155	10	10	245	20
4,000	4	10	205	10	10	295	20
5,000	4	10	255	10	10	345	20
10,000	4	10	505	10	10	595	20
Om inbetalningskortets kupong användes för skriftligt meddelande, tillkommer 5 Heller.							

Utbetalningar:

Belopp i resp. länders myntslag (Kronen, Rmk etc.)	Österrike Heller	Tyskland Pfennig	Schweiz Rappen		Danmark Öre		Frankrike Centimes		Sverige Öre
			Vid post check- kontor	Genom postan- stalt	Vid giro- kontoret	Genom postan- stalt	Till kon- toinne- havaren	Till annan	
5	5	6	5	15	6	11	10	10	7
10	5	6	5	15	6	11	10	15	7
20	5	6	5	15	6	11	10	25	7
50	6	6	5	15	6	11	10	35	7
100	7	6	5	15	6	11	10	60	7
300	12	8	10	20	8	13	10	85	11
500	17	10	10	20	10	15	10	110	15
1,000	29	15	10	20	15	20	10	145	25
2,000	54	25	15	25	25	30	10	195	45
3,000	79	35	20	30	35	40	10	245	65
4,000	104	45	25	35	45	50	10	295	85
5,000	129	55	30	40	55	60	10	345	105
10,000	204	105	55	65	105	110	10	595	205

Å de på föregående sida intagna tabeller angivas avgifterna för in- och utbetalningar i postcheckrörelsen i vissa främmande länder för vissa belopp i respektive länders myntslag. I fråga om inbetalningsavgifterna framgår, att de av kommittén ifrågasatta äro högre än de, som utgå i de länder, vilka tillämpat systemet med allenast två avgiftsbelopp. Kommittéerade hava emellertid funnit det lämpligt, att avgifterna icke från rörelsens början fastställas till så låga belopp, att en höjning möjligen inom en snar framtid påkallas av hänsyn till rörelsens ekonomiska resultat.

Avgifterna för utbetalningar hava kommittéerade ansett böra ställas i förhållande till storleken av det belopp, som skall utbetalas. Dessa avgifter hava i enlighet härmed föreslagits att utgå med — förutom en fast grundavgift för varje utbetalning — en tilläggsavgift för varje påbörjat hundratal kronor av det belopp, som skall utbetalas. En likartad beräkningsgrund tillämpas i Österrike och Tyskland samt avses för Danmark. Jämväl i Schweiz utgå avgifterna efter i huvudsak samma grunder, ehuru avgifterna för utbetalningar i detta land äro väsentligt lägre än de som utgå i andra länder, under det att inbetalningsavgifterna äro anmärkningsvärt höga. I Frankrike utgå såväl inbetalnings- som utbetalningsavgifter enligt en skala, som beträffande de belopp, som kunna försändas med postanvisning, med 10 centimes understiga postanvisningsavgifterna. Härvid är dock att märka, att kontoinnehavarens egna insättningar vid postanstalt å egen boningsort ävensom uttagningar belagts med en avgift av allenast 10 centimes.

Av tabellen, utvisande utbetalningsavgifterna, framgår, att jämväl dessa avgifter, enligt kommittéerades förslag, äro högre än de, som utgå i andra länder med undantag av Frankrike. Då de ifrågasatta avgifterna emellertid beträffande de belopp, som kunna försändas med postanvisning, äro avsevärt lägre än postanvisningsavgifterna, hava kommittéerade på grund härav och jämväl med hänsyn till rörelsens ekonomi ansett desamma åtminstone från rörelsens början vara lämpligt avvägda.

Den föreslagna beräkningsgrunden för fastställande av utbetalningsavgiften medför visserligen något mera arbete än beräkningen av inbetalningsavgiften. Det är emellertid härvid att märka, att — då inbetalningsavgiften skall erläggas av den, som verkställer inbetalningen och redovisas medelst å inbetalningskortet anbringade frimärken — utbetalningsavgiften beräknas av postcheckkontoret, som debiterar uppdragsgivarens konto avgiftsbeloppet.

Såsom av avgiftstabellerna framgår, beräknas i Schweiz och Danmark olika avgifter, då utbetalningen verkställs vid postcheckkontor, och då densamma äger rum genom postanstalt.

I Frankrike gälla, såsom förut nämnts, särskilda avgifter för kontoinnehavarens egna insättningar och uttagningar, vilka belagts med en avgift av allenast 10 centimes för varje transaktion, under det att in- och utbetalningar till och från annan draga jämförelsevis höga avgifter.

Ehuruväl båda dessa system kunna anses äga ett visst berättigande, torde desamma icke medföra så avsevärda fördelar vare sig för kontoinnehavaren eller för postverket, att de kunna anses uppväga därmed förenade olägenheter. Genom beräkning av andra avgifter för utbetalningar vid postcheckkontor än dem, som skulle uppbäras vid postanstalt, skulle nämligen den kontoinnehavare, som vore bosatt å ort utan postcheckkontor, och som därför bleve hänvisad att få sina utbetalningar förmedlade av postanstalt, i fråga om avgifter bliva väsentligen sämre ställd än den kontoinnehavare, som bodde å ort med postcheckkontor. En dylik ojämnhet torde så vitt möjligt böra undvikas.

Vad vidare angår det i Frankrike tillämpade systemet, torde desamma i praktiken ställa sig besvärligt för kontoinnehavaren, som vid varje genom postanstalt förmedlad in- och utbetalning skulle hava att legitimera sig såsom kontoinnehavare, vilket från postverkets sida skulle nödvändiggöra en tyngande kontroll, som endast kunde utövas med ledning av särskild förteckning vid varje postanstalt å de kontoinnehavare, som vore bosatta inom postanstaltens område. Med de höga avgifter, som i Frankrike beräknas för in- och utbetalningar från och till annan än kontoinnehavaren, kan kontoinnehavarens undantagsställning i detta avseende väl förklaras. Kommitterade hava emellertid funnit upptagandet av enhetliga och jämförelsevis låga avgifter för samtliga in- och utbetalningar i postcheckrörelsen vara enklast och mest ändamålsenligt.

Då en allmän användning av penningbesparande metoder vid verkställandet av likvider är ett av postcheckrörelsens huvudsakliga ändamål, böra anordningarna härför givetvis göras så bekväma och billiga som möjligt. Såsom i det föregående berörts är i vissa främmande länder såsom i Tyskland och Schweiz girering helt avgiftsfri. Icke heller i Danmark kommer avgift för girering att utgå.

Med hänsyn till angelägenheten av att göra detta betalningssätt för kontoinnehavaren fördelaktigare än andra, som genom postcheckrörelsen äro möjliga, hava kommitterade ansett, att denna transaktion bör göras avgiftsfri.

Inbetalningsavgift har icke ansetts böra utgå för belopp, vilka

med posten försänts till kontoinnehavaren för att kontant utbetalas till honom men vilka på hans begäran skola gottskrivas hans konto.

Förutom postanvisningar kunna dylika belopp avse utlösta, av kontoinnehavaren avsända postförskott och inkasseringshandlingar. Då för dessa försändelser redan utgjorts porto, som därjämte är högre än den avgift, som skulle hava utgått, därest för inbetalningen använts inbetalningskort, torde särskild avgift för dylika inbetalningar icke böra beräknas. I det fall, att en kontoinnehavare förordnat om utbetalning av belopp genom postanstalt till en annan kontoinnehavare, men denne önskar få även sådana belopp insatta på sitt konto, har utbetalningsavgift redan debiterats uppdragsgivarens konto, varför särskild avgift icke ansetts böra utgå för beloppets gottskrivande å betalningsmottagarens konto. Av samma anledning har inbetalningsavgift icke ansetts böra erläggas för belopp, som en kontoinnehavare medelst av annan kontoinnehavare utställd postcheck inbetalar å sitt konto. Sistnämnda transaktion är till sin natur en girering, ehuru härvid icke använts den för sådant ändamål avsedda blankett.

Ränta.
(K. F. § 7.) Kommitterades flertal har ansett, att vederbörande kontoinnehavare bör tillgodogöras ränta för de å konto innestående medlen.

Genom sin postcheckrörelse skulle postverket, såsom kommitterade jämväl i annat sammanhang framhållit, komma att i viss mån fungera såsom en bankinrättning. Redan av denna anledning synes det vara billigt, att postverket bör lämna kontoinnehavarna ränta å i rörelsen innestående medel.

Härtill komma emellertid ytterligare följande skäl för en dylik anordning.

Stora delar av postcheckrörelsens avsedda kundkrets skulle helt säkert känna stor tveksamhet, i många fall även ren obenägenhet, att ansluta sig till rörelsen, därest, de icke, såsom förhållandet är i fråga om enskild bankinrättning, tillerkändes en om ock rätt låg ränta å de innestående medlen.

Även om postcheckrörelsen utan en dylik räntegottgörelse kan förväntas vinna framgång, är det sålunda givet, att en starkare utveckling blir i hög grad beroende av huruvida dylik räntegottgörelse utgår eller icke.

Särskilt är det att förvänta, hurusom frånvaron av räntegottgörelse i hög grad skulle komma att menligt inverka å postcheckrörelsens tillförande av sådana penningmedel, vilka för närvarande i stor omfattning

ligga förvarade i kontanter hos vederbörande ägare. En av postcheckrörelsens förnämsta uppgifter ur rent nationalekonomisk synpunkt är emellertid, som ock i annat sammanhang betonats, att just i avseende å dylika medel, verka inbesparande av det kontanta penningomloppet. Denna postcheckrörelsens uppgift kan komma att i hög grad förfelas, därest icke rörelsen förmår att till sig draga även dessa medel.

Om det sålunda är all anledning befara, att frånvaron av räntegottgörelse kommer att inverka ofördelaktigt å anslutning till postcheckrörelsen och därmed också beträffande omfattningen av de i postcheckrörelsen innestående medlen, så är därmed också givet, att den till vinstgivande placering avsedda delen av postcheckrörelsens medel kommer att i förhållande härtill minskas och därmed även postverkets inkomster härav.

Därest således postverket visserligen genom räntegottgörelse till kontoinnehavarna får vidkännas en viss utgift, så torde, å andra sidan, detta mer än väl uppvägas av den ökade inkomst, som beredes genom ökad kapitalplacering för postcheckrörelsens eget vidkommande.

De enkla former, som av kommitterades flertal här nedan ifrågasatts beträffande räntans uträknande och tillgodoförande, kräva ock förhållandevis så ringa arbete från postverkets sida, att därmed förbundet arbete kräver så ringa kostnader, att desamma icke äro av betydelse för frågans bedömande.

Med hänsyn till rörelsens bärighet föreligga sålunda enligt flertalet kommitterades åsikt icke skäl mot dylik räntegottgörelse åt kontoinnehavarna.

Mot den föreslagna räntegottgörelsen skulle möjligen kunna anföras det skäl, att det med en statens inlåningsrörelse skulle vara oförenligt att giva ränta å innestående medel. Framhållas kan då, att postsparbanken — även den en statsinstitution — alltsedan sitt inrättande och allt fortfarande lämnar ränta å insatta medel.

Kommitterades flertal har alltså funnit en räntegottgörelse å de i postcheckrörelsen innestående medel vara i hög grad ägnad att befordra rörelsens utveckling och icke heller ansett de mot en dylik anordning anförda skälen vara i något avseende vägande.

På sätt förut nämnts kunna statsinstitutioner beräknas komma att i viss omfattning ansluta sig till postcheckrörelsen. Beträffande dessa föreligga emellertid icke de skäl, som här ovan anförts för räntegottgörelse. En bestämmelse, varigenom statsinstitutioner skulle tillerkännas ränta å medel, som innestå å postcheckkonto, torde icke heller stå i

överensstämmelse med grundsatsen, att dylika institutioner i allmänhet skola i riksbanken — utan räntegottgörelse — insätta de medel, som icke erfordras för mötande av utbetalningar. Därest emellertid särskilda skäl kunna anses föreligga för räntegottgörelse åt viss statsinstitution, synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall bestämma, att ränta skall utgå till sådan institution.

Då såväl den räntefot, enligt vilken ränta skall utgå, som ock bestämmelserna angående sättet för ränteberäkningen böra utan tidsutdräkt kunna anpassas efter tidsförhållandena, hava kommitterade ansett, att avgörandet i dessa avseenden bör tillkomma Kungl. Maj:t.

De medel, som komma att inestå å postcheckkonto, komma i enlighet med sakens natur att vara underkastade täta och betydande växlingar. På grund härav synes den ränta, som skall gottgöras kontoinnehavare för dylika medel, böra utgå efter i huvudsak samma räntefot, som i allmänhet tillämpas å sådana i bank inestående medel, som alltid stå till kontoinnehavarens förfogande. Å dylika medel torde i Sverige räntefoten i regel hålla sig omkring 2 procent. I vissa länder, där ränta å de i postcheckrörelsen inestående medel utgår, har man av tekniska skäl och i avsikt att förenkla arbetet med ränteberäkningen bestämt räntefoten till 1.8 procent. Av samma anledning hava kommitterade för sin del ansett, att räntan åtminstone tills vidare lämpligen bör utgå efter sistnämnda räntefot. Beträffande ränteberäkningen hava kommitterade i övrigt förutsatt, att denna bör göras så enkel som möjligt, och att ränta därför skulle beräknas för varje period av en halv kalendermånad (första till och med femtonde respektive sextonde till och med sista månadsdagen) å det belopp, som under hela perioden inestått å kontot. Därjämte skulle det belopp, varå ränta beräknas, för ränteberäkningen i förekommande fall avrundas till närmast lägre tiotal kronor. Upplupen ränta torde böra tillföras tillgodohavandet vid kalenderårets slut eller, då kontoinnehavare under årens lopp utträder ur rörelsen, vid tidpunkten för kontots upphörande.

Ehuruväl några mera avsevärda belopp i regel icke torde komma att inestå å varje särskilt postcheckkonto, kan det möjligen inträffa att av viss anledning större kapital komma att insättas. I vissa länder har man i avsikt att förebygga en alltför stark kapitalanhopning å postcheckkonto föreskrivit, att belopp, som överstiga en viss maximumsumma, icke förräntas. En dylik begränsning torde jämväl för Sveriges vidkommande kunna ifrågasättas. Kommitterade hava för sin del ansett,

att det belopp, varmed tillgodohavande överstiger 100,000 kronor, icke bör förräntas.

Kommitterade anse sig i detta sammanhang böra särskilt betona, att, därest postcheckrörelsen i ekonomiskt hänseende kommer att visa sådant resultat, att det, jämväl med hänsyn till övriga på frågan inverkanande förhållanden, blir möjligt att medgiva postcheckrörelsens deltagare ytterligare fördelar, dylik fördel bör medgivas i form av nedsatta avgifter för de i rörelsen förekommande transaktionerna, men att däremot höjning av räntegottgörelsen till kontoinnehavarna icke av denna anledning torde böra ifrågakomma.

Jämlikt 8 § av förordningen den 19 juni 1917 om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften skall med stämpel förses, bland annat, räntebesked, räntekupong, kvittens eller annan anteckning, varigenom insättare tillgodoföres eller erkänner sig hava mottagit ränta å vissa i denna paragraf närmare angivna räkningar. *Stämpelfrihet.*

Ehuruväl förordningen förutsätter, att dessa räkningar skola föras hos bank, annan kreditinrättning eller bankir, och de medel, som innestå å postcheckkonto, till följd härav med en strikt tillämpning av förordningens ordalydelse näppeligen torde kunna inordnas under de i förordningen avsedda medel, hava kommitterade dock ansett sig böra ifrågasätta sådan ändring av nämnda förordning, att i densamma uttryckligen undantagas de medel, som innestå å postcheckkonto.

I förordningen har efter stadgandet i fråga om stämpel för ränta intagits en bestämmelse därom, att detta stadgande icke äger tillämpning i avseende å medel, som äro insatta för statsförvaltningen tillhörande allmänt verk eller styrelse samt riksdagens verk, så länge dessa medel för sådant verk eller styrelsen innestå. Enligt kommitterades här bilagda förslag till ändring av meranämnda förordning skulle, i omedelbar anslutning till sistnämnda bestämmelse, tillföras orden: »och icke heller å medel, som innestå å postcheckkonto».

Kommitterades uppfattning att stämpel icke bör beräknas för ränta å medel, som innestå å postcheckkonto, är betingad uteslutande av praktiska skäl. Det kan nämligen förutättas, att räntebeloppet å dylik räkning endast i undantagsfall kommer att uppgå till det belopp, som i förordningen förutsatts såsom minimum för att stämpel därå skall beräknas. En approximativ uppskattning av den stämpelavgift, som med tillämpning av de i förordningen meddelade bestämmelser skulle kunna utvinnas av räntor å de å postcheckkonton innestående medel, har även givit

skälig anledning antaga, att kostnaderna för beräkning av stämpelavgiften skulle överstiga den inkomst, densamma skulle inbringa åt statsverket.

Portofrihet.

(K. F. § 8.)

På sätt förut berörts, kan det förutsättas, att flertalet kontoinnehavare komma att vara bosatta å annan ort än den, där deras postcheckkontor är beläget. Dessa kontoinnehavare bliva hänvisade till att med posten insända sina betalningsuppdrag. Därest de för insändandet av sina postchecker och andra handlingar i postcheckrörelsen skulle hava att erlagga brevporto, skulle för dem verkställandet av likvider genom postcheckrörelsen bliva förenat med avsevärda kostnader. Trots de låga avgifter, som här föreslagits för varje särskild transaktion, skulle, därest brevporto utginge för brev innehållande betalningsuppdrag, betalning genom postcheckrörelsen i fråga om vissa belopp bliva för kontoinnehavaren förenad med större kostnader än betalning genom postanvisning. I anledning härav och med hänsyn till önskvärldheten att samtliga kontoinnehavare så vitt möjligt bliva likställda i fråga om de fördelar postcheckrörelsen erbjuder, hava kommitterade ansett sig böra föreslå, att brev från kontoinnehavare till postcheckkontor skall vara portofritt.

För att kontoinnehavare skall få åtnjuta förmånen av portofrihet för försändelser till postcheckkontor, torde han emellertid böra använda de kuvert, som av postverket skulle för ändamålet tillhandahållas. Dessa kuvert skulle givas en särskild utstyrsel, varigenom postbehandlingen av de för postcheckkontoren avsedda försändelser bleve betydligt underlättad. Med det stora antal försändelser, som kan beräknas inkomma till postcheckkontoren, skulle det för såväl de förmedlande postanstalterna som för postcheckkontoren vara en avgjord fördel, därest de försändelser, som vore adresserade till ett visst postcheckkontor, redan genom färgen å omslaget, form och utseende i övrigt skilde sig såväl från vanliga brev som ock från brev, avsedda för annat postcheckkontor. Därest medgivande av portofrihet för dylika försändelser göres beroende av skyldighet för kontoinnehavarna att använda sådana särskilda kuvert, skulle sålunda postverkets arbete med dessa försändelser bliva väsentligt mindre än arbetet med övriga postförsändelser. Det torde härvid även böra framhållas, att de till postcheckkontor adresserade försändelser icke skulle beställas genom brevbärare eller i flertalet fall ens beröra postanstalten å den ort, där postcheckkontoret är beläget. Postverkets kostnader för befordringen av brev till postcheckkontor skulle under här angivna förutsättningar bliva förhållandevis ringa.

Därest kontoinnehavare för brev till postcheckkontor använder annat kuvert än det för sådant ändamål avsedda, kräves från postverkets sida mera arbete för försändelsers postbefordran, varför förmänen av portofrihet i sådant fall icke ansetts böra tillkomma kontoinnehavaren.

De av postverket tillhandahållna kuvert skulle givetvis, innan de utlämnades, åtryckas postcheckkontorets namn och postadress, varigenom de icke kunde användas till andra försändelser än sådana, för vilka de vore avsedda. Om sålunda något missbruk av dessa kuvert icke kan förekomma, torde emellertid desamma med hänsyn till nuvarande höga priser och för att kontoinnehavaren skall iakttaga sparsamhet vid desammas användning böra utlämnas endast mot betalning. Priset skulle i sådant fall så nära som möjligt ansluta sig till postverkets kostnader för desammas framställande.

Vad här ovan anförts i fråga om portofrihet för kontoinnehavares brev till postcheckkontor samt om villkoren för åtnjutande av denna förmån, äger sin motsvarighet i de flesta länder, där postcheckrörelse nu är införd.

Enär, såsom här ovan framhållits, inom postcheckrörelsen intet betalningsuppdrag utföres, förrän det belopp, detsamma avser, blivit debiterat uppdragsgivarens konto, kan utställandet av postchecker å högre belopp än det, vartill kontoinnehavares tillgodohavande lämnar tillgång, icke medföra ekonomisk förlust för postverket. Självfallet måste det emellertid ligga i postcheckrörelsens intresse att jämväl försök till ett dylikt förfaringssätt i möjligaste mån förhindras. I det fall, att kontoinnehavare med uppsåt eller av grov vårdslöshet utfärdar postchecker å högre belopp än han äger att för sådant ändamål disponera, bör postverket alltså kunna skilja honom från rörelsen. Enahanda rätt bör tillkomma postverket för den händelse att kontoinnehavare skulle i övrigt använda sitt konto på ett för rörelsen menligt sätt.

Kontoinnehavares skiljande från rörelsen.

(K. F. § 9.)

Kontoinnehavare skall naturligen äga frihet att när som helst utträda ur postcheckrörelsen. Anmälan om utträde ur rörelsen torde dock böra göras någon kortare tid före den dag, då kontot skall upphöra, för att postcheckkontoret skall beredas tid att avsluta vederbörande konto. Vid kontos upphörande skall givetvis till kontoinnehavaren eller dennes rättsinnehavare återbetalas det då inestående tillgodohavande inklusive grundplåten jämte eventuellt upplupen ränta.

*Förtegenhet
angående
kontoinnehavarens
mellanhavande med
postverket.*

(K. F. § 10.)

I och med postcheckrörelsen kommer postverket att gentemot kontoinnehavaren intaga i viss mån samma ställning som en bank gentemot en kund. I fråga om dennes förhållanden till banken är genom lag stadgat, att desamma icke må i oträngt mål yppas.

Jämväl för kontoinnehavare torde det vara av vikt, att hans mellanhavande med postverket icke bringas till allmänhetens kännedom. I all möjlig mån och så långt gällande laga bestämmelser det medgiva, bör därför kontoinnehavares mellanhavande med postverket undanhållas offentligheten.

*Postverkets
ansvarighet
gentemot
kontoinnehavare.*

(K. F. § 11.)

Enligt kommitterades förslag skall postverket gentemot kontoinnehavare ansvara för utförandet i enlighet med gällande bestämmelser av de till postcheckkontor ingångna uppdrag. Då dylikt uppdrag, såsom ovan påvisats, kan avse girering till annat konto eller utbetalning av belopp genom postcheckkontor eller postanstalt, kommer detta stadgande att innebära ansvarighet och eventuell ersättningsskyldighet för postverket såväl då annat än det av uppdragsgivaren angivna belopp girens eller utbetalas som då girering eller utbetalning verkställs till annan än den, som av kontoinnehavaren angivits såsom betalningsmottagare.

För att postverket skall ikläda sig sådan ansvarighet, måste postverket givetvis å sin sida uppställa fordran på ett så tydligt angivande av belopp och betalningsmottagare, att vid uppdragets utförande betalningsuppdragets avfattning icke kan giva anledning till missförstånd. Postverket måste likaledes påfordra, att kontoinnehavare på ett betryggande sätt förvarar till honom utlämnade blanketter till postcheck. Om kontoinnehavare uppenbarligen åsidosatt av postverket härom utfärdade bestämmelser, och utbetalning — trots de försiktighetsmått, som av postcheckkontoren i såväl postverkets som kontoinnehavarens intresse härutinnan vidtagits — verkställs till obehörig, bör kontoinnehavaren själv hava att ansvara för de följder, som härigenom kunna uppstå.

Ett villkor för postverkets ansvarighet är även, att postcheckkontoren erhålla kännedom om sådana möjligen inträdande förändringar i kontoinnehavarnas rättsliga förhållanden, som kunna vara av betydelse för deras mellanhavande med postcheckrörelsen. Anmälan i dylikt hänseende bör därför ofördröjligen göras till vederbörande postcheckkontor.

Därest kontoinnehavare förmenar sig hava skäl för ersättningskrav mot postverket, bör sådant krav skriftligen anmälas hos generalpoststyrelsen. För att ernå överensstämmelse med vad i detta avseende är stadgat i fråga om postanvisningsrörelsen, hava kommitterade ansett,

att anmälan rörande sådant ersättningskrav, varom nu är fråga, bör vara till nämnda styrelse inkommen före utgången av året närmast efter det, under vilket det uppdrag, som föranlett kravet, inkommit till postcheckkontor.

I fråga om belopp, som inbetalas medelst inbetalningskort, torde i dylikt avseende böra gälla samma bestämmelser, som i detta avseende tillämpas i fråga om postanvisningsbelopp.

Ehuruväl det måste ligga i postverkets intresse att så ordna det av postcheckrörelsen föranledda arbetet att kontoinnehavares betalningsuppdrag bliva skyndsamt expedierade, kan det givetvis inträffa, att på grund av en oförutsedd anhopning av göromål eller av annan anledning betalningsuppdrag icke blir behandlat med den skyndsamhet, som ansetts önskvärd. Understundom kan kontoinnehavare på grund av dylik försening förorsakas skada eller förlust. För sådan skada eller förlust torde emellertid postverket varken böra eller kunna ikläda sig ersättningskyldighet.

Då postcheckrörelsen är avsedd att anslutas till postverket såsom en postal rörelsegren, bör självfallet förvaltningen av de i rörelsen innesående medel åligga generalpoststyrelsen.

*Förvaltningen
av i postcheck-
rörelsen inne-
stående medel.*

På sätt i det föregående berörts kan det förutsättas, att i postcheckrörelsen komma att innestå rätt avsevärda belopp, vilka till viss del kunna placeras räntebärande och såmedelst bereda rörelsen ränteinkomst. Detta framgår även av särskilt diagram (bil. 2), utvisande kontoinnehavarnas tillgodohavanden i Tyskland, Österrike och Schweiz vid utgången av de olika verksamhetsåren (uttryckt i miljoner Mark, Kronen resp. francs). Vid behandling av frågan om avgiftsbeloppen hava kommitterade här ovan jämväl förutsatt, att ränteinkomsten skulle utgöra en betydande del av den beräknade sammanlagda inkomstsumman.

(K. F. § 12.)

Vad först beträffar frågan om vilka medel, som ansetts kunna ifrågakomma till placering, böra naturligen härifrån undantagas i första rummet de medel, som kunna beräknas omedelbart behöva tagas i anspråk för utbetalningar. De medel, som innestå å konto tillhörande statsinstitution, torde icke heller lämpligen böra förekomma till placering. Såsom kommitterade i annat sammanhang haft anledning framhålla, skulle från postverkets sida ränta icke i allmänhet gottgöras statsinstitution för medel, som innestå å postcheckkonto. I anledning härav har i föreliggande förslag angående placering av postcheckmedlen rättigheten att för erhållande av ränteinkomst placera medel ställts i sammanhang med skyldigheten att gottgöra kontoinnehavare ränta för dylika medel.

Med nu nämnda inskränkningar anses de i postcheckrörelsen inestående medel kunna givas en mera stadigvarande placering. Givetvis måste placeringen ske på ett fullt betryggande sätt, varjämte det för postverket är angeläget att placerade medel lämna så hög avkastning som är förenlig med god säkerhet. För att dessa synpunkter skola bli på bästa sätt tillgodosedda, hava kommitterade ansett, att frågor angående placering av meranämnda medel lämpligen borde avgöras av särskilda fullmäktige, vilka skulle bestå såväl av representanter för postverket som ock av ledamöter med särskild förfarenhet och skicklighet på det rent finansiella området.

Kommitterades förslag, i vad detsamma avser placeringen av dessa medel, ansluter sig i huvudsak till bestämmelserna rörande placering av de i postsparbanken inestående medel ävensom till bestämmelserna angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden samt den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omnämnda fond.

Förenämnda placering av i postcheckrörelsen inestående medel skulle i stort sett även följa de regler, som i dylikt avseende redan äro fastställda för medel i postsparbanken. Den i frågor rörande sistnämnda medels placering beslutande myndigheten, postsparbanksstyrelsen, är sammansatt bland annat av generalpostdirektören samt en riksgäldsfullmäktig och en riksbanksfullmäktig, utsedda var för sig av vederbörande fullmäktige. Kommitterade anse det vara lämpligt, att riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige — under förutsättning av bifall till kommitterades förslag i denna del — till fullmäktige för placering av postcheckrörelsens medel utse samma personer, som äro utsedda till ledamöter av postsparbanksstyrelsen.

De närmare bestämmelserna angående handläggning hos dessa fullmäktige av de frågor, som skulle av dem avgöras, torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

*Ändring av
bestämmel-
sorna i för-
ordningen.*

(K. F. § 13.)

För att samtliga kontoinnehavare i mellanhavandet med postcheckrörelsen, oberoende av tidpunkten för deras anslutning till rörelsen, skola hava samma rättigheter och förpliktelser torde de ändringar i förordningen angående postcheckrörelse, som framdeles kunna komma att vidtagas, böra utan vidare tillämpas även på samtliga de postcheckkonton, som redan bestå vid ändringarnas ikraftträdande.

På sätt i det föregående anförts är postcheckrörelse numera införd i ett stort antal länder. Liksom andra postala rörelsegränar har postcheckrörelsen redan erhållit en i viss mån internationell karaktär. Mellan de länder, i vilka postcheckrörelse varit införd under längre tid — såsom Österrike, Schweiz, Belgien och Tyskland — hava träffats överenskomelser, som genom de härför i och med postcheckrörelsen träffade anordningar möjliggöra betalningar mellan kontoinnehavare i olika länder. Sedan postcheckrörelse blivit införd i Sverige, bör svenska postverket naturligen beredas möjlighet att på detta område samarbeta med postförvaltningarna i andra länder. Bestämmelser i detta avseende torde — såsom fallet är i fråga om andra postala rörelsegränar i vad angår förbindelserna med utlandet — böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

*Postcheck-
rörelse med
utlandet.*

(K. F. § 14.)

I fråga om utfärdandet av de närmare föreskrifter, som äro erforderliga för postcheckrörelsen, torde kommitterade få hänvisa till vad i inledningen till detta kapitel i sådant avseende redan anförts.

*Postcheck-
stadga.*

(K. F. § 15.)

KAPITEL V.

Postcheckrörelsens organisation.

Postcheckrörelsen skulle enligt kommitterades förslag utgöra en i viss mån självständig rörelsegren inom postverket.

*Postanstalter-
nas medverkan
i postcheck-
rörelsen.*

Gentemot allmänheten skulle postanstalterna i stor utsträckning tjäna såsom organ för postcheckrörelsen. I främsta rummet skulle de fasta postanstalterna och i viss utsträckning även lantbrevbärare från korrespondenter mottaga penningmedel för insättning å postcheckkonto ävensom till korrespondenter utbetala medel, som anvisats till utbetalning från postcheckkonto. Formerna för denna in- och utbetalning hava, såsom i det föregående närmare utvecklats, i stort sett anpassats efter de för postanvisningsrörelsen redan gällande. De torde på grund härav i tillämpningen icke komma att innebära svårigheter för postanstalternas personal lika litet som för den korresponderande allmänheten.

Särskilda kvalifikationer utöver de redan förefintliga torde alltså, för utförandet av de med postcheckrörelsen förbundna göromålen, icke krävas av personalen vid de lokala postanstalterna.

I den omfattning postanvisningsrörelsen kan komma att ersättas av postcheckrörelsen, skulle sistnämnda rörelsegren icke medföra ökning i postanstalternas arbete. Såtillvida bör postcheckrörelsen icke heller kräva ökning i de lokala postanstalternas personal överhuvudtaget. Det kan emellertid förväntas, att denna postverkets nya verksamhet skall komma att tillväxa i en grad, ej blott motsvarande en samtidig minskning i postanvisningsrörelsen utan även därutöver. Givetvis kan då en dylik starkare utveckling av postcheckrörelsen liksom varje annan gren av postverket efter hand kräva personalförstärkning.

Kommitterade hava för sin del icke funnit sig böra ifrågasätta ändring i de lokala postanstalternas organisation eller ökning i dess personal.

Det av postcheckrörelsen föranledda bokföringsarbete, som kan anses vara för postverket nytt och oprövat, skulle utföras vid för ändamålet nyinrättade kontor, postcheckkontor. På sätt ovan framhållits, skulle vid dessa postcheckkontor föras kontoinnehavarnas konton. Under det att de lokala postanstalterna skulle — utom befördran av brev till och från postcheckkontor — för postcheckrörelsens räkning emottaga inbetalningar och verkställa utbetalningar, skulle vid postcheckkontoren utföras allt det av rörelsen föranledda bokföringsarbetet — avseende in- och utbetalning, debitering av avgifter, kreditering av räntor etc. — varjämte postcheckkontoren skulle mottaga inbetalningar från och verkställa utbetalningar till sådana kontoinnehavare och andra korrespondenter, som direkt hänvände sig till postcheckkontoren i dylikt hänseende.

Postcheckkontoren.

Då sålunda tyngdpunkten i det av postcheckrörelsen föranledda arbetet komme att vila å postcheckkontoren, är det därmed givet, att postcheckrörelsens lyckliga utveckling måste bliva i hög grad beroende av det sätt, på vilket dessa kontor organiseras och utföra dem tillkommande åligganden.

I de främmande länder, där postcheckrörelse är införd, har man i fråga om antalet postcheckkontor tillämpat olika organisationsprinciper.

Antal postcheckkontor.

I Österrike har rörelsen allt ifrån dess införande år 1883 varit centraliserad till ett enda postcheckkontor, vilket varit förlagt till Wien. Denna centralisering sammanhänger med den omständigheten, att postcheckrörelsen i detta land utövat sin verksamhet i anslutning till den år 1882 inrättade postsparbanken. Då i Österrike postsparbankens bokföring liksom i andra länder är centraliserad till ett enda huvudkontor, har postcheckrörelsen redan från början inordnats i denna organisationsform, vilken sedermera endast med största svårighet skulle hava kunnat ändras, ehuru önskemål i sådan riktning hava förefunnits.

I Schweiz inrättades redan från rörelsens införande 11 postcheckkontor, ett antal, som efter hand ökats så att detsamma för närvarande uppgår till 24. Detta för ett land med förhållandevis så ringa folkmängd och obetydliga ytinnehåll mycket stora antal postcheckkontor torde åtminstone delvis vara betingat av de för Schweiz säregna administrativa och språkpolitiska förhållandena.

I Tyska riket handhaves postcheckrörelsen av 14 postcheckkontor, av vilka endast ett inrättats under senare år. De övriga 13 postcheckkontoren hava varit i verksamhet allt ifrån postcheckrörelsens införande i Tyskland år 1909.

Antalet postcheckkontor i Frankrike uppgår för närvarande till 11.

I Danmark slutligen, där rörelsen skall införas från och med år 1920, har man tänkt sig att åtminstone från början inrätta allenast ett postcheckkontor med förläggning i Köpenhamn.

Postcheckrörelsens centralisering till ett enda kontor kan, sett enbart ur postverkets synpunkt, i vissa avseenden vara fördelaktigt. Den samma kan sålunda möjliggöra den mest genomförda arbetsfördelning, varigenom driftkostnaderna för rörelsen torde kunna hållas inom snävre gränser än vad fallet är med ett större antal postcheckkontor. För kontoinnehavarna åter torde detta system i regel icke anses tillfredsställande. Då alla betalningsuppdrag måste, innan de utföras, behandlas vid postcheckkontor, ligger det självfallet i kontoinnehavarens intresse, att avståndet till postcheckkontoret är det minsta möjliga, för att en skyndsam behandling av dessa uppdrag skall kunna ernås. Endast i fråga om ett slag av transaktioner — nämligen girering — kan det i vissa fall även för kontoinnehavarna vara förmånligt, om alla postcheckkonton föras vid ett och samma postcheckkontor. Då kontoinnehavare uppdrager åt sitt postcheckkontor att till annans konto girera belopp, blir uppdraget givetvis skyndsammare behandlat, om även betalningsmottagarens konto föres vid samma postcheckkontor. Därest flera postcheckkontor förefinnas, måste ju ett dylikt uppdrag ofta nog behandlas vid två skilda postcheckkontor — nämligen i de fall då betalarens och betalningsmottagarens konton föras vid olika postcheckkontor — vilket i vissa fall kan förorsaka en längre tidsutdräkt. Vid det stora flertalet transaktioner är det emellertid för kontoinnehavarna betydligt förmånligare, att postcheckkontorens antal är större.

Då det sålunda för kontoinnehavarna i regel är fördelaktigare att äga bekväm tillgång till postcheckkontor, komma kontoinnehavare å ort med postcheckkontor att i detta avseende intaga en förmånligare ställning än den kontoinnehavare, som är bosatt å annan ort. De å platsen boende kontoinnehavarna äro nämligen, såsom tidigare framhållits, i tillfälle att direkt vid själva postcheckkontoret verkställa in- och utbetalningar. Denna ojämnheter torde emellertid, såsom ovan påvisats, icke kunna helt undvikas. Med ett jämförelsevis stort antal postcheckkontor bliva emellertid dessa olägenheter mindre framträdande och kännbara.

För Sveriges vidkommande skulle, enligt kommitterades mening, postcheckrörelsen icke kunna med utsikt till gott resultat centraliseras till ett enda postcheckkontor. På grund av landets stora utsträckning skulle rörelsen för stora delar av landet bliva praktiskt taget omöjlig att använda. Om rörelsen skall vinna önskad anslutning och infria de förväntningar, som med stöd av erfarenheterna från utlandet kunna upp-

ställas å densamma, torde det vara oundgängligen erforderligt, att ett större antal postcheckkontor inrättas. Jämväl i ekonomiskt hänseende torde ett flertal postcheckkontor vara förmånligare än en centralisering till ett enda sådant kontor. Det kan nämligen förutsättas, att, därest postcheckrörelsen för stora delar av landet göres obekvämt eller oanvändbar, anslutningen till rörelsen kommer att bli så obetydlig, att de med rörelsen förenade kostnader bli förhållandevis högre än med ett större antal kontor och en därav föranledd större anslutning till rörelsen.

En alltför långt gående decentralisation skulle å andra sidan icke vara ändamålsenlig. Härigenom skulle möjligen varje postcheckkontor erhålla ett så obetydligt antal konton, att vid dessa kontor en rationell arbetsfördelning icke skulle kunna genomföras och såväl härigenom som ock på grund av rörelsens relativt ringa omfattning det ekonomiska resultatet icke bli i önskvärd mån tillfredsställande.

Enligt kommitterades mening böra därför postcheckkontor inrättas till ett antal, som å ena sidan gör rörelsen lätt tillgänglig för alla delar av landet, men som å andra sidan tillförsäkrar varje dylikt kontor ett större antal konton. Denna synpunkt torde jämväl hava varit avgörande vid inrättandet av postcheckkontor i Tyskland och Frankrike.

Då emellertid postcheckrörelsen är en för vårt land ny och oprövd institution, torde det vara lämpligt att från rörelsens början begränsa antalet postcheckkontor till det, som för rörelsens igångsättande kan anses oundgängligen erforderligt. Även med beaktande av den framgång rörelsen vunnit i främmande länder och med de efter kommitterades mening bästa utsikter för ett gott resultat av rörelsen jämväl i Sverige, torde försiktigheten bjuda, att icke från rörelsens början träffas alltför vittomfattande anordningar. Med hänsyn härtill hava kommitterade ansett, att postcheckkontorens antal under den första tiden lämpligen bör begränsas till fyra.

Postcheckkontoren böra givetvis förläggas till sådana orter, att desamma kunna påräkna en avsevärd lokal omsättning, varjämte de böra vara lämpligt belägna för att kunna tjäna som centralpunkter för postcheckrörelsen i övriga delar av landet. Med hänsyn härtill torde de nu föreslagna fyra postcheckkontoren lämpligen böra förläggas till *Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.*

I fråga om personals tjänsteställning och dylikt torde postcheckkontoren böra i tillämpliga delar organiseras i likhet med postkontoren.

Postcheckkontorens personal.

Därvid må dock betonas, hurusom det, med hänsyn till de viktiga och ansvarsfulla göromål, som skola tillkomma vederbörande befattningshavare, måste framstå såsom synnerligen angeläget att besätta de ledande befattningarna vid dessa kontor med för ändamålet fullt skickade personer. Enligt kommitterades uppfattning måste alltså vederbörande kunna erbjudas förhållandevis goda lönevillkor, och vid tjänstebefattningarnas tillsättande avgörande betydelse tillerkännas vederbörandes särskilda personliga och övriga lämplighet för ifrågakommande befattningar.

Enligt en approximativ beräkning skulle under rörelsens tidigare skede för de fyra föreslagna postcheckkontoren erfordras nedan angivna antal tjänstemän av olika tjänstegrader.

Postcheckkontoret i Stockholm:

- 1 postmästare av klass 1,
- 1 kontrollör,
- 4 förste postexpeditörer,
- 4 postexpeditörer, •
- 10 kansli- eller kontorsbiträden,
- 2 expeditiionsvakter.

Postcheckkontoret i Göteborg:

- 1 postmästare av klass 1,
- 1 kontrollör,
- 4 förste postexpeditörer,
- 4 postexpeditörer,
- 6 kansli- eller kontorsbiträden,
- 1 expeditiionsvakt.

Postcheckkontoret i Malmö:

- 1 postmästare av klass 1,
- 1 kontrollör,
- 4 förste postexpeditörer,
- 4 postexpeditörer,
- 4 kansli- eller kontorsbiträden,
- 1 expeditiionsvakt.

Postcheckkontoret i Sundsvall:

- 1 postmästare av klass 2,
- 1 kontrollör,
- 2 förste postexpeditörer,
- 2 postexpeditörer,
- 2 kansli- eller kontorsbiträden,
- 1 expeditiionsvakt.

Såsom förut nämnts hava kommitterade vid beräkning av postcheckrörelsens ekonomiska resultat utgått från den förutsättningen, att kontoinnehavarnas antal rätt snart efter rörelsens införande skulle uppgå till omkring 5,000. Under denna förutsättning och med beräkning av fyra postcheckkontor skulle för utförandet av det postcheckkontorens åliggande arbetet erfordras sammanlagt 63 tjänstemän.

Av de till en början föreslagna fyra postcheckkontoren böra sålunda de i Stockholm, Göteborg och Malmö, enligt kommitterades mening, till föreståndare erhålla postmästare av klass 1 och postcheckkontoret i Sundsvall postmästare av klass 2, allt enligt den från och med den 1 juli 1920 vid postverket gällande lönestaten.

Postmästaren skulle såsom postcheckkontorets föreståndare leda dess arbete samt företräda detsamma i förhållande till kontoinnehavare och andra korrespondenter ävensom i övrigt beträffande postcheckkontoret i tillämpliga delar intaga enahanda tjänsteställning som en motsvarande postmästare beträffande sitt postkontor.

På vederbörande föreståndare skulle särskilt ankomma att inom postcheckkontorets verksamhetsområde — såväl inom vederbörande förläggingsort som ock inom den del av landet, där postcheckkontorets kontoinnehavare i övrigt huvudsakligen vore bosatta — verka för postcheckrörelsens utveckling. Därvid skulle vederbörande genom att träda i direkt förbindelse med personer inom affärs- och industrivärlden etc. söka utbreda kännedom om postcheckrörelsen och i möjligaste mån söka tillgodose kontoinnehavarnas och övriga korrespondenters berättigade intressen.

Såsom postmästarens närmaste man skulle vid samtliga ifrågasvarande fyra postcheckkontor anställas en kontrollör.

Denne skulle biträda postmästaren vid kontorets skötsel samt under denne vara chef för därstädes anställd personal.

Kontrollören skulle även hava den omedelbara uppsikten över arbetets behöriga utförande vid postcheckkontoret. Därjämte skulle kontrollören vara ansvarig redogörare beträffande kontorets räkenskaps- och kassaförhållanden. I övrigt skulle kontrollören, efter överordnad myndighets bestämmande, utföra jämväl andra förekommande göromål.

Att bestrida i övrigt vid postcheckkontoret förekommande viktigare arbeten, såsom utövandet av förmanskap inom särskild avdelning av kontoret samt handhavandet av särskilt maktpåliggande räkenskaps- och kassagöromål skulle anställas förste postexpeditörer till ett antal av fyra vid kontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö samt till ett antal av två vid kontoret i Sundsvall.

I övrigt skulle personalen utgöras av postexpeditörer vid vissa kassa-, räkenskaps- och övriga expeditionsgöromål samt för utförande av enklare bokförings- och skrivarbeten jämväl kvinnliga kansli- resp. kontorsbiträden.

För vissa uppsyningsgöromål samt andra sysslor skulle även anställas expeditionsvakter.

Enligt det nu framlagda förslaget skulle till en början antalet tjänster i förste postexpeditörs- och högre grad bliva jämförelsevis högt i förhållande till tjänsterna i lägre grad. Kommitterades förslag härutinnan har varit grundat därå, att postcheckrörelsen vid själva igångsättandet och under den första tiden kommer att kräva förhållandevis större antal särskilt kvalificerade funktionärer än under senare del av sin utveckling, då rörelsen hunnit över organisationsstadiet och i följd därav arbetet på de flesta håll blir mindre krävande och i större utsträckning kan utföras med mindre kvalificerade arbetskrafter.

En av postcheckrörelsens utveckling påkallad ökning i postcheckkontorens arbete torde ock i främsta rummet komma att avse det mindre kvalificerade arbetet vid postcheckkontoret.

I den mån rörelsen utvecklas och kräver större personalstyrka, bör därför givetvis personalökning i första hand ifrågakomma inom de lägre graderna, postexpeditörer och kansli- eller kontorsbiträden. Möjligen kunna även expeditionsvakterna efter hand tagas i anspråk för enklare expeditionsgöromål, såsom vissa skrivgöromål, sortering av olika blanketter o. d.

Beträffande det antal tjänstemän, som enligt förestående approximativa uppskattning skulle vara erforderligt för postcheckkontoren, torde slutligen böra framhållas, att biträdande tjänstemän självfallet böra anställas endast successivt och i mån av behov. Liksom i fråga om de egentliga postanstalterna bör det självfallet ankomma på överordnad myndighet att jämväl beträffande postcheckkontoren övervaka, att personalens antal blir lämpligt avvägt.

Postcheckkontorens ställning i administrativt hänseende.

I administrativt hänseende torde postcheckkontoren, i likhet med postkontoren, böra förläggas under postdirektionerna inom vederbörande distrikt och gentemot dessa intaga i stort sett samma ställning som postkontoren. Postdirektionerna skulle alltså — dock efter närmare anvisningar från generalpoststyrelsen — i fråga om personalens anställning, tjänstgöringsförhållanden, ledigheter, förordnanden och dylikt äga samma åligganden och befogenheter som beträffande personalen vid distriktets postkontor. Ävenså skulle på samma sätt postcheckkontoren rörande ärenden av kameral natur, såsom beträffande lokaler, inventarier.

avlöningar, expenser etc. handläggas av postdirektionerna i samma utsträckning som i fråga om distriktets postkontor.

Postkontorens räkenskapsväsende med därtill hörande kontroll och revision äro för närvarande i stort sett icke föremål för postdirektionernas verksamhet. I det hela inskränker sig postdirektionernas befattning med hithörande ärenden vid postkontoren därtill, att postdirektör eller överkontrollör skall minst en gång årligen och i övrigt så ofta omständigheterna kunna därtill föranleda, verkställa inspektion och inventering av underlydande postkontor.

Vad en dylik regelbundet återkommande kontrollering av postcheckkontorets räkenskaps- och kassaförhållanden beträffar, torde det med hänsyn såväl till den för postverket mera säregna arten av den rörelse, som skall kontrolleras, som ock till det intima sambandet med de till förläggning hos generalpoststyrelsen avsedda hithörande ärenden, vara ur flera synpunkter fördelaktigt, att densamma förrättas av lämplig tjänsteman å den avdelning hos styrelsen, som har att handlägga ärenden rörande postcheckrörelsen.

Även torde inspektion av postcheckkontoret i övrigt tid efter annan böra verkställas av funktionär från generalpoststyrelsen. Då vederbörande postdirektioner i allt fall — såsom nyss anförts — skulle i administrativt hänseende vara postcheckkontorens närmaste överordnade myndighet, följer dock därav, att även postdirektionerna skola vara skyldiga att genom inspektioner å ort och ställe taga kännedom om kontorets arbetsförhållanden m. m.

Någon ändring i fråga om organisationen av postverkets distriktsförvaltningar synes emellertid icke för närvarande påkallad av postcheckrörelsens införande.

Vad däremot beträffar generalpoststyrelsen, torde den ifrågasatta nya postala verksamheten med nödvändighet kräva särskilda förändrade anordningar.

*checkbyrå i
generalpost-
styrelsen.*

Ingen av de fyra byråer, på vilka arbetet inom generalpoststyrelsen för närvarande är uppdelat, kan tänkas övertaga det starka tillskott i centralförvaltningens arbete, som torde bli en följd av postcheckrörelsens införande. Icke ens efter eventuell tudelning av styrelsens första byrå, varom förslag förelegat, skulle en dylik möjlighet föreligga.

Därtill kommer även, att centralförvaltningens befattning med postcheckrörelsen blir av mera speciell beskaffenhet och från övriga där förekommande göromål rätt fristående art. Omfattningen och beskaf-

fenheten av dessa göromål kräver ock en särskilt härför utbildad och lämpad personal, rörande vars kvalifikationer och tillsättande i tillämpliga delar gäller vad kommitterade redan anfört rörande de högre befattningarna vid postcheckkontoren.

Nödvändigheten av att postcheckrörelsen från centralförvaltningens sida ledes med oavlätlig uppmärksamhet, vakenhet och ständigt aktivt ingripande kräver ock, att härför avsedd personal, med uteslutande av andra därmed icke sammanhängande göromål, ägnar sig mera odelat åt postcheckrörelsens ledning och utvecklande.

Kommitterade vilja i anslutning härtill uttala sig för inrättande i generalpoststyrelsen av ytterligare en byrå, avsedd för handläggning allenast av till postcheckrörelsen hörande ärenden.

Dessa ärenden skulle inom generalpoststyrelsen i formellt hänseende handläggas på samma sätt som övriga ärenden därstädes. Närmare föreskrifter härom finnas meddelade i den av Kungl. Maj:t utfärdade instruktionen för generalpoststyrelsen.

Såsom chef för den sålunda föreslagna checkbyrån i generalpoststyrelsen och såsom föredragande i styrelsen av hithörande ärenden skulle — i anslutning till det redan anförda — tillsättas en byråchef, vilken i likhet med övriga byråchefer i generalpoststyrelsen skulle ingå såsom ledamot i styrelsen.

Byråchefen skulle, i den utsträckning generalpostdirektören så bestämmer, beträffande postcheckrörelsen företräda generalpoststyrelsen i hithörande ärenden gent emot de underordnade postcheckkontoren och postanstalterna ävensom gentemot de offentliga och enskilda institutioner samt den korresponderande allmänhet, med vilka postcheckrörelsens centralledning skulle träda i förbindelse. Från byråchefens sida måste även riktas oavlätlig uppmärksamhet åt de ekonomiska förhållanden, vilka äro av natur att inverka å postcheckrörelsen eller påkalla intresse från dess sida. I fråga om postverkets organ för postcheckrörelsens handhavande — checkbyrån i generalpoststyrelsen, postcheckkontoren och i sin mån även de lokala postanstalterna — ävensom i fråga om postcheckrörelsens verksamhetsområde i övrigt skulle byråchefen, i förekommande fall genom ofta återkommande iakttagelser å ort och ställe, på det noggrannaste övervaka, att för postverkets del alla nödiga åtgärder vidtoges för att tillförsäkra postcheckrörelsen och dess kundkrets de största fördelar av rörelsen.

Med hänsyn härtill vore det ock nödvändigt, att chefen för postcheckbyrån icke i större omfattning bindes av detaljgöromål eller löpande expedition, utan att han, genom att vara förhållandevis oberoende av

dylika, beredes tid och tillfälle att framförallt ägna sig åt de i postcheckrörelsen säkerligen uppstående spörsmålen av mera vittgående och krävande natur. Givet är också, att vederbörande byråchef under den första tiden, innan organisationsformerna vunnit tillbörlig stadga och de på förhand skapade bestämmelserna kunnat visa sin lämplighet i praktiken, måste stå i så gott som oavbruten förbindelse med rörelsens olika organ och arbetsfält samt genom nödiga åtgärder söka åvägabringa enhetlighet, reda och lämpliga anordningar i det med postcheckrörelsens handhavande förenade arbete. Men även sedan den nya organisationen blivit genomförd och hunnit prövas, blir det vederbörandes uppgift att alltjämt vidmakthålla och förbättra de för rörelsens bedrivande träffade anordningarna.

För checkbyrån torde i övrigt till en början följande personal vara erforderlig: å kansliavdelningen en sekreterare, en notarie, en kontrollör, en förste postexpeditör och ett kanslibiträde; å revisionsavdelningen en revisor, en förste postexpeditör, två postexpeditörer, två kansli- eller kontorsbiträden samt en expeditionsvakt.

Sekreteraren skulle såsom byråchefens närmaste man svara för själva byråarbetets behöriga fortgång. Därjämte bör honom åläggas en rätt krävande och vidsträckt föredragningsskyldighet. Som nyss antytts torde det nämligen icke vara lämpligt att i alltför stor utsträckning pålägga byråchefen dylik skyldighet. Skriftväxling av mera betydelsefull art torde jämväl komma att åvila sekreteraren. Slutligen torde sekreteraren även komma att, liksom byråchefen, genom resor i skilda delar av landet göra iakttagelser beträffande postchecktjänstens utförande och dess förhållande till kontoinnehavarna och allmänheten.

Såväl byråchefen som även sekreteraren skulle, i förhållandevis stor omfattning och efter generalpostdirektörens närmare bestämmande, äga att utan föredragning självständigt fatta beslut inom vissa grupper av ärenden — en anordning som redan i viss utsträckning vunnit tillämpning i fråga om nuvarande byråchefer och sekreterare i generalpoststyrelsen.

Såsom biträdande tjänstemän vid kansliarbetet å postcheckbyrån skulle därjämte enligt ovan framlagda förslag anställas en notarie, en kontrollör och en förste postexpeditör, vilka skulle verkställa erforderliga utredningar och i övrigt deltaga i byråns skriftväxling samt utföra löpande kansliarbete och andra byrågöromål.

I den mån det så visar sig nödigt och lämpligt, skulle ock särskilt notarien och kontrollören åläggas att fördraga vissa slag av ärenden, i synnerhet sådana av ofta återkommande och enklare art.

Postexpeditörerna skulle biträda vid byrågöromål av olika slag.

Såsom biträde vid annotationer, enklare expeditions- och räknearbeten, utredningar o. d. skulle å byrån tills vidare anställas ett kansli-biträde.

Till checkbyrån skulle även, av rent praktiska skäl, förläggas revisionen av de till postcheckrörelsen hörande räkenskaperna.

Ur räkenskapssynpunkt torde det nämligen vara ändamålsenligt att förlägga denna revision särskilt för sig och att vid densamma kunna använda för ändamålet i postcheckrörelsen särskilt utbildad personal. I mån av postcheckrörelsens tillväxt torde detta revisionsarbete jämväl komma att bli av betydande omfattning.

Av den för postcheckrevisionen föreslagna personal skulle revisorn vara chef för revisionsavdelningen, utföra viss till avdelningen hörande skriftväxling, handlägga uppkommande viktigare revisionsmål o. d. Revisorn skulle därvid biträdas av förste postexpeditören, som jämte de båda postexpeditörerna skulle under den förstnämndes överinseende utföra mera ansvarsfullt gransknings- och revisionsarbete.

Vid det enklare revisionsarbetet skulle biträda två kvinnliga kansli- eller kontorsbiträden, vilka därjämte skulle utföra vissa expeditions- och skrivgöromål.

Nödigt vaktmästarebiträde skulle beredas genom anställande å byrån av en expeditionsvakt.

*Av postcheck-
rörelsen för-
anledade ut-
gifter.*

Den här ovan angivna för checkbyrån i generalpoststyrelsen och för postcheckkontoren såsom erforderlig ansedda personal skulle — med beräkning av arvoden enligt de grunder, som skola tillämpas från och med den 1 juli 1920, och under förutsättning av med de under nuvarande år i stort sett likartade dyrtidsförhållanden — komma att för arvoden och dyrtidstillägg medföra en utgift av i runt tal 465,000 kronor. Då emellertid den övervägande delen av ifrågavarande personal, skulle, såsom ovan framhållits, anställas allenast i mån av rörelsens utveckling och då en mångfald olika omständigheter kunna inverka på ifrågavarande utgiftspost, kan det nämnda beloppet naturligen icke göra anspråk på exakt tillförlitlighet.

Vad angår hyror för lokaler torde för checkbyrån kunna anordnas utrymme i anslutning till generalpoststyrelsens nuvarande lokaler, varför en direkt utgift för lokalhyra i detta fall icke torde behöva förekomma. Postcheckkontoren vore avsedda att, där så är möjligt, erhålla lokaler i byggnader, som redan nu disponeras eller inom den närmaste framtiden komma att disponeras av postverket. Ehuru väl genom en sådan

anordning några direkta utgifter icke skulle åsamkas postverket, har emellertid i beräkningen angående postcheckrörelsens bärighet under första tiden av sin verksamhet för hyror av lokaler samt för belysning, uppvärmning och städning av desamma upptagits ett belopp av 30,000 kronor, vilket belopp med nuvarande höga prislägen dock torde kunna komma att i viss mån överskridas. I nyssnämnda beräkning har jämväl för blanketter, skrivmaterialier m. m. beräknats 40,000 kronor, varjämte årskostnaden för möbler och inventarier m. m. uppskattats till 20,000 kronor.

I det föregående hava kommitterade föreslagit en fullmäktigeinstitution för avgörande av frågor beträffande placering av vissa i postcheckrörelsen inestående medel. Till envar av de fullmäktige, som icke tillhöra generalpoststyrelsen, torde böra utgå ett årligt arvode av 2,000 kronor.

Inom fullmäktige skulle enligt föreliggande förslag generalpostdirektören fungera såsom ordförande.

Såväl detta uppdrag som den allmänna tillsynen över postcheckrörelsen kommer givetvis att — särskilt vid tiden för rörelsens igångsättande och under de första verksamhetsåren — i anseelig grad öka det generalpostdirektören åliggande arbete och ansvar. Med hänsyn härtill har i kostnadsförslaget beräknats, att generalpostdirektören skulle från och med tidpunkten för rörelsens införande tillerkännas ett särskilt arvode av 4,000 kronor för år.

De av postcheckrörelsen föranledda direkta utgifterna komma sålunda enligt den här ovan verkställda beräkningen att uppgå till i runt tal 565,000 kronor.

I enlighet med den här ovan i annat sammanhang verkställda beräkning skulle inkomsterna komma att uppgå till omkring 658,000 kronor, varvid sålunda ett överskott av omkring 93,000 kronor skulle erhållas, då dock, såsom tidigare framhållits, hänsyn ej tagits till visst å postanstalterna nu utfört arbete i postcheckrörelsen.

Reservation

mot förslaget om ränteberäkning. (K. F. § 7.)

Frågan huruvida medel innestående å postecheckräkning skola vara räntebärande eller icke har besvarats olika i olika länder. I Tyskland och Frankrike gottgöres icke ränta, medan däremot i Österrike och Schweiz ränta beräknas efter 2 resp. 1.8 procent, därvid dock bör anmärkas, att åtminstone i Schweiz ränteberäkningens införande skedde mera på försök och under stor tvekan, huruvida verkligen detta skulle vara lämpligt, samt endast under förutsättning, att ränta skulle framdeles kunna upphöra.

För min del har jag svårt att inse nödvändigheten eller lämpligheten av att staten skall förbinda sig att till enskilda betala ränta å postecheckmedlen. Att postecheckrörelsens framgång icke är beroende av ränteberäkningen, ådagalägges av det förhållandet, att denna rörelse kunnat taga ett så storartat uppsving i Tyskland, trots att där icke gottgöres ränta. Enahanda är förhållandet i Frankrike, där rörelsen, under den korta tid den varit införd, kunnat uppnå en mycket vacker utveckling ävenledes utan någon räntegottgörelse för insatta medel.

För att räntegottgörelsen skall verkligen kunna utgöra en lockelse till att begagna sig av postecheckrörelsen, måste räntan, efter min åsikt, sättas åtskilligt högre än den här föreslagna av 1.8 procent, vilken med det förfaringssätt som här skulle tillämpas icke på långt när ger ens denna procentsats i effektiv ränta.

Vad åter beträffar lämpligheten av en räntegottgörelse i förevarande fall synes mig denna fråga böra skärskådas dels med hänsyn till postverkets intresse och dels från allmänt nationalekonomisk synpunkt. För postverket kommer ränteberäkningen att medföra ett, efter min mening, onödigt fördyrande av själva postecheckrörelsen, först och främst genom räntegottgörelsen i och för sig, men därjämte även därigenom att uträknandet av alla dessa räntebelopp måste kräva en hel del arbete, för

vilket särskilda arbetskrafter skola anlitas, dragande kostnader, vilka måste ytterligare betunga rörelsen. Ur nationalekonomisk synpunkt bör den förevarande frågan sammanställas med spörsmålet om statens inlåning i allmänhet. Men vilken ställning man än intager till detta spörsmål, torde man få medgiva att det skulle i hög grad förrycka postverkets fullgörande av sina hittillsvarande uppgifter, om detsamma skulle komma att anlitas för en i större skala anlagd inlåningsrörelse för statens räkning.

På grund av vad ovan anförts, har jag icke kunnat instämma i kommitterades förslag om räntegottgörelse för postgiromedlen.

Stockholm i oktober 1919.

Fredr. Grönwall.

POSTCHECKRÖRELSEN I VISSA
FRÄMMANDE LÄNDER

Österrike.

Genom lag av den 28 maj 1882 inrättades en postsparbank i Österrike. Denna hade från början i huvudsak samma uppgift som liknande institutioner i andra länder d. v. s. att för särskilt de mindre bemedlade samhällsklasserna bereda möjlighet att placera sparade medel på ett betryggande sätt och under statens garanti och därigenom väcka befolkningens intresse för sparsamhet. Anslutningen till postsparbanken var emellertid från början rätt obetydlig. I syfte att vinna anslutning även från handelsidkare och yrkesutövare vidtog man redan påföljande år åtgärder för att underlätta sparmedlens användning i betalningsändamål. I sådant hänseende medgavs sådan delägare i postsparbanken, som hade ett kapital av minst 100 Gulden innestående därstädes, rättighet att draga checker å sitt tillgodohavande. Samtidigt härmed infördes portofrihet för delägares korrespondens med postsparbanken, varjämte delägare tillerkändes rätt att å baksidan av en utställd check meddela föreskrift om checkbeloppets gottskrivande å annan delägares räkning. Härmed var grunden lagd såväl till postcheckrörelsen i egentlig mening som ock särskilt till den i anslutning härtill bedrivna girorörelsen eller clearingrörelsen, som i Österrike denna verksamhet allt ifrån denna tid kallats.

Historik och organisation.

På grund av sin anslutning till postsparbanken har postcheckrörelsens bokföring städse varit centraliserad till ett kontor med förläggning i Wien.

Några år efter postsparbankens införande blev postcheckrörelsen i bokförings- och räkenskapshänseende skild från den egentliga postsparbanksverksamheten, under det att emellertid ledningen av postcheckrörelsen fortfarande handhades av chefen för postsparbanken.

Trots de olägenheter, som en dylik centralisering oundgängligen måste i vissa avseenden medföra, har den österrikiska postsparbanken genom de sålunda vidtagna åtgärderna för sparmedlens användning i betalningsändamål — d. v. s. i och med postcheckrörelsen — kommit att utöva sin verksamhet efter mera bankmässiga metoder än liknande institutioner i andra länder, ett förhållande, som även möjliggjort ett gagneligt och fruktbärande samarbete mellan postsparbanken och andra bankinstitut. Så hava genom överenskommelser med skilda banker postsparbankens kunder beretts tillfälle att till konto i annan bank överföra belopp, liksom räkningshavare hos annan bank kunnat verkställa likvider genom girering till postsparbankskonto. Vidare har postsparbanken utövat en betydelsefull verksamhet i och med rediskontering av växlar, varigenom densamma i viss mån förskaffat sig karaktären av centralbank. I detta hänseende må jämväl framhållas, att postsparbanken presiderat i det alla ledande banker omfattande syndikat, som såväl före som under kriget emitterat de österrikiska statslånen.

Detta samarbete mellan postsparbanken och övriga banker har — särskilt i vad detsamma avsett girörörelsen — utövat ett synnerligen gynnsamt inflytande på den kontanta penningomsättningen.

*Statistiska
uppgifter.*

Den av postsparbanken bedrivna postcheckrörelsen har liksom den egentliga postsparbanksverksamheten att uppvisa en storartad utveckling. Antalet kontoinnehavare i postcheckrörelsen utgjorde vid slutet av

år 1883.....	167
» 1890	17,808
» 1900	42,658
» 1910	102,574 samt
» 1917	150,240.

Under sistnämnda år uppgick den totala omsättningen till över 102 miljarder Kronen. Kontoinnehavarnas sammanlagda tillgodohavande belöpte sig samma år till cirka 2,000 miljoner Kronen, motsvarande ett tillgodohavande av över 13,000 Kronen på varje konto.

Antalet transaktioner på varje konto är också högst betydande. Under år 1916 förekom sålunda på varje konto i medeltal

379 inbetalningar
137 utbetalningar samt
32 gireringar.

Medelbeloppet för varje transaktion var
för inbetalning 750 Kronen

» utbetalning 2,065 »
» girering 5,000 » .

De anmärkningsvärt höga beloppen för varje särskild transaktion torde till stor del vara beroende av penningvärdets fall under krigsåren. Att så är förhållandet torde framgå bl. a. därav, att under år 1914 medelbeloppet för inbetalning och girering utgjorde allenast respektive 320 och 1,700 Kronen.

I annat sammanhang intagna tabeller och diagram innehålla mera fullständiga statistiska data angående postcheckrörelsens utveckling i Österrike.

Det ekonomiska resultatet av postcheckrörelsen har varit synnerligen gott. Den viktigaste inkomstkällan är ränta å sådana i postcheckrörelsen inestående medel, som givits en räntebärande placering. Inkomsten härav uppgick år 1916 — efter avdrag av de räntor, som gottgjorts kontoinnehavare — till över 24 miljoner Kronen. I avgifter för olika transaktioner, för försålda blanketter m. m. infliöto inemot 8 miljoner Kronen. Rörelsen redovisade under året en nettovinst av 23 miljoner Kronen.

Här nedan meddelas en översikt över de viktigaste bestämmelserna i de för postcheckrörelsen i Österrike utfärdade författningar. Dessa bestämmelser äro till huvudsaklig del sammanförda i ett av postsparbanken utfärdat checkreglemente.

Postcheckkonto kan öppnas för såväl privatpersoner som firmor, myndigheter, föreningar och andra slag av sammanslutningar. Postsparbanken har emellertid rätt att utan motivering avslå framställning om öppnande av dylikt konto.

Därest framställning om öppnande av postcheckkonto bifalles, skall sökanden, sedan han från postsparbanken erhållit under rättelse härom, inom en månad å sitt konto inbetala en garantisumma av 100 Kronen. Om beloppet icke inbetalas inom nämnda tid, stänges kontot.

A särskild blankett skall sökanden till postsparbanken ingiva uppgift å de personer, som skola vara berättigade att utställa checker å hans tillgodohavande. Dessa personer skola även jümte kontoinnehavaren å denna blankett anbringa sina namnteckningar.

Inbetalningar kunna verkställas medelst inbetalningskort och postanvisningar, varjämte konto gottskrives belopp, som annan kontoinnehavare girerar till detsamma, ävensom vissa belopp, som kontoinnehavare särskilt anhåller få gottskriva detsamma.

Inbetalningskortet består av tre delar, vilka samtliga skola ifyllas av inbetalaren. Då inbetalning verkställs, återställs en del av inbetalningskortet till inbetalaren såsom inlämningsbevis. En annan del är avsedd för inbetalarens meddelanden till kontoinnehavaren och översändes till denne, sedan beloppet gottskrivits hans konto. Den tredje delen kvarstannar vid räkenskapsavdelningen såsom verifikation.

Inbetalningskort, i förväg åtryckt kontots nummer, utlämnas till kontoinnehavaren mot en avgift av 2 Heller per styck. På enskild väg anskaffade inbetalningskort få icke användas. Avgiften för inbetalningskort debiteras kontoinnehavarens konto.

Medelst inbetalningskort kunna vid postanstalt inbetalas obegränsade belopp. Dylika kort, som avlämnas till lantbrevbärare, må lyda å högst 1,000 Kronen. För varje till lantbrevbärare överlämnat dylikt kort skall i förväg erläggas en särskild avgift av 6 Heller.

Å den här ovan omnämnda för meddelanden till kontoinnehavaren avsedda del av inbetalningskortet får endast göras en kortfattad anteckning om betalningens natur, räknings datum eller dylikt. Användes denna kupong för ett mera personligt meddelande, skall en särskild avgift av 5 Heller utgöras medelst frimärke, som åsättes kupongens baksida.

Förutom det här nämnda för inbetalningar i allmänhet avsedda inbetalningskortet användas andra liknande kort för särskilda ändamål såsom vid skattebetalningar och andra betalningar till vissa statsinstitutioner. Vid dylika för vissa myndigheter avsedda inbetalningar gäller i allmänhet det av posten meddelade inlämningsbevis såsom kvitto från vederbörande myndighet.

Kontoinnehavare kan hos den postanstalt, genom vilken han erhåller sina postförsändelser, en gång för alla begära, att till honom ankommande *postanvisningar* skola gottskrivas hans postcheckkonto. Postanstalten verkställer i sådant fall insättning av dylika belopp å kontoinnehavarens konto medelst inbetalningskort, var emot postanvisningarnas kuponger översändas från postanstalten direkt till kontoinnehavaren. Blanketter till för sådant ändamål erforderliga inbetalningskort har kontoinnehavaren att tillhandahålla postanstalten.

I övrigt kan vilken kontoinnehavare som helst, utan att hava en gång för alla bundit sig för ovannämnda förfaringsätt, när helst han så önskar, direkt till

Postcheckkommittén.

Om rörelsen.

postsparbanken insända ankommande postanvisningar för gottskrivande på eget eller annans postcheckkonto.

Jämväl belopp, som avse utlösta postförskott och inkasseringshandlingar, kunna på kontoinnehavares begäran gottskrivas hans eller annans postcheckkonto. Anhållan härom skrives å vederbörande försändelse. Den postanstalt, som utlämnat dylik försändelse och uppburit postförskottsbelopp respektive inkasserat belopp, översänder den med anledning härav utställda anvisning till postsparbanken med angivande av det konto, dylikt belopp skall gottskrivas.

För gottskrivande å konto av postanvisningsbelopp beräknar postsparbanken en avgift av 2 Heller för varje postanvisning, vilken avgift debiteras kontot.

Belopp, som från annat konto gireras till ett konto, krediteras sistnämnda konto på sätt i det följande anges.

Postcheckkonto kan jämväl krediteras vissa slags belopp, som kontoinnehavare särskilt anhållit få gottskrivna kontot, såsom valutor för hos postsparbanken diskonterade eller belånade värdehandlingar o. d.

Kontoinnehavare kan när som helst förfoga över tillgodohavandet i vad det samma överstiger den fastställda garantisumman. För ändamålet användes check. För utställande av checker få endast användas de av postsparbanken tillhandahållna blanketter. Innan dessa blanketter utlämnas, åtryckas de genom postsparbankens försorg kontots nummer och kontoinnehavarens namn.

Checkblanketterna tillhandahållas i häften om 50 stycken till ett pris av 3 Kronen för varje häfte. I detta pris är emellertid inräknad en stämpelavgift av 4 Heller för varje check. De myndigheter, som äro befriade från utgörande av dylik avgift, erhålla ifrågavarande häften till ett pris av 1 Krone för varje häfte.

Endast kontoinnehavaren själv eller den, som av honom bemyndigats att förfoga över hans tillgodohavande, äger rätt att från postsparbanken rekvirera checkblanketter. Kontoinnehavaren har skyldighet att omsorgsfullt förvara sina checkblanketter och har att själv ansvara för de följder, som kunna uppstå, därest obehörig beredes möjlighet att förfoga över kontot.

Check får icke utställas på högre belopp än det, som står till förfogande å kontot. Det *högsta belopp*, varå check i övrigt må lyda, är — med visst här nedan angivet undantag — fastställt till 20,000 Kronen. Check, som utställes på högre belopp än maximibeloppet eller på belopp överstigande tillgodohavandet, inlöses icke. Om kontoinnehavare upprepade gånger utställer checker på högre belopp, kan postsparbanken stänga kontot.

Förutom datumbeteckning skall checken innehålla uppgift om det belopp, som skall betalas, ävensom utställarens underskrift. Denna underskrift granskas hos postsparbanken.

För kontrolländamål är vid checkens högra kant uppställda sifferkolumner, från vilka utställaren bortklipper erforderligt antal siffror på sådant sätt, att kvarlämnade siffror uttrycka checkbeloppet.

Utgållad check skall för inlösen företes vid postsparbanken inom 14 dagar efter utställningsdagen. Om check inkommer senare, äger postsparbanken rätt att vägra inlösen av densamma.

Check utställes såsom *kassacheck* eller såsom *namncheck*.

Med *kassacheck* avses en check, å vilken särskild betalningsmottagare ej angivits. Dylik check kan av vilken som helst för inlösen företes vid postsparbankens kassa, varvid checkbeloppet utbetalas till innehavaren, självfallet under förutsättning att det å kontot inestående tillgodohavande täcker checkbeloppet.

Innehavare av *kassacheck* kan påfordra, att checkbeloppet postledes över-sändes till honom eller, därest han själv har postcheckkonto, att beloppet gottskrives detta konto. Begäran härom skrives å checkens baksida, varefter checken insändes till postsparbanken. Uppdraget fullgöres härefter på sätt här nedan angives be-träffande *namncheck*.

Kassacheck, som medelst endossering överlåtits å viss person, inlöses icke.

Namncheck kallas en check, å vilken utställaren angivit viss betalningsmottagare. Såsom betalningsmottagare kan utställaren angiva sig själv eller vem som helst annan.

Namncheck skall omedelbart efter utställandet insändas till postsparbanken.

Det genom *namnchecken* meddelade betalningsuppdrag kan utföras medelst överföring till betalningsmottagarens konto (clearing) eller medelst kontant utbet-alning av checkbeloppet.

Förstnämnda betalningssätt tillämpas i det fall, att betalningsmottagaren = annan än utställaren -- har konto och å checken icke uttryckligen föreskrivits, att beloppet skall utbetalas kontant. Därest checkbeloppet skall överföras till annat konto, är checkutställaren icke bunden av det här ovan omnämnda maximibelopp av 20,000 Kronen. Girering kan verkställas icke blott till konto hos postsparbanken utan även till konto, som föres hos annan institution, med vilken postsparbanken samarbetar på betalningsrörelsens område. Postsparbanken underhåller dylika för-bindelser icke blott med banker inom landet, utan även med postcheckrörelsen i Tyskland, Schweiz och andra länder samt med bankinstitut i olika länder.

Då checkbelopp skall utbetalas kontant, utfärdar postsparbanken, därest be-talningen skall fullgöras inom landet, en anvisning (utbetalningskort) till den å checken angivna betalningsmottagaren, vilken sedermera erhåller beloppet på i huvudsak samma sätt som en vanlig postanvisning. Om beloppet skall utbetalas i annat land, översändes detsamma av postsparbanken, i förekommande fall, genom postanvisning eller i assurerat brev.

Kontoinnehavare med större rörelse och som har att samtidigt verkställa ett större antal likvider kan på begäran tillerkännas rätt att med en och samma check debitera sitt konto det sammanlagda belopp, som skall utbetalas. Checken skall i sådant fall åtföljas av en förteckning å betalningsmottagarna. Varje särskilt betal-ningsuppdrag får icke lyda å högre belopp än 6,000 Kronen. Blanketter till nämnda förteckningar utlämnas mot ett pris av 5 Kronen för 50 blanketter.

Kontoinnehavares korrespondens med postsparbanken är, såsom redan angivits, portofri. Så vitt möjligt bör kontoinnehavare vid insändande av checker använda de för sådant ändamål av postsparbanken tillhandahållna kuvert, vilka betinga ett pris av 30 Heller för 50 stycken.

En till postsparbanken insänd *namncheck* kan genom brev eller telegram återtagas, så länge utbetalningskort icke blivit avsänt från postsparbanken eller checkbeloppet icke blivit gottskrivet betalningsmottagarens konto.

Under vissa förhållanden -- såsom vid skattebetalning -- kan check användas

såsom likvid vid inbetalning medelst inbetalningskort, vilket i detta fall jämte checken insändes till postsparbanken.

Kontoinnehavare, som har att regelbundet verkställa likvider å ett bestämt belopp och på bestämd månadsdag, kan medelst en enda check uppdraga åt postsparbanken att för hans räkning verkställa ett flertal dylika på varandra följande likvider. Betalningarna fullgöras därefter intill dess kontoinnehavaren annorlunda bestämmer.

Kontoinnehavare gottgöres *ränta* efter 2 procent för år. Ränteberäkningen börjar med den på beloppets gottskrivande närmast följande första eller sextonde månadsdagen, och upphör med den sista eller femtonde månadsdagen, som går närmast före den dag, då beloppet avföres från kontot. Upplupen ränta lägges vid kalenderårs slut till det då befintliga tillgodohavandet.

Förutom den här förut omnämnda stämpelavgift av 4 Heller för varje check, utgå i postcheckrörelsen följande *avgifter*:

en *bokföringsavgift* av 4 Heller för varje transaktion (insättning, debitering, kreditering),

en *provision* för varje debitering, utgörande $\frac{1}{4}$ pro mille för belopp å högst 6,000 Kronen samt $\frac{1}{8}$ pro mille för den del av beloppet, som överstiger 6,000 Kronen.

Avgifterna debiteras kontot.

Provision beräknas emellertid icke för belopp, som debiteras konto för att gottskrivas annat konto hos postsparbanken (clearingrörelse), och icke heller för vissa belopp, som debiteras konto i samband med inköp av statsobligationer etc.

Kontoinnehavare kan när som helst utträda ur checkrörelsen. Inom 15 dagar efter det kontoinnehavaren hos postsparbanken skriftligen anhållit om kontots upphörande återbetalas till honom tillgodohavandet inklusive garantisumman. Vid kontos upphörande skola samtliga till kontoinnehavaren utlämnade blanketter återställas. På begäran återbetalas härvid stämpelavgiften för obegagnade checkblanketter.

Samtliga handlingar i postcheckrörelsen förvaras under en tid av 3 år. Eventuella ersättningsanspråk skola, för att kunna vinna beaktande, vara till postsparbanken anmälda inom nämnda tid. Beträffande reklamationer, som hava avseende å med posten försänt uppdrag (utbetalningskort, postanvisning och dylikt) tillämpas samma bestämmelser, som gälla för vanliga postförsändelser.

Schweiz.

Historik.

Förslag angående införande i Schweiz av postcheckrörelse framställdes redan år 1900 i en inom nationrådet väckt motion. Sedan frågan på nationalrådets föranstaltande varit föremål för utredning, blev postcheckrörelse införd genom en lag av den 16 juni 1905, vilken trädde i kraft från och med ingången av år 1906.

För att giva denna nya rörelsegren största mått av rörelsefrihet och smi-

dighet intogs i denna lag endast principiella bestämmelser om rörelsens införande och organisation, varemot åt förbundsrådet förbehölls rätt att å administrativ väg tills vidare utfärda alla de för rörelsens införande i övrigt erforderliga bestämmelser.

Enligt den vid rörelsens införande år 1906 gällande förordning var bokföringen i postcheckrörelsen decentraliserad till 11 kontor, med förläggning å de orter, där postverkets distriktsförvaltningar hade sitt säte. Den centrala ledningen av postcheckrörelsen handhades av poststyrelsen, där för ändamålet en särskild byrå inrättades.

Av särskild vikt voro i övrigt följande bestämmelser.

Garantisumman fastställdes till 100 francs.

Inbetalningar skulle verkställas medelst särskilda genom postverkets försorg tillverkade inbetalningskort, vilka, då de utlämnades styckewis, skulle tillhandahållas gratis eller, då de utlämnades i häften, till postverkets självkostnadspris härför. Inbetalningar kunde vidare verkställas medelst *postanvisning*. Kontot skulle vidare gottskrivas belopp, som från annat konto *gireras* till kontot, ävensom belopp, som uttagits genom *postförskott* och *inkassering*.

Kontoinnehavare skulle förfoga över sitt tillgodohavande medelst *postcheck*. Beloppet å denna kunde utbetalas vid postcheckkontor till checkinnehavaren, anvisas till utbetalning genom postanstalt, eller *gireras* till annat konto.

Å konto skulle, enligt förenämnda förordning, kunna innestå *obegränsat belopp*. Däremot bestämdes att det belopp, varmed tillgodohavande översteg 100,000 francs icke skulle förräntas. Det belopp, som på en gång inbetalades, skulle icke få överstiga 10,000 francs.

I fråga om utbetalningar bestämdes, att kontoinnehavare finge på en och samma dag förordna om *utbetalning* av *högst 10,000 francs*. Om högre belopp skulle utbetalas, hade kontoinnehavaren att härom meddela besked två dagar i förväg.

Å tillgodohavande skulle kontoinnehavare gottgöras *ränta* efter 1.8 procent för år.

Vid insändande av check eller annan handling i postcheckrörelsen hade kontoinnehavaren att *frankera* försändelse, vari sådan handling inneslutits. Portofrihet har icke heller senare tillerkänts kontoinnehavare för hans försändelser till postcheckkontor.

Enligt postchecklagen var det icke avsett, att rörelsen skulle medföra vinst för postverket. Avgifterna skulle så anpassas, att desamma jämte ränteinkomsten för placerade medel skulle täcka driftkostnaderna.

Förordningen föreskrev följande *avgifter*:

för *inbetalning*

5 centimes för varje belopp av 100 francs eller del därav,

för kontant *utbetalning*

vid postcheckkontors kassa 5 centimes för varje belopp av 400 francs eller del därav,

vid postanstalt, nyssnämnda avgift jämte en tilläggsavgift av 5 centimes för varje utbetalning.

för girering

10 centimes, oberoende av beloppets storlek.

Santliga avgifter skulle debiteras kontot.

I fråga om *placeringen* av i postcheckrörelsen inestående medel bestämdes, att av de medel, som icke erfordrades såsom rörelsekapital, $\frac{1}{3}$ skulle placeras i inländska statspapper — obligationer, utgivna av förbundet, av dess järnvägar, av kantoner och kommuner — samt $\frac{2}{3}$ placeras å depositionsräkning i bank. Medlen skulle förvaltas av poststyrelsen och frågor om placering av medel avgöras av denna styrelse efter samråd med finansdepartementet.

Nuvarande
organisation.

Den förut nämnda postchecklagen av år 1905 upphävdes med utgången av år 1910. I stället infördes särskilda bestämmelser angående postcheckrörelsen i postlagen av den 5 april 1910, vilken trädde i kraft från och med år 1911. Med stöd av erfarenheterna under de år rörelsen varit i verksamhet kunde i den nya lagen intagas bestämmelser rörande vissa förhållanden, vilka tidigare reglerats av i administrativ väg utfärdade förordningar.

På sätt förut nämnts inrättades från rörelsens böjan 11 *postcheckkontor*, ett antal, som tillmättes med hänsyn till möjligheten för postcheckkontoren att förfoga över erforderliga kontanta medel. Då distriktsförvaltningarna lågo inne med jämförelsevis stora kassaförlag, hade därför postcheckkontoren förlagts till de orter, där distriktsförvaltning förefunnes att tillgå. Sedan den schweiziska nationalbanken inrättats, och densamma öppnat filialkontor å de mera betydande platserna i landet, kunde även antalet postcheckkontor betydligt utökas. Redan år 1908 öppnades ytterligare 5 postcheckkontor, och efter denna tidpunkt hava efterhand ytterligare kontor tillkommit, så att antalet postcheckkontor numera uppgå till 25. Detta antal är icke begränsat genom postlagen, utan kunna nya dylika kontor inrättas av regeringen.

Det stora antalet postcheckkontor har givetvis medfört, att särskilt vissa kontor erhållit ett relativt obetydligt antal kontoinnehavare. Under år 1916 hade sålunda endast 6 kontor att uppvisa mer än 1,000 kontoinnehavare. Icke mindre än 9 kontor hade ett antal kontoinnehavare, som understeg 500.

Statistiska
uppgifter.

Sammanlagda *antalet kontoinnehavare* utgjorde vid slutet av år

1906	3,190
1910	9,509
1915	18,577 samt
1918	27,604.

Den totala *omsättningen* uppgick under år

1906 till	451 miljoner francs
1910 »	3,298 »
1915 »	6,136 »
1918 »	15,499 »

Vid slutet av sistnämnda år uppgick kontoinnehavarnas i postcheckrörelsen inestående *tillgodohavanden* till sammanlagt 122 miljoner francs, motsvarande ett tillgodohavande av omkring 4.400 francs i medeltal på varje konto.

I medeltal har år 1918 på varje konto förekommit följande antal transaktioner
 534 inbetalningar
 115 utbetalningar (varav 17 vid postcheckkontor och 98 vid postanstalt) samt
 98 gireringar.

Medelbeloppet för varje transaktion var

för inbetalning	158 francs
» utbetalning vid postcheckkontor.....	3,135 »
» » » postanstalt	303 »
» girering	2,215 »

I fråga om rörelsens utveckling i övrigt hänvisas till de i annat sammanhang intagna tabeller och diagram.

Förut omnämnda i den ursprungliga postchecklagen intagna bestämmelse av innehåll, att postverket icke skulle äga att beräkna *vinst* å postcheckrörelsen, har icke erhållit någon motsvarighet i den nya postlagen.

Det inbördes förhållandet mellan rörelsens båda inkomstkällor — avgifter och räntor å placerade medel — framgår av följande sammanställning. I rörelsen inföll under år

1906 i avgifter	194,000 francs, i räntor	160,000 francs	
1910 »	551,000 » » »	617,000 »	samt
1915 »	1,257,000 » » »	1,430,000 »	.

Vinsten utgjorde år

1906	76,000 francs
1910	372,000 » samt
1915	1,207,000 » .

Trots förenämnda bestämmelse angående postcheckrörelsens ekonomiska resultat, uppvisade rörelsen sålunda redan under de första verksamhetsåren någon vinst. I detta avseende framhölls emellertid i de över rörelsen avgivna berättelser, att i utgifterna för rörelsen ingen kostnad beräknats för det arbete, som utförts av sådan i poststyrelsen samt vid distrikts- och lokalförvaltningarna anställd personal, som icke vore uteslutande sysselsatt för postcheckrörelsens räkning, varför någon verklig nettovinst näppeligen kunde anses hava uppstått av rörelsen.

De vid postcheckrörelsens införande gällande bestämmelser om *placering* av postcheckmedlen hava flera gånger ändrats. Dessa medel kunna numera placeras ej endast i inländska utan även i utländska statspapper, varjämte — sedan år 1914 — en avsevärd del av ifrågavarande medel mot ränta ställts till finansdepartementets förfogande. De vid 1918 års slut i postcheckrörelsen inestående medel voro placerade på följande sätt

i diverse in- och utländska obligationer	23 miljoner francs
tillgodohavande hos finansdepartementet	63 » »
tillgodohavande hos nationalbanken, såsom	
kassaförlag m. m.	36 » »

Summa 122 miljoner francs.

Om rörelsen.

Tillträde till postcheckrörelsen står öppet för envar, som därom gör anmälan och som råder över sig och sin egendom. Framställning om öppnande av konto skall ingivas till distriktsförvaltning eller till postanstalt, vilken vidare-sänder framställningen till poststyrelsen.

Varje kontoinnehavare skall å sitt postcheckkonto hava ständigt innestående ett belopp av 100 francs, vilket belopp återbetalas först då kontot upphör. Denna *garantisumma* skall inbetalas inom en månad efter det framställning om öppnande av konto bifallits.

Inbetalningar kunna verkställas medelst inbetalningskort, medelst postanvisning eller sådan anvisning, som avser utlöst postförskott eller inkasseringshandling, varjämte postcheckkonto gottskrives belopp, som annan kontoinnehavare girerar till kontot.

Blanketter till *inbetalningskort* utlämnas avgiftsfritt, då de rekvireras i mindre antal. Då kontoinnehavare på en gång rekvirerar mer än 100 blanketter, skola blanketterna betalas efter ett pris av 40 centimes för 100 stycken. Inbetalningskortet är delat i tre delar, varav en del återställes till inbetalaren såsom inlämningsbevis, en annan användes för meddelanden till kontoinnehavaren och den tredje delen stannar vid postcheckkontoret.

På enskild väg anskaffade blanketter få användas.

Den förut omnämnda maximigränsen för belopp, vara inbetalning må lyda, är i och med ikraftträdandet av den nya postlagen avskaffad. Numera kunna sålunda huru höga belopp som helst inbetalas medelst inbetalningskort. Härvid gäller emellertid den begränsning, att de minsta postanstalerna icke äro skyldiga att från en och samma avsändare emottaga inbetalning på högre belopp än 10,000 francs, därest postanstalten måste till en följande dag förvara de inbetalade medlen.

Då kontoinnehavare anhållit, att belopp av till honom ankommande *postanvisningar* skola gottskrivas hans konto, översändas dessa anvisningar av kontoinnehavarens postanstalt till postcheckkontoret, varemot de till anvisningarna hörande kuponger direkt tillställas kontoinnehavaren. Gottskrivande å konto av postanvisningsbelopp liksom av belopp, som avse utlösta postförskott och inkasseringshandlingar, sker avgiftsfritt.

Kontoinnehavaren förfogar över sitt tillgodohavande medelst *check*. Till utställande av postchecker få endast användas de av postverket tillhandahållna blanketter, vilka före utlämnandet till kontoinnehavaren åtryckas kontoinnehavarens namn och kontots nummer.

Postchecken kan användas för uttagning och såsom betalningsmedel, varjämte kontoinnehavaren jämväl medelst postcheck meddelar postcheckkontoret uppdrag att verkställa utbetalning genom postanstalt till viss betalningsmottagare eller girering till annat konto.

Postchecken innehåller å framsidan endast en anmodan till postcheckkontoret att betala ett visst belopp. Å baksidan är tryckt formulär för uppdrag till girering eller utbetalning genom postanstalt.

Förfaringssättet vid verkställandet av olika postchecktransaktioner är i korthet följande.

Då kontoinnehavaren vill från sitt konto *uttaga* belopp, ifyller han endast postcheckens framsida. Belopp å sådan postcheck, vilken har karaktären av ett rent innehavarepapper, utbetalas till den, som vid postcheckkontoret företer densamma för inlösen utan prövning av innehavarens rätt att utbekomma beloppet.

På grund härav kan postchecken sålunda redan i sin förenämnda form få användning som *betalningsmedel*. Dess användning för ifrågavarande ändamål underlättas emellertid genom möjligheten att överlåta postchecken genom endossering. Såväl utställaren som vilken innehavare som helst kan sålunda endossera postchecken och därigenom stärka dess värde såsom betalningsmedel. Från postcheckrörelsens början var endossering av postchecken icke medgiven. I anledning av från särskilt affärsvärlden framställda krav på möjlighet till endossering av postcheck, blevo bestämmelserna härom sedermera ändrade därhän, att endossering av postchecken medgavs. Den slutliga innehavaren av postchecken kan få beloppet utbetalt vid det postcheckkontor, å vilket postchecken är dragen, eller — efter checkens insändande till postcheckkontoret — vid vilken postanstalt som helst. Han kan vidare få beloppet gottskrivet sitt eget eller annans postcheckkonto.

Den schweiziska postchecken kan sålunda användas på i huvudsak samma sätt som den vanliga bankchecken. Liksom denna kan postchecken genomdragas (korsas). Genom denna åtgärd förebygges kontant utbetalning av checkbeloppet, vilket i stället gottskrives ett postcheckkonto.

Då kontoinnehavare önskar få belopp *utbetalt genom postanstalt* skall han å postcheckens baksida ifylla betalningsmottagarens namn och postadress och därefter insända postchecken till sitt postcheckkontor. Sedan beloppet här debiterats uppdragsgivarens konto, översändes detsamma medelst en särskild anvisning (utbetalningskort) till betalningsmottagaren, vilken erhåller beloppet på i huvudsak samma sätt som ett postanvisningsbelopp.

Även kunna flera utbetalningar verkställas på grund av en och samma postcheck. Kontoinnehavaren har att för sådant ändamål å checkens baksida angiva samtliga betalningsmottagare ävensom de belopp, som skola utbetalas. Vid dylika utbetalningar kan postverket påfordra, att kontoinnehavaren själv utskriver de betalningskort, som skola ligga till grund för utbetalningarna. Kontoinnehavaren beredes härigenom tillfälle att å de till dessa utbetalningskort hörande kuponger skriva meddelanden till betalningsmottagarna.

Då kontoinnehavaren vill till annat konto *girera* belopp, skall han å checkens baksida ifylla numret å det konto, till vilket beloppet skall gireras, ävensom betalningsmottagarens namn. Postchecken inlämnas därefter å eller insändes till det postcheckkontor, å vilket den är dragen. Sedan uppdraget utförts, erhålla såväl uppdragsgivaren som betalningsmottagaren medelst särskilda kuponger underrättelse härom från respektive postcheckkontor.

Då kontoinnehavaren sålunda erhåller meddelande om såväl debiteringar som krediteringar å hans postcheckkonto, kan han med ledning av dessa meddelanden föra fullständiga anteckningar rörande förändringarna å kontot. Han erhåller emellertid dessutom den femtonde och sista dagen i varje månad från postcheckkontoret *besked* angående det tillgodohavande, som då inestår å kontot. Förutom dessa halvmånadsbesked, som erhållas avgiftsfritt, kan kontoinnehavaren på begäran erhålla besked om sitt tillgodohavande för varje vecka eller varje dag. För sistnämnda besked har han emellertid att erlagga en viss mindre avgift, vilken debiteras kontot.

Det äldre kravet å underrättelse i förväg vid lyftning eller utbetalning av högre belopp än 10,000 francs är numera upphävt. Något *maximibelopp* för postcheck är sålunda icke fastställt.

Å sitt tillgodohavande gottgöres kontoinnehavare *ränta*. Den räntefot, efter vilken ränta beräknas, har under den tid, rörelsen varit införd, icke undergått någon förändring, utan utgör fortfarande 1.8 procent för år.

Ränteberäkningen försiggår på samma sätt som här ovan angivits i fråga om postcheckrörelsen i Österrike.

De här förut nämnda från rörelsens början bestämda *avgifter* hava flera gånger undergått förändring. Nu gällande avgifter fastställdes i december 1914 och utgå med följande belopp

för *inbetalningar*:

för belopp av högst 20 francs	5 centimes
» » överstigande 20 men ej 100 francs	10 »
» » » 100 » » 200 »	15 »

och därefter ytterligare 5 centimes för varje belopp av 100 francs eller del därav;

för *utbetalningar*:

vid postcheckkontor

för belopp av högst 100 francs	5 centimes
» » överstigande 100 men ej 1,000 francs	10 »
» » » 1,000 » » 2,000 »	15 »

och därefter ytterligare 5 centimes för varje belopp av 1,000 francs eller del därav; genom postanstalt

samma avgifter som för utbetalning vid postcheckkontor och därutöver 10 centimes för varje utbetalning.

Samtliga avgifter debiteras vederbörande konton.

För *girering* utgår ingen avgift.

I motsats till vad förhållandet är i de flesta andra länder med postcheckrörelse åtnjuter kontoinnehavare i den schweiziska postcheckrörelsen *icke portofrihet* för brev till postcheckkontor.

Konto *upphör* i allmänhet efter 14 dagars uppsägning. Postverket kan emellertid bestämma om omedelbar stängning av konto, därest kontoinnehavaren utställer postchecker på högre belopp än han har till sitt förfogande å kontot.

Postverket ikläder sig full *ansvarighet* för checkbelopp, som icke blivit utbetalt till behörig person eller gottskrivet uppgivet konto. Därest utbetalning eller kreditering av belopp blivit försenad mer än 24 timmar, utbetalar postverket en ersättning av 15 francs.

Efter denna översikt över de för postcheckrörelsen gällande författningsbestämmelser torde här böra omnämnas vissa *särskilda ändamål*, för vilka i Schweiz de i och med postcheckrörelsen träffade anordningar användas.

I detta avseende må framhållas, hurusom i behörig ordning utställda post-checker i vissa fall kunna användas såsom *betalningsmedel gentemot postanstalterna*, t. ex. vid inköp av större partier frankotecken, vid inlösen av postförskott och inkasseringshandlingar, för erläggande av avgifter för tidningsabonnemang m. m. Däremot mottages icke postcheck såsom likvid för inbetalning av postanvisning, enär kontoinnehavaren i sådant fall har möjlighet att låta från sitt konto utanordna belopp, vilket tillställs betalningsmottagaren i form av utbetalningskort.

På grund av överenskommelse med telegraf- och telefonförvaltningen kan numera *inkassering av telegraf- och telefonavgifter* med kontoinnehavares samtycke verkställas på sådant sätt att avgifterna debiteras dennes postcheckkonto och krediteras förvaltningens konto. Vederbörande telegrafstation meddelar månadsvis postcheckkontoren uppgift å de avgifter av förenämnda slag, som skola av kontoinnehavare gäldas, varjämte en liknande uppgift tillställs abonnenten. Sedan räkningens belopp debiterats vederbörligt konto, översändes underrättelse härom till kontoinnehavaren i form av ett debiteringsbesked, vilket för kontoinnehavaren gäller som kvitto å erlagda avgifter.

Postcheckrörelsen i Schweiz har jämväl tagits i anspråk såsom förmedlare av *insättningar i de kantonala bankerna*.

Genom en överenskommelse mellan postförvaltningen och de kantonala bankernas förening har möjlighet beretts dessa bankers delägare att verkställa insättningar å sina bankkonton vid vilken postanstalt som helst. Ifrågavarande banker hava för detta ändamål låtit åt sig öppna postcheckkonton, å vilka insättarna kunna fullgöra inbetalningar utan att motbok behöver företes vid själva inbetalningen, vilken verkställs medelst särskilt inbetalningskort. Denna åtgärd har givetvis varit av mycket stor betydelse för nämnda banker, vilka härigenom kunnat draga till sig penningar, vilka eljest skulle hava varit undandragna deras rörelse.

I avsikt att underlätta betalningsrörelsen jämväl för den större rörelsen hava postförvaltningen och styrelsen för *schweiziska nationalbanken* träffat en överenskommelse, varigenom varje kontoinnehavare i postcheckrörelsen kan verkställa girering till något av nationalbankens olika postcheckkonton. Å andra sidan kan varje innehavare av girokonto hos nationalbanken verkställa girering från sitt bankkonto till ett postcheckkonto. Varken postverket eller nationalbanken beräknar någon som helst avgift för dylika transaktioner.

Även i andra avseenden har det schweiziska postverket strävat att göra de i och med postcheckrörelsen träffade anordningar på bästa sätt lämpade för näringslivets krav. Att postförvaltningen även lyckats i denna sin strävan, framgår av den stora popularitet postcheckrörelsen åtnjuter inom landets affärsliv. Intresset för postcheckrörelsens utbredning till allt vidare kretsar är inom affärsvärlden så stort, att postförvaltningen haft relativt ringa besvär med att sprida kännedom om rörelsen. Handelskammarna i Schweiz — särskilt handelskammaren i Zürich — hava sålunda genom spridning av broschyrer och på annat sätt bedrivit en energisk propagandaverksamhet för anslutning till postcheckrörelsen.

Tyskland.

*Historik och
organisation.*

I avsikt att förenkla och förbättra betalningsrörelsen i Tyskland och med särskild hänsyn till nödvändigheten att vinna större användning för penningbesparande betalningsmetoder framlade tyska riksregeringen redan år 1898 för riksdagen ett förslag om införande av postcheckrörelse. Vid frågans behandling i riksdagen år 1899 erkändes visserligen, att betalningsrörelsen i Tyskland vore i behov av förbättrade anordningar samt att införandet av postcheckrörelse skulle erbjuda särskilt den medelstora och mindre rörelsen de fördelar, som checkbetalning i allmänhet medförde. Enligt det framlagda förslaget skulle kontoinnehavare i postcheckrörelsen gottgöras ränta efter 1.2 procent för år. Särskilt detta förslag väckte emellertid inom riksdagen farhågor, att postcheckrörelsen skulle komma att skada sparbankerna och de på kooperativ grund inrättade kreditanstalterna, varjämte postcheckrörelsen ansågs kunna komma att utveckla sig till en postsparbank, vilket ansågs höra undvikas. Riksdagen ansåg därför, att tillgodohavandena icke skulle förräntas. Genom att borttaga skyldigheten för postverket att gottgöra kontoinnehavarna ränta fann sig riksdagen kunna medgiva full avgiftsfrihet för alla transaktioner i postcheckrörelsen. För att emellertid kunna förebygga ett alltför livligt utnyttjande av denna avgiftsfrihet, ansågs det påkallat att av kontoinnehavare, som hade mer än 500 transaktioner per år, utkräva en större garantisumma än det belopp av 100 Mark, som eljest skulle av kontoinnehavare hållas ständigt inestående å kontot. I enlighet härmed medgav riksdagen postcheckrörelsens införande på i huvudsak följande villkor.

Ingen ränta skulle gottgöras kontoinnehavarna för de i postcheckrörelsen inestående medel.

Ingen avgift skulle upptagas för vare sig in- eller utbetalningar. Däremot borde garantisumman höjas för sådana kontoinnehavare, som hade mer än 500 bokförda poster per år å sina konton.

För uttagning från postcheckkonto skulle användas check efter ett enhetligt formulär, lydande å viss person eller innehavaren.

De medel, som komme att inestå i postcheckrörelsen, skulle, i den mån de icke erfordrades såsom kassaförlag, ställas till riksbankens förfogande. Denna skulle gottgöra postverket ränta på dessa medel efter en räntefot, som vore 3 procent under gällande växeldiskonto, dock lägst $1\frac{1}{2}$ och högst 3 procent.

Det riksregeringen av riksdagen lämnade här ovan angivna bemyndigandet att införa postcheckrörelse föranledde ingen omedelbar åtgärd från regeringens sida. Man ansåg sig nämligen hava goda skäl för det antagande, att, därest postcheckrörelse infördes efter nyss angivna linjer, postverket skulle tillföras en ofantlig arbetsbörda utan att erhålla en ersättning, som ens tillnärmelsevis uppvägs de med rörelsens införande förenade direkta kostnaderna. Genom att göra in- och utbetalningarna i postcheckrörelsen fullständigt avgiftsfria befarade man jämväl, att den kontanta penningomsättningen skulle i avsevärd grad ökas, vilket stode i uppenbar motsättning mot postcheckrörelsens förnämsta ändamål, nämligen

att avvägabrunga en minskning av behovet av kontanta penningar och i stället åstadkomma en utveckling av de penningbesparande betalningsmetoderna.

Tanken på införande av postcheckrörelse i Tyskland hölls emellertid allt fortfarande vid liv, och från såväl pressens som näringslivets sida framställdes upprepade gånger krav i denna riktning. Det svåra läge, vari Tysklands penningförhållanden befunno sig år 1907, bidrog till att ytterligare skärpa behovet av postcheckrörelsens införande. År 1908 framlade även riksregeringen ett nytt förslag till lag angående postcheck- och postgiörörrelse. Detta lagförslag blev av riksdagen samma år antaget.

Lagen innehöll emellertid endast en principiell bestämmelse därom att denna rörelse skulle införas, varemot de närmare bestämmelserna angående rörelsen skulle administrativ väg utfärdas i form av en av rikskanslern utfärdad förordning. Såväl här ovan nämnda lag som ock förordningen trädde i kraft med ingången av år 1909. Vid samma tidpunkt infördes postcheck- och postgiörörrelse i *Bayern* och *Württemberg*, vilka stater jämväl i fråga om postverkets verksamhet i övrigt intaga en särställning i förhållande till rikspostområdet.

Genast vid rörelsens början inrättades i *tyska rikspostområdet* nio postcheckkontor (med förläggning i Berlin, Breslau, Cöln, Danzig, Frankfurt am Main, Hamburg, Hannover, Karlsruhe och Leipzig), i *Bayern* tre dylika kontor (i Ludwigs-hafen, München och Nürnberg) samt i *Württemberg* ett sådant kontor (i Stuttgart). Under år 1916 inrättades ytterligare ett postcheckkontor i rikspostområdet (i Königsberg), så att antalet dylika kontor i hela riket då uppgick till 14.

På sätt förut nämnts, voro de vid rörelsens införande gällande bestämmelser i huvudsak utfärdade i administrativ väg. På grundval av de erfarenheter, som i fråga om rörelsen gjordes under de första verksamhetsåren, utarbetades, efter förhandlingar mellan postförvaltningen och representanter för handel, industri och jordbruk, under år 1912 ett förslag till postchecklag (*Postscheckgesetz*), vilket med smärre ändringar av riksdagen antogs. Den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 1914.

Jämväl denna lag innehåller endast de grundläggande bestämmelserna för rörelsen (om förutsättningarna för öppnande av konto, om garantisumma, om avgifter, portobestämmelser m. m.). I en jämväl från och med den 1 juli 1914 gällande stadga (*Postscheckordnung*) meddelas de närmare bestämmelserna angående postverkets och kontoinnehavarnas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i fråga om postcheckrörelsen.

Sammanlagda antalet kontoinnehavare utgjorde vid slutet av år

1909	36,427,
1914	103,068 och
1918	257,813 samt

Statistiska
uppgifter.

vid utgången av juli månad

1919	326,004.
------------	----------

Den totala omsättningen uppgick under år

1909 till	9,820 miljoner riksmark
1914 »	38,009 » »
1918 »	131,200 » »

Vid slutet av första verksamhetsåret (1909) hade kontoinnehavarna i postcheckrörelsen inestående ett *tillgodohavande* av sammanlagt 64 miljoner riksmark, motsvarande i medeltal omkring 1,750 riksmark på varje konto. Tillgodohavandena tillväxte emellertid hastigt och utgjorde vid utgången av år 1917 sammanlagt 726 miljoner riksmark, motsvarande i medeltal omkring 3,800 riksmark på varje konto.

I medeltal hava år 1917 på varje konto förekommit följande antal transaktioner:
517 inbetalningar. 161 utbetalningar (varav 5 vid postcheckkontor och 156 vid postanstalt) samt

113 gireringar.

Medelbeloppet för varje transaktion var

för inbetalning	227 Rmk.
» utbetalning vid postcheckkontor	1,736 »
» » » postanstalt	387 »
» girering	1,488 »
	1,488 »

Under december månad år 1917 uppgick postcheckkundernas tillgodohavande till i genomsnitt omkring 695 miljoner riksmark. Dessa medel voro placerade sålunda:

12 olika statslån mot 3—5 procent	284,741,388 Rmk.
lån till järnväg » 3 1/2 »	1,446,680 »
» » bolag	5,000,000 »
krigslån mot 4 1/2—5 procent	80,079,485 »
kortsiktiga riksskatteanvisningar	3,011,464 »
lån till rikshuvudkassan mot 3 procent	286,741,935 »
i reserv och till förstärkning av kassorna vid postanstalterna och postcheckkontoren	34,030,812 »

Summa 695,051,764 Rmk.

Tillgodohavandena i den tyska postcheckrörelsen hava således i mycket stor utsträckning placerats i statslån.

Det inbördes förhållandet mellan rörelsens båda inkomstkällor framgår av nedanstående sammanställning. I rörelsen inflöt under år

1910 i avgifter	5,406,150 Rmk	samt i räntor	2,748,453 Rmk,
1913 » »	12,072,347 »	» » » »	5,793,784 »
1917 » »	11,267,114 »	» » » »	22,109,200 »

Sedan de direkta omkostnaderna för postcheckrörelsen frändragits, har uppstått ett överskott uppgående

år 1910 till	3,660,737 Rmk	samt
» 1913 »	9,185,798 »	.

Från dessa sistnämnda summor böra emellertid avdragas de beräknade kostnaderna för in- och utbetalningar vid postanstalterna. Sker så, kan den verkliga vinsten beräknas hava uppgått

år 1910 till omkring	800,000 Rmk	samt
» 1913 » »	3,000,000 »	.

För år 1909 och åren 1914—1918 hava motsvarande uppgifter icke kunnat erhållas ur det material, som stått kommitterade till buds.

Att den tyska postcheckrörelsen rönt en så hastig och stark utveckling, kan till stor del tillskrivas den agitation för rörelsen, som gjorts såväl av postverket som av tidningarna och enskilda sammanslutningar t. ex. handelskamrarna.

Genom en rad uttalanden från näringslivets representanter, från försäkringsbolag, större firmor och andra har samstämmigt förklarats, att postcheckrörelsen, icke minst under kriget, fyllt ett verkligt behov och högst väsentligt bidragit till att minska användningen av de kontanta betalningsmedlen. I förestående kapitel II hava ock återgivits en hel del uttalanden från ledande tyska banker, vilka även starkt betona de med postcheckrörelsens införande vunna fördelarna.

I fråga om rörelsens utveckling i övrigt hänvisas till de i annat sammanhang intagna tabeller och diagram.

Postcheckkonto kan öppnas för *fysiska och juridiska personer, offentliga myndigheter, handelsbolag, föreningar och anstalter*, även om de icke äro att hänföra till juridiska personer. (Om rikspostverket)

Framställning om öppnande av postcheckkonto skall ingivas till postcheckkontor eller till postanstalt. Varje postcheckkontor innehar en *förteckning över kontoinnehavarna*, varjämte en dylik förteckning, avseende hela rikspostområdet, med vissa mellanrum utgives av postförvaltningen och tillhandahålles allmänheten.

Å postcheckkonto skall inestå en *garantisumma*, vilken tidigare utgjort ständigt 100 Mark, men som därefter sänkts till 50 och slutligen till 25 Mark.

Så ofta det å postcheckkonto inestående tillgodohavande undergår förändring, underrättas kontoinnehavaren härom genom *kontoutdrag*, vilket tillställles honom från det postcheckkontor, där hans konto föres.

Det å postcheckkonto inestående tillgodohavandet är icke underkastat begränsning i fråga om beloppets storlek. Å tillgodohavandet gottgöres *icke ränta*.

Postcheckkonto *gottskrives* de belopp, som å detsamma inbetalas medelst inbetalningskort, ävensom belopp, som från annat konto överföres till detsamma.

Medelst *inbetalningskort* kunna inbetalas *obegränsade belopp*. Blanketter till inbetalningskort utlämnas vid postanstalterna styckevis utan avgift. För större antal dylika blanketter erlägges betalning efter ett pris av 5 pf. för 10 blanketter. Förutom de av postverket tillhandahållna kunna på enskild väg anskaffade blanketter få användas, därest de äro fullt lika de av postverket framställda korten.

Det tyska inbetalningskortet är liksom motsvarande österrikiska och schweiziska blankett, delad i tre delar, vilka samtliga skola ifyllas av inbetalaren. Av dessa delar återställles en till inbetalaren såsom inlämningsbevis, en användes för meddelanden till den kontoinnehavare, å vilkens konto beloppet inbetalas. Den tredje delen ligger till grund för bokföringen vid vederbörande postcheckkontor.

Inbetalningskort, som avlämnas till *antbrevbärare*, får icke lyda å högre belopp än 800 Mark. Jämväl för inbetalningskort, som inlämnas å vissa mindre postanstalter, är ett liknande maximibelopp fastställt.

På avsändarens begäran kan belopp, varå utbetalningskort lyder, *telegrafiskt* översändas till det postcheckkontor, där betalningsmottagarens konto föres. Högsta

beloppet för dylik telegrafisk inbetalning är 3,000 Mark. Inbetalningspostanstalten kan även på anhållan av inbetalaren telegrafiskt underrätta betalningsmottagaren om verkställd telegrafisk inbetalning. De härför belöpande avgifter erläggas av inbetalaren.

Kontoinnehavare kan vid den postanstalt, genom vilken han erhåller sina postförsändelser, en gång för alla begära, att belopp, som avse till honom ankommande *postanvisningar*, icke skola kontant utbetalas till honom utan i stället gottskrivas hans postcheckkonto. Denna postanstalt utfärdar därefter dagligen ett inbetalningskort å det sammanlagda beloppet av ankommande postanvisningar. Detta inbetalningskort insändes till vederbörande postcheckkontor, varemot de till postanvisningarna hörande kuponger direkt tillställas kontoinnehavaren. Förutom postanvisningsbelopp kunna även belopp, som avse utlösta, av kontoinnehavaren avsända postförskott och inkasseringshandlingar, gottskrivas dennes postcheckkonto.

Kontoinnehavaren *förfogar* över sitt *tillgodohavande dels* genom girering till annat konto *dels* genom order om kontant utbetalning vid postcheckkontor eller postanstalt. I förra fallet använder han sig av *giroanvisning* (Überweisung), i senare fallet av *postcheck*.

Till utställande av giroanvisningar och postchecker få endast användas de genom postverkets försorg tillverkade blanketter, vilka efter rekvisition tillhandahållas kontoinnehavaren från vederbörande postcheckkontor. Kontoinnehavaren är skyldig att på ett betryggande sätt förvara de till honom utlämnade blanketter av ifrågavarande slag och har att själv svara för den förlust eller skada, som kan drabba honom, därest dessa blanketter råka i händerna på obehörig. Förlust av dylika blanketter skall ofördröjligen anmälas till postcheckkontoret.

Till postcheckkontoret skall vid kontos öppnande insändas prov på såväl kontoinnehavarens egen som ock de personers namnteckningar, vilka, utom kontoinnehavaren själv, skola vara berättigade att förfoga över tillgodohavandet å kontot.

Beträffande de medelst giroanvisning eller postcheck ingångna uppdrag erhåller kontoinnehavaren på begäran särskilt bevis från postcheckkontoret. Blankett till dylikt bevis — *debiteringsbesked* — har kontoinnehavaren att själv ifylla och insända till postcheckkontoret samtidigt med den handling detsamma avser. Blanketter till sådana bevis tillhandahållas i block om 100 st. till ett pris av 20 pf.

Blanketter till giroanvisningar tillställas kontoinnehavare kostnadsfritt och äro försedda med kupong avsedd för meddelanden till den person, som skall gottskrivas anvisningsbeloppet.

För giroanvisning finnes intet *maximibelopp* fastställt.

Med en och samma giroanvisning kunna samtidigt belopp överföras till olika postcheckkonton. För detta ändamål användes en s. k. »Sammelüberweisung». I så fall upptagas å en bilagd förteckning de olika mottagarna och beloppen. Avgiften beräknas efter varje särskilt å förteckningen upptaget belopp. Vid dessa anvisningar kunna fogas särskilda meddelanden (Gutschriftzettel). Blanketter här till tillhandahållas i block om 100 st. till ett pris av 15 pf.

Utställaren av en giroanvisning kan begära, att det postcheckkontor, vid vilket hans konto föres, omedelbart underrättar mottagaren om gireringen. Detta sker genom *telegram*, därest såväl betalarens som betalningsmottagarens konton föras

vid samma postcheckkontor men i annat fall antingen genom *telegram*, vari å anvisningskupongen skrivna meddelanden intagas, eller ock genom *brev*, i vilket även anvisningskupongen översändes. Avgift för sådant telegram (vanlig telegrambefordringsavgift) eller brev (20 pf.) debiteras utställarens konto.

Kontoinnehavaren kan återtaga giroanvisning så länge beloppet icke hunnit gottskrivas mottagarens konto.

Giroanvisning å *högst 3,000 Mark* kan på utställarens begäran *telegrafiskt* överföras till ett konto, som föres å annat postcheckkontor. I detta fall debiteras utställaren telegramavgift för gireringstelegrammet samt i förekommande fall — då mottagaren skall underrättas medelst brev — 20 pf. och medelst telegram — telegramavgift.

Blanketter till *postcheck* utlämnas i häften om 50 st. mot en avgift av 50 pf. *Maximibeloppet* för en postcheck är 20,000 Mark.

Å blanketten till postcheck finnas anbringade under varandra tryckta belopp å varje tusental från 20,000 ned till 1,000 och därunder 500 och 300. Till förhindrande av att beloppet å postcheck ändras efter dess utskrivande har utställaren att överstryka samtliga de tal i denna rad, som äro högre än det, varå checken lyder.

Postcheck kan på liknande sätt som här förut angivits beträffande giroanvisning avse flera betalningsmottagare.

Inlösningstiden för postcheck är högst 10 dagar efter utställandet. Efter utgången av denna tid ankommer det å postcheckkontoret att avgöra, huruvida checken må inlösas. Endosserad check inlöses icke.

Därest å postchecken angivits viss mottagare, har postcheckkontoret att antingen genom *betalningskort* anmoda vederbörande postanstalt att utbetala beloppet, eller ock, då mottagaren har eget postcheckkonto och då så begärts, att låta kreditera detta konto postcheckens belopp.

Mottagare av utbetalningskort, som icke själv avhämtar sin post, erhåller, om han är bosatt inom *lokalbrevbäringsområde* och kortet lyder å högst 3,000 Mark, beloppet hemburet. Är han bosatt inom *lantbrevbäringsområde*, är maximibeloppet för hembäring 800 Mark.

Checkbelopp intill 3,000 Mark kunna tillställas mottagaren genom *telegrafisk* utbetalning. Om mottagaren begärt, att beloppet skall sändas telegrafiskt, avdrages telegramavgiften från checkbeloppet. I annat fall debiteras avsändarens konto denna avgift ock telegramanvisning utfärdas å hela checkbeloppet.

Mot viss avgift kan checkbelopp tillställas mottagaren genom särskilt *expressbud*.

Innehavaren av en postcheck, å vilken icke angivits viss betalningsmottagare, kan antingen få checken infriad vid det postcheckkontor där checkutställarens konto föres, eller ock föranstalta, att beloppet gottskrives ett postcheckkonto eller utbetalas genom en postanstalt.

Postchecker äro befriade från *stämpelavgift*.

I postcheckkröelsen utgå följande *avgifter*:

för *inbetalning* medelst inbetalningskort av belopp intill 25 mark 5 pf.,
och för högre belopp 10 pf. samt
för varje *utbetalning* en fast avgift av 5 pf. jämte $\frac{1}{10000}$ av beloppet.
Girering, som tidigare dragit en avgift av 3 pf., är numera avgiftsfri.

Sådana brev från kontoinnehavare till postcheckkontor, till vilka använts särskilda kuvert, befordras *portofritt*.

Kontoinnehavare kan *utträda* ur postcheckrörelsen när helst han önskar.

Postverket är kontoinnehavare ansvarigt för verkställandet av till postcheckkontor inkomna uppdrag enligt gällande borgerliga rättsliga bestämmelser. Dock ansvarar postverket icke för att de lämnade uppdragen verkställas i rätt tid.

Innehavaren av ett postcheckkonto, som vill verkställa inbetalning å ett *riksbanksgirokonto*, kan låta överföra beloppet från sitt postcheckkonto till vederbörande riksbankkontors postcheckkonto.

Sådan överföring handlägges å postcheckkontor med största skyndsamhet. Belopp, som girerats till ett riksbankens postcheckkonto för att gottskrivas visst girokonto i riksbanken, överföres till detta konto efter avdrag av en avgift av $\frac{1}{10}$ pro mille, dock minst 30 pf.

Ett annat sätt att tillföra eget riksbanksgirokonto ett belopp består däri, att kontoinnehavare utställer en postcheck till sig själv och hos vederbörande postanstalt anhåller, att till honom ingående betalningskort skola överföras till hans riksbanksgirokonto.

Kontoinnehavare, som är bosatt å ort, där postcheckkontor finnes inrättat, kan i antydda fall påskynda överförandet av belopp från postcheckkonto genom att utställa en postcheck, å vilken angivits det riksbanksgirokonto, som skall gottskrivas. Han erhåller då av postcheckkontoret i utbyte en s. k. *röd riksbankscheck*, vilken han genast kan överlämna till riksbanken för krediteringens verkställande. Sådan postcheck kan lyda å obegränsat belopp.

Innehavare av riksbankskonto, som även har postcheckkonto, kan genom användande av röd riksbankscheck erhålla tillgodohavande i riksbanken överfört till eget postcheckkonto. Sådan girering är *avgiftsfri*.

Anhållan om överförande av belopp från riksbanksgirokonto till *annans* postcheckkonto sker även genom röd riksbankscheck, som dock skall givas en viss föreskriven avfattning. *Avgiften* för sådan girering är $\frac{1}{5}$ pro mille, dock minst 50 pf.

Frankrike.

Organisation.

Postcheckrörelse infördes i Frankrike genom lag av den 7 januari 1918 och trädde i tillämpning fr. o. m. den 1 juli samma år.

Såsom i övriga länder, där postcheckrörelse är införd, innehåller lagen endast bestämmelser av grundläggande betydelse såsom:

- att rörelsen införes och lyder under poststyrelsen,
- att dess särskilda organ skola utgöras av *checkkontor*,
- att *postcheckkonto* kan efter poststyrelsens prövning öppnas för *enskild person, bolag, affärsföretag* samt alla slags *sammanslutningar*,
- att å postchecken icke tillämpas de lagar eller föreskrifter, som avse vanliga checker,

ävensom vissa bestämmelser rörande postverkets ansvarighet, olika slag av postchecker och avgifter.

I övrigt regleras rörelsen av i administrativ väg utfärdade förordningar.

Postcheckkontona föras vid särskilda *checkkontor*, inrättade å de viktigaste handelsplatserna. För närvarande finnas 11 sådana kontor, nämligen i *Paris, Lyon, Marseille, Bordeaux, Nantes* och *Clermont-Ferrand* (sedan den 1 juli 1918) samt *Dijon, Lille, Nancy, Rouen, Toulouse* (sedan den 1 oktober 1918). (Checkkontor kommer dessutom att öppnas i *Algeriet*.)

Postcheckrörelsen i Frankrike har varit i verksamhet under alltför kort tid för att någon tillförlitlig erfarenhet kunnat vinnas om rörelsens utveckling m. m. Emellertid kunna följande uppgifter meddelas:

Under tiden 1 juli—31 december 1918, eller under första halvåret av rörelsens verksamhet, *utgjorde antalet transaktioner 662,692 st. och omsättningen 1,736,807,594 francs.*

Antalet kontoinnehavare vid utgången av år 1918 uppgick till 9,012 med ett sammanlagt tillgodohavande av 187,644,095 francs, motsvarande i medeltal 20,821 francs pr konto.

Banque de France, de förnämsta kreditanstalterna och de större enskilda bankerna äro innehavare av postcheckkonton, ej endast i fråga om huvudkontoren utan även beträffande filialkontoren.

Å postcheckkonto bokföres:

i *kredit* kontoinnehavares personliga insättningar samt för hans räkning av andra verkställda inbetalningar, vare sig de ske kontant på postanstalterna eller genom girering från andra postcheckkonton,

i *debet* uttagningar, som verkställas direkt av kontoinnehavaren, betalningar, som på uppdrag av honom verkställas till andra antingen i kontanter eller genom girering till deras postcheckkonton, ävensom avgifter, som skola gäldas av kontoinnehavaren.

Å kontot skall innestå en *garantisumma* av minst 50 francs.

Ränta gottgöres icke på postcheckkonto innestående medel.

Avgifterna för olika transaktioner i postcheckrörelsen äro fastställda på följande sätt:

Inbetalningar.

Inbetalningar, som verkställas av kontoinnehavaren själv på eget konto å hemortens postanstalt, draga en avgift av 10 centimes, oberoende av beloppets storlek. Denna avgift debiteras kontot.

Kontant inbetalning, verkställd av andra, drager vanlig postanvisningsavgift, minskad med utbäringsavgift. Dessa inbetalningsavgifter äro i anslutning härtill:

för belopp av högst 5 francs	10 centimes
» » » 5—10 »	15 »
» » » 10—15 »	20 »
» » » 15—20 »	25 »
» » » 20—50 »	35 »
» » » 50—100 »	60 »

*Statistiska
uppgifter.*

Om rörelsen.

för belopp av 100 – 300 francs	85 centimes
» » 300 – 500 »	1 franc 10 centimes
» » 500 – 1,000 »	1 » 45 »

och därefter ytterligare 25 centimes för varje belopp av 500 francs eller del därav.
Avgifterna debiteras kontot.

Uttagningar.

Uttagning verkställd av kontoinnehavaren för egen räkning medelst uttagningscheck: 10 centimes, oberoende av beloppets storlek.

Kontant utbetalning till andra personer i Frankrike eller i Algeriet: avgiften för postanvisning, minskad med utbäringsavgift (jämför ovan angivna inbetalningsavgifter).

Kontant utbetalning till utlandet: vanlig avgift för postanvisning till resp. adressland.

Avgifter för utbetalningar debiteras kontoinnehavarens konto.

Girering.

För varje girering upptages en fast avgift av 10 centimes, oberoende av beloppets storlek. Avgiften debiteras det konto, från vilket beloppet avföres. Vid girering till flera konton på grund av en och samma check debiteras denna avgift för en var girering, som är upptagen på den checken åtföljande girolistan.

Kontoinnehavare får av postcheckkontoren mot en mindre avgift inköpa blanketter till här nedan nämnda checker och inbetalningskort, å vilka kontoinnehavarens namn och adress, kontots nummer och den ort, där kontot föres, äro åtryckta blanketterna. Kostnaderna för levererade sådana blanketter debiteras kontot. Övriga blanketter tillhandahållas i regel kostnadsfritt.

Därest blanketter förkomma, har kontoinnehavare att själv svara för följderna, såvida han icke i god tid till checkkontoret anmält förhållandet.

Inbetalning verkställs medelst inbetalningskort. Det belopp, vara dylikt kort må lyda, är icke underkastat annan *begränsning* än att inbetalningar, som verkställas vid poststation, icke få överstiga 300 francs.

Å inbetalningskortets kupong kan inbetalaren skriva meddelanden till mottagaren.

Kontoinnehavare kan skriftligen en gång för alla hos det postkontor, genom vilket han erhåller sina postförsändelser, begära, att alla till honom ankommande postanvisningar skola insändas till postcheckkontoret för att gottskrivas hans konto. Han kan dessutom låta å sitt konto gottskriva beloppet av vissa andra anvisningar. Dessa anvisningar har han i så fall att okvitterade insända till postcheckkontoret med påskrift: »att gottskrivas konto n:r». Sådan gottskrivning sker utan kostnad för kontoinnehavaren. Kontoinnehavaren kan också, om han så önskar, för gottskrivning å postcheckkonto inlämna dylika anvisningar kvitterade å en postanstalt. åtföljda av ett inbetalningskort lydande å anvisningarnas sammanlagda belopp.

Postchecken — vid *utbetalning* från konto — kan användas för tre slags transaktioner och benämnes allt efter dess användning:

Uttagningscheck (cheque nominatif), då den utställs av kontoinnehavaren för uttagning för egen räkning.

Anvisningscheck (cheque d'assignation), då beloppet skall kontant utbetalas till en eller flera andra personer.

Girocheck (cheque de virement), då beloppet skall krediteras ett eller flera andra postcheckkonton.

Uttagnings- och anvisningscheckers må lyda å *högst* 100,000 francs. För girocheck finnes *maximibelopp* ej fastställt.

Två olika formulär utlämnas till kontoinnehavarna, det ena är avsett för uttagnings- eller anvisningscheckers, d. v. s. för kontanta utbetalningar, och det andra användes uteslutande för gireringar.

Medelst en och samma betalnings- eller girocheck kan kontoinnehavaren låta verkställa betalningar eller gireringar till flera personer.

Check får ej lyda på högre belopp än det, vartill tillgodohavandet — minskat med garantisumman — lämnar tillgång. Postverket förbehåller sig rätt att stänga konto, då anledning till anmärkning i förevarande hänseende förekommer.

Postcheck, som av en eller annan anledning icke godkännes, föranleder icke protest utan återställs till utställaren med erforderliga förklaringar.

Postcheckens *giltighetstid* är 10 dagar. I denna tid inräknas såväl den dag, då checken utställes, som den dag, då den inkommer till postcheckkontoret. Check, vars giltighetstid är tilländagången, återställs till kontoinnehavaren.

Checkutställaren är själv *ansvarig* för sådan felaktig utbetalning, som föranletts av oriktig eller ofullständig anteckning å checken.

Uttagnings- och anvisningscheckers må lyda å *högst* 100,000 francs.

Betalningscheck består av tre delar, *stammen*, vilken behålles av kontoinnehavaren, *kupongen*, å vilken särskilda meddelanden må skrivas och vilken överlämnas till betalningsmottagaren samtidigt med att utbetalningen verkställs, samt *checken* i egentlig mening, innehållande å framsidan uppgift å det belopp, som skall betalas, och å baksidan betalningsmottagarens namn och adress.

Betalningscheckerna förändras å postcheckkontoret alltid till anvisningar, vilka bliva giltiga först sedan de blivit försedda med postcheckkontorets särskilda stämpel.

Om kontoinnehavare önskar med en enda check verkställa betalningar till flera personer på samma eller skilda orter, angiver han å checkens framsida det sammanlagda belopp, som skall utbetalas, och skriver å baksidan »enligt bilagda anvisningar och förteckning». Icke heller dylik check må lyda å högre belopp än 100,000 francs.

Försändelse innehållande checkers till checkkontoret befordras *portofritt*.

Den till anvisning förvandlade checken utbetalas i regel till betalningsmottagaren i hans bostad. Om emellertid betalningsmottagaren bor utanför postanstalts

område eller i en landskommun, är högsta anvisningsbelopp, som utbetalas i bostaden, 1,000 francs.

Om checkutställaren önskar att belopp skall utbetalas genom telegramanvisning, skriver han å checkens framsida »*telegrambetalning*». Telegramavgiften debiteras hans konto.

Kontoinnehavaren kan hos föreståndaren för postcheckkontor skriftligen begära, att, då hans tillgodohavande uppgår till ett visst belopp, överskottet skall gireras till annat konto, t. ex. till en banks. Han angiver då samtidigt det minimibelopp, som i så fall skall gireras.

Efter expeditionstidens slut varje dag, som belopp krediterats eller debiterats konto, översänder postcheckkontoret till kontoinnehavaren ett kortfattat sammandrag över verkställda transaktioner, åtföljt av verifikationer. Han erhåller även efter utgången av varje halv månad besked angående nettotillgodohavandet. Därest kontoinnehavare så önskar, kan han mot en mindre avgift oftare erhålla uppgift om sitt nettotillgodohavande.

Postverket är *ansvarigt* för de belopp, som mottagits för att krediteras postcheckkonto, men däremot icke för de förseningar, som kunna uppstå vid fullgörandet av de med rörelsen förenade göromål.

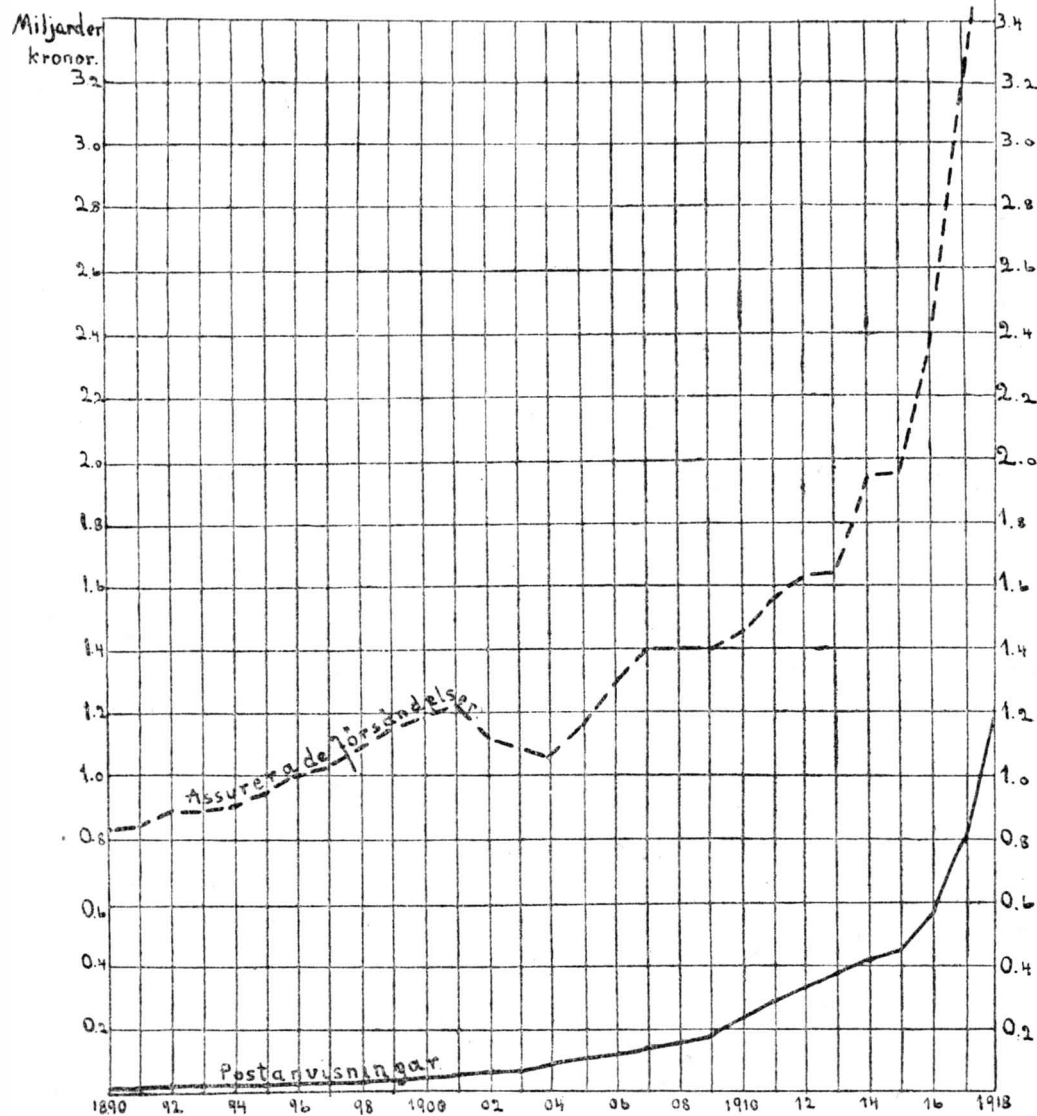
Reklamationer angående transaktioner, som ligga mer än tre år tillbaka i tiden, upptagas icke till behandling.

Om kontoinnehavares civila eller rättsliga ställning förändras, bör under rättelse härom omedelbart meddelas postcheckkontoret.

BILAGOR

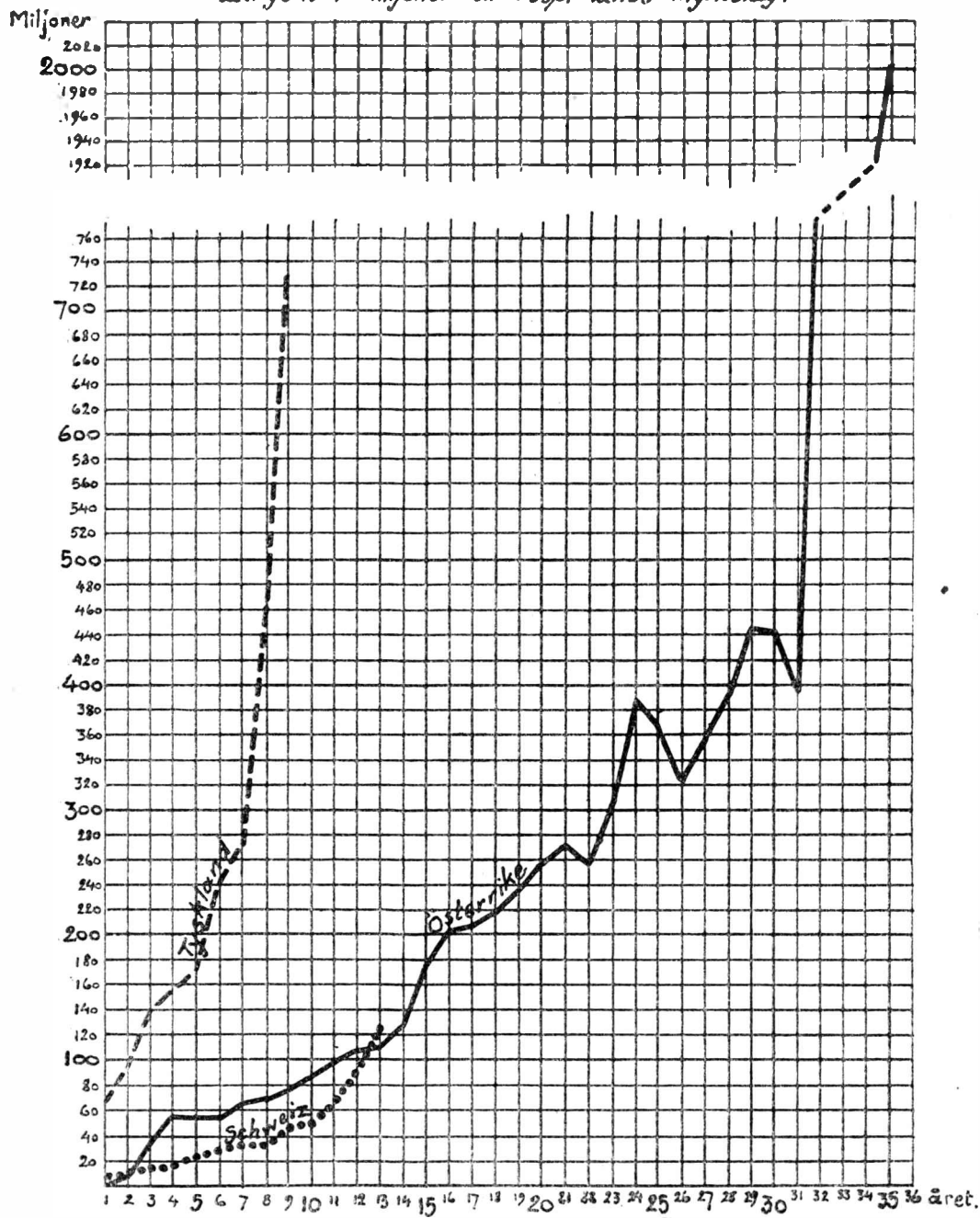
Bil. 1.

Beloppet av inrikes postanvisningar och assurerade försändelser.

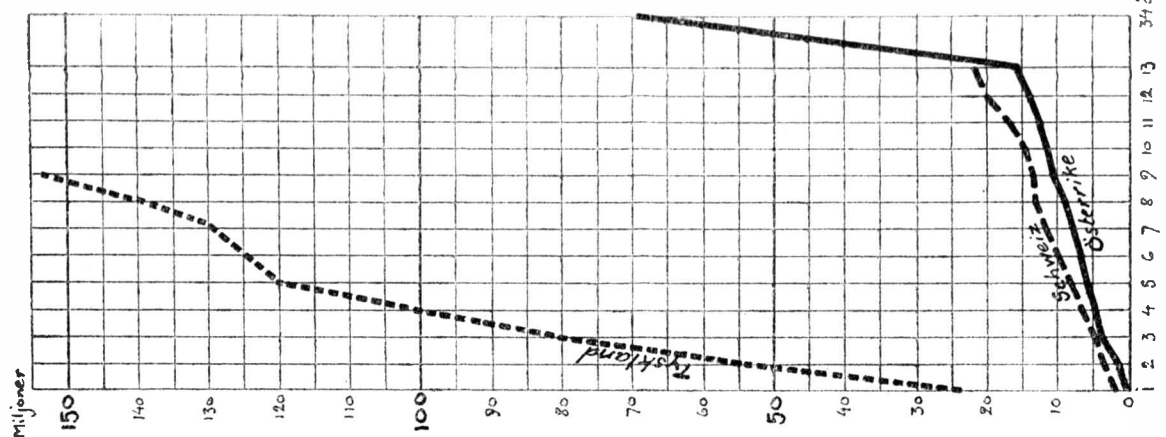

Bil. 2.

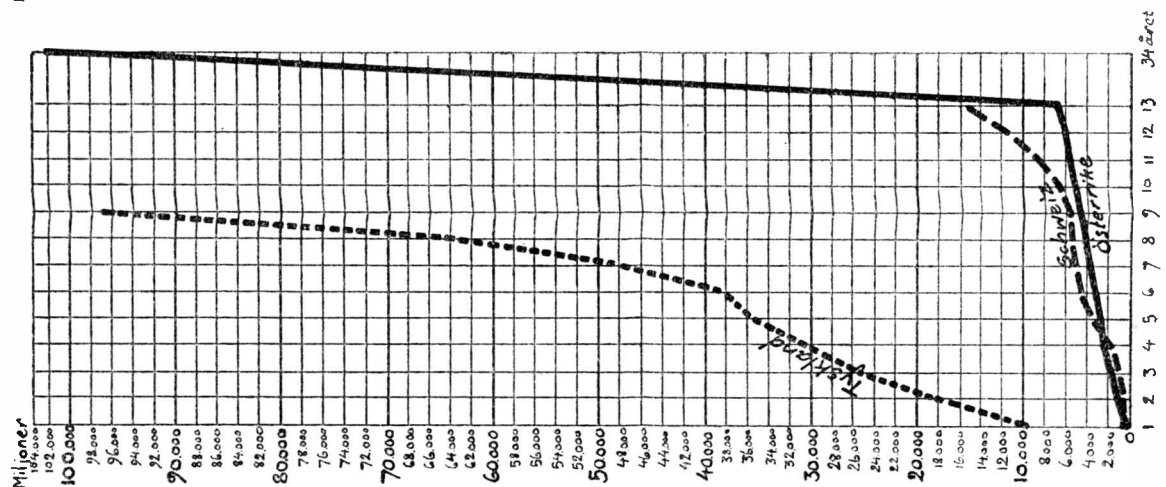
Beloppet av postcheckkundernas i vissa länder tillgodohavanden
uttryckt i miljoner av resp. lands myntslag.

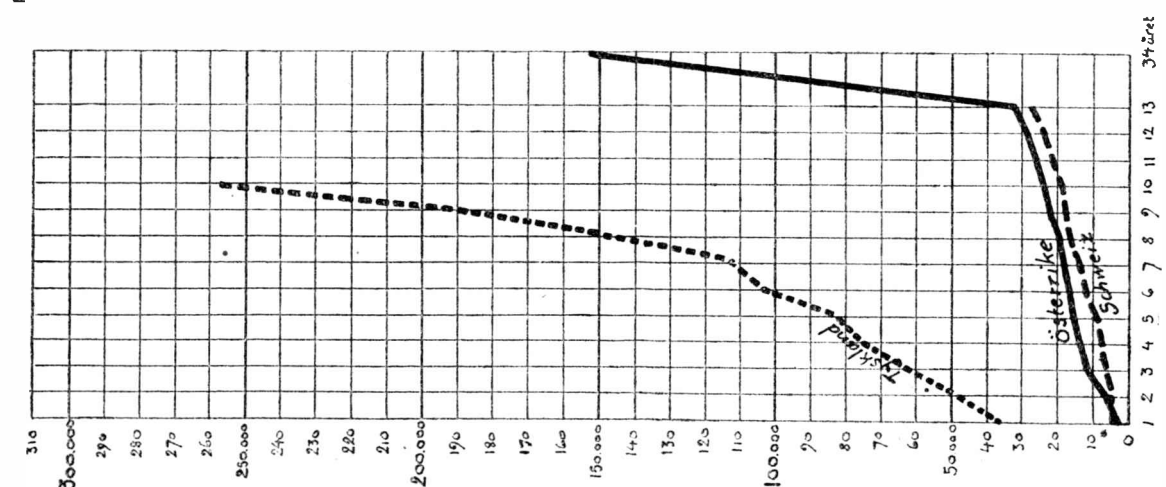
Bil. 3.
Totala antalet transaktioner.

Totala omsättning.

Antal kontoinnehavare.

Bil. 4.

Jämförelse mellan avgifterna för försändande av penningbelopp genom postanvisningar och värdebrev samt genom postcheckrörelsen.

